

Sokak

OCAK 2019 / SAYI 12

www.gazeteduvar.com.tr

duvardibi

Selamlar,

Gazete Duvar yayına başladığı günden bu yana sadece enformatik içeriği değil, o içeriklerin daha iyi anlaşılabilmesi için gerekli düşünsel, uzmanlığa dayalı içeriğin üretim ve sunumuna da önem vermeye gayret etti. İnternetin sağladığı hızlı enformasyon ve bilgi akışının yararlarının yanı sıra, bir müddet sonra baş edilmesi zor bir kargaşaya, en özetle aranan şeyin bulunmasını güçleştiren bir entropiye yol açmak gibi zararlı yönleri de olduğu malum. Bu güçlüğü aşabilmek için başladığımız, Forum sayfalarında kullanılan metinlerin bir derlemesinden oluşan dergimizin on ikinci sayısının başlığı 'Sokak'.

Mustafa Murat Kubilay, Tunca Özlen, Haluk Ünal, Hevi Nimet Gatar, Tezcan Karakuş Candan, Nevin Ferhat, Kemal Baş, Yemen Cankan, H. Selim Açıan, Sedat Kaya, Perihan Koca, Hasan Durkal, Ayşen Uysal, Alphan Telek, Besim Erarslan, Mehmet Parlak ise on ikinci sayımıza katkıda bulunan isimler.

Her zaman dediğimiz gibi: Gayret bizden himmet okurdan... İyi okumalar.

Yayın Tarihi: Aralık 2018

Genel Yayın Yönetmeni: Ali Duran Topuz

Yayına Hazırlayan: Cennet Sepetci

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: Vedat Zencir

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ömer Araz

Katkıda Bulunanlar: Mustafa Murat Kubilay, Tunca Özlen, Haluk Ünal, Hevi Nimet Gatar, Tezcan Karakuş Candan, Nevin Ferhat, Kemal Baş, Yemen Cankan, H. Selim Açıan, Sedat Kaya, Perihan Koca, Hasan Durkal, Ayşen Uysal, Alphan Telek, Besim Erarslan, Mehmet Parlak

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral (212) 3463601, Faks (212) 3463635

Duvar Dibi Dergi'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden iktibas edilemez.

<https://gazeteduvar.com.tr>
info@gazeteduvar.com.tr

Bu sayıda...

5

Gayri memnun Fransızlar

ne istiyor?

9

Bak sarı yelek giymiş umut

13

El için yanma nara, yak

çubuğunu bak keyfine

17

23 yıldır direnen bir yakarış: Kemiklerimizi istiyoruz!

22

Bu abluka dağıtılacak

27

Geçmişin ölülerini gömmek

30

Birden fazla Gezi yaratabilir

miydik?

34

Sarı Yelekler soluyor mu?

38

Fransa'daki olaylar tıka

basa insan öyküleriyle dolu

Bu sayıda...

41

Elbette devrimci

proletaryanın isyanı değil

henüz!

52

Öfkeliler: Sarı Yelekliler

Yeni bir sınıf hareketi mi?

66

'Devrimci olmayan isyan

bizden değil' mi?

73

Kitaplarda 'Yargı'

49

Sarı Yelekliler: Unutulanların öfkesi

61

Ayağımızı yere bas(a)mamak

69

Toplumsal memnuniyetsizlik zamanlarında entelektüelin sorumluluğu

Gayri memnun Fransızlar ne istiyor?

Bu protestolarda eksik olan ne? Lider, öncü kadro ve ortak ideoloji. Hareketin daha geniş çevrelere yayılmasında bu üç etkenin noksanlığı olumlu etkide bulunsa da nihai hedef olarak düzeni değiştirip ana hedefe ulaşmak bu eksikliklerle mümkün değil. Bir şekilde Fransa arzuladığı ülkeyi ifade eden bir lider ve kadroya sahip olmak zorunda; ideolojik ortaklık, eylem ve söz birliği sağlanıp yeni bir mücadeleye atılmak şart.

Onları örgütlü bir grupmuş gibi gösteren “Sarı Yelekliler” tabirini bir süreliğine kenara bırakalım ve şu soruyu soralım: Kim bu insanlar? Din, dil, mezhep, cinsiyet veya ikametinden bağımsız bir grup kızgın insan! Hareketin ilk başlarında tanımlama amaçlı Fransız taşrası, beyaz orta gelir grubu veya muhafazakâr milliyetçi gibi tabirler kullanılsa da zaman içerisinde toplumun farklı kesimlerinden katılım olduğu fark edildi. Belki de mevcut düzen ve gidişattan memnun olmayan anlamındaki “gayri memnunlar”, tüm bu grubu tanımlamak için geniş ama en hatasız tabir. Asıl soru ise şu: Ne istiyor bu insanlar?

MUSTAFA MURAT KUBİLAY

//

...Kimi talepler ise çelişkili; örneğin sanayinin Fransa'da tutulmasının teşvik edilmesi isteniyor ancak servet vergisinin de yeniden yürürlüğe girmesi talep ediliyor. Mevcut neoliberal düzende bu ikisi eş zamanlı pek mümkün olmuyor. Kimi talep ise Fransa için belki özel anlam ifade etse bile oldukça ayrıntı; örneğin banka kartıyla yapılan ödemelerde esnafa ek vergi yansıtılmaması veya gemi yakıtlarına vergi uygulanması.

SARI YELEKLİLERİN TALEPLERİ

Sarı Yelekliler, yakın zamanda 42 maddelik uzun bir liste yayınlayıp taleplerini Fransa hükümetine iletti. Homojen bir grup olmadıkları için istekleri de homojen değil. Taleplerin sayısı çok, kimisi öncelikli olmayan ayrıntı denilebilecek düzeyde ve hatta kimi talepler birbiriyle çelişkili. Bu durum insanların ne istediklerini bilmediği göstermiyor; aksine ne istediklerini çok iyi biliyorlar. Son 40 yılda hayatlarında yaşadıkları tahribatın en azından bir derece telafi edilmesini ve bundan sonrasının da adaletsiz olmamasını istiyorlar. Kısacası sorun ne istediklerini bilememeleri değil; nasıl ifade edeceklerini bilememeleri. Çünkü bu hareketin bir önderi, öncü grubu veya ideolojisi yok.

[Bu bağlantıdan](#) taleplerin tam listesini bulabilirsiniz. Kısaca özetleyelim:

- Asgari ücret ve emekli maaşlarının artırılması
- Ücretlerde ve emeklilik sisteminde standart oluşturulması
- Üst düzey yöneticiler ve siyasetçilerin ücretlerine tavan konulması
- KOBİ'lerin korunarak büyük ve uluslararası şirketlerle daha adil rekabet koşullarının yaratılması
- Çocuk ve yaşlı bakımında devletin sorumluluğu artırılması
- Özelleştirmelerin durdurulması ve mevcut özelleşmiş bazı kurumların kamulaştırılması
- Kemer sıkma önlemlerinin kaldırılması; tüketim, gelir ve servet vergilerinin adil hale getirilip vergi kaçırın/ kaçınan varlıklı kesimin peşine düşülmesi
- Fransız sanayinin güçlendirilmesi ve üretimin yurt dışına kaçıışı engellenmesi
- Sığınmacılara BM üzerinden destek olunması ve yeni göçlerde Fransızlık vurgusu yapılması

Bir önceki paragrafta belirttiğim gibi madde sayısı çok çünkü hastalığın nedenini çözmeyi amaçlayan tedaviler yerine toplumun memnuniyetsizliği gösteren semptomlara karşı önlemler sıralanmış. Örneğin asgari ücretin artırılması ve daha çok iş imkanının yaratılması talep edilmiş ama mevcut düzende bu iki konuda neden sıkıntı yaşandığını belirten, bunun çözülmesini öneren bir talep yok. Kimi talepler ise çelişkili; örneğin sanayinin Fransa'da tutulmasının teşvik edilmesi isteniyor ancak servet vergisinin de yeniden yürürlüğe girmesi talep ediliyor. Mevcut neoliberal düzende bu ikisi eş zamanlı pek mümkün olmuyor. Kimi talep ise Fransa için belki özel anlam ifade etse bile oldukça ayrıntı; örneğin banka kartıyla yapılan ödemelerde esnafa ek vergi yansıtılmaması veya gemi yakıtlarına vergi uygulanması.

MACRON YÖNETİMİNİN TEPKİSİ

Bir de tüm bu taleplerin muhatabı olan Cumhurbaşkanı Macron'un tarafına bakalım. Macron belli ki 200 yıldan fazla süredir Fransa hal-

“
 Macron’un iç sesini biraz daha yükseltelim: “... Şu anda tehlikeli olduğunuzu biliyorum ancak heyecanınız zamanla denecek. Fransa polis ve istihbaratını da kullanıp bu olayları ateşlendirenleri tespit edip gerekirse satın alarak veya tehdit ederek bu süreci sona erdireceğim. Medya ve sermaye benim arkamda; yaptığım her şey olduğundan masum ve haklı gösterilecek. Ben beni seçenlere değil, beni seçmeniz için vitrine koyanlara karşı sorumluyum. Fransa ve küresel seçkinlere karşı olan vazifemi yapmaya devam edeceğim”.

kında bulunan protesto kültürü ve devrimciliği iyi bir şekilde etüt etmiş. İlk olarak Başbakan Philippe’yi göstericilerle görüştürmesi ve ardından ulusa sesleniş konuşması yaparak tansiyonu düşürmeyi denemesi ilk başta gafil avlanmış olsa bile kontrolü kaybetmediği izlenimini yaratıyor. Kendine güveninin altında ise Sarı Yeleklilerin örgütlü ve devrimci bir grup olmadığına farkına varması yatıyor.

Macron’un söylediklerini kısaca özetleyelim: “40 yıllık süre zarfında toplumun belli kesimlerinin özellikle iktisadi olarak geride kaldıklarının farkındayım, görevimin ilk bir buçuk yıllık süresinde bu yaraları tedavi edebilecek bir başarı sergileyemedim. Sizi anlıyorum ve akaryakıt zammı gibi konularda geri adım atabilirim ancak servet vergisi gibi kırmızı çizgilerimden taviz vermeyeceğim”.

Macron’un sözlerine biraz açıklık getirip iç sesini seslendirelim: “Beni gafil yakaladınız ama örgütlü olmadığınız için zaman içerisinde heyecanınızı kaybedeceğinizi biliyorum ve geri adım atmayacağım. Sembol hale gelmiş akaryakıt zammı gibi birkaç konuda geçici taviz vereceğim, fakat daha ötesini benden beklemeyin.”

Macron’un iç sesini biraz daha yükseltelim: “Ben bu göreve sizlerin radikal sol ile faşizm arasında çaresiz kalmanız endişesiyle geldim ve mevcut düzenin küçük reformlar hariç aynen muhafaza edilmesi gibi bir misyonum var. Şu anda tehlikeli olduğunuzu biliyorum ancak heyecanınız zamanla denecek. Fransa polis ve istihbaratını da kullanıp bu olayları ateşlendirenleri tespit edip gerekirse satın alarak veya tehdit ederek bu süreci sona erdireceğim. Medya ve sermaye benim arkamda; yaptığım her şey olduğundan masum ve haklı gösterilecek. Ben beni seçenlere değil, beni seçmeniz için vitrine koyanlara karşı sorumluyum. Fransa ve küresel seçkinlere karşı olan vazifemi yapmaya devam edeceğim”.

KÜRESEL GİDİŞAT

Liberal demokrasiye inanan ve son yıllarda Fransada, Avrupada ve küresel ölçekte oluşan gelir ve servet adaletsizliklerini doğal karşılayan bir bakış açınız var ise Macron’un samimi iç sesini dile getirmeye çalıştığım son paragrafı demagoji olarak bulacaksınız. Görüşlerinizi beğenmesem de size saygım var ve bir iyi niyet göstergesi olarak yazının geri kalanını okuyarak vakit kaybetmemeniz gerektiğini söylemek isterim. Peki ya aslında sorunun düzenden kaynaklandığını bilen veya bilmese de düzenden memnun olmayıp gidişatın kendi kendine düzelmeyeceğini fark edenlere ne söylemek istiyorum?

Nasıl 1933-79 arasındaki dönemde dünya genelinde hâkim olan milliyetçi/sosyal demokrat uzlaşma bir şekilde gücünü kaybedip yerini küresel/ neoliberal uzlaşmaya bıraktıysa; 2020’ler de mevcut sistemin yerini yeni bir düzene bıraktığı dönem olacak. Her ülkedeki yerel etkenlerden ötürü birbirinin aynısı sistemler hâkim olmayacak, takvim her yerde eş zamanlı ilerlemeyecek; fakat nihayetinde küre-

“ Bir şekilde Fransa arzuladığı ülkeyi ifade eden bir lider ve kadroya sahip olmak zorunda; ideolojik ortaklık, eylem ve söz birliği sağlanıp yeni bir mücadeleye atılmak şart. Aksi takdirde Sarı Yelekliler hareketi Türkiye’deki Gezi Direnişi gibi nihai başarıya ulaşmaktan öte bir gövde gösterisi olarak kalacak ve ardından tekrarının önlenmesi amacıyla rejimin otokratikleştiği bir döneme kapı aralayacak. ”

sel olarak yeni bir düzende yaşayacağız. Yaklaşmakta olan yeni bir küresel kriz ile birlikte bu durum kaçınılmaz olacak. Yeni düzen şu anda etkisi birçok ülkede görülebilen popülist milliyetçilik olabilir veya kendini belli etse de daha çok dip dalga olarak ilerleyen demokratik sosyalizm olabilir. Yeni bir küresel krizin yaşanacağı önümüzdeki 5 yıl belirleyici ve bir sonraki kuşakların hayatının akışını bu 5 yılda çizilmiş olacak.

Öyleyse Sarı Yeleklilere dönelim; bu protestolarda eksik olan ne? Lider, öncü kadro ve ortak ideoloji. Hareketin daha geniş çevrelere yayılmasında bu üç etkenin noksanlığı olumlu etkide bulunsa da nihai hedef olarak düzeni değiştirip ana hedefe ulaşmak bu eksikliklerle mümkün değil. Bir şekilde Fransa arzuladığı ülkeyi ifade eden bir lider ve kadroya sahip olmak zorunda; ideolojik ortaklık, eylem ve söz birliği sağlanıp yeni bir mücadeleye atılmak şart. Aksi takdirde Sarı Yelekliler hareketi Türkiye’deki Gezi Direnişi gibi nihai başarıya ulaşmaktan öte bir gövde gösterisi olarak kalacak ve ardından tekrarının önlenmesi amacıyla rejimin otokratikleştiği bir döneme kapı aralayacak.

TÜRKİYE’NİN KADERİ

Peki Türkiye tüm bunların neresinde? Tam ortasında! 2008-09 küresel krizi teğet geçmiş olmasa da Batı ülkeleri kadar şiddetli yaşamayan Türkiye, önümüzdeki beş yılda hem gecikmeli olarak kendi yerel krizini hem de eş zamanlı gerçekleşecek yeni küresel krizi yaşayacak. Kriz öncesi dönemde bile geçim zorlukları yaşayan halk, bitmek bilmez kriz süreciyle birlikte çok daha fazla yıpranacak. Mart 2019 ile birlikte görünürde seçim bulunmaması ve iktidarın da kriz döneminde erken seçim istemeyecek olması nedeniyle benzer tepkilerin Türkiye’de de yaşanması mümkün. Başarılı olabilir mi?

Bu noktada örgütlenmeye; bir lider, kadro ve ortak ideoloji hareketinin oluşup oluşmayacağına bakmak gerekir. Türkiye’de son başarılı devrim Kemalistlerce gerçekleştirilmişti. Ortak düşman işgalci kuvvetlere karşı bağımsızlık kazanılırken; güçlü bir halk talebi olmaksızın süreç Mustafa Kemal’in tercihi ve öncülüğünde bir devrime dönüştürülmüş, saltanat lağvedilip Cumhuriyet kurulmuştu. Öyleyse esas soru şu: mevcut istibdada karşı örgütlenirken; bir lider, kadro ve ideoloji öncülüğünde özgürlük arayışı sosyal adalet ile birlikte harmanlanıp “Halkçı Cumhuriyet” hedeflenebilir mi?

Bak sarı yelek giymiş umut

TUNCA ÖZLEN

12 ARALIK 2018

Sarı Yelekliler, sınıfların çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu, sınıflar mücadelesinin izlediği hattın hiç de düz olamayacağını hepimize hatırlattı. Kimlik siyasetinden başını kaldıramayanların yönelttiği, “Siyahlar, mülteciler, kadınlar, eşcinseller nerede?” sorusunun yanıtı yine tam burada, sınıfın içinde.

//
Sarı Yelekliler üzerine süregiden tartışmalarda “prekarya” kavramı kilit bir rol oynuyor. (3) Orta sınıfın giderek yoksullaşan, her an sona erebilecek geçici sözleşmelerle çalışan, bu sebeple gelecek güvencesi olmayan kesimini ifade eden prekarya, Sarı Yeleklilerin omurgasını oluşturuyor gibi görünüyor. İşini kaybetme ve yoksullaşma kaygısının mülteci düşmanlığı ile birleşmesi, prekaryanın aşırı sağ ideolojilere daha açık hale gelmesinin de temel nedeni.

“Macron denen alçak gelsin bin 200 euro’ya yaşasın, bakalım ayın sonunu getirebilecek mi?”

Kasım ayında Fransa’nın çeşitli yerlerinde başlayan, Paris’e sığırcayınca daha fazla dikkat çeken isyan dalgasına katılan bir kadın göstericiye ait bu sözler. Söz konusu meblağı altı ile çarpıp hiç de fena para değil diye düşünenlere hatırlatarak başlayalım: Olay Fransa’da geçiyor.

Macron hükümetinin “çevreci” akaryakıt zamlarına tepki olarak patlak veren eylemlerde kullanılan “yüksek görünürlük yelegeği”, protestocuların adeta “taleplerimizi yok sayamazsınız, buradayız!” demesini simgeliyor. Orta sınıfın giderek yoksullaşan kesimini temsil eden Sarı Yelekliler, işçi sınıfını idealize ettiği ölçüde farkına varmadan onu tarih sahnesinin dışına iten solcuların aklını oldukça karıştırmışa benziyor.

Alican Tayla’ya göre Sarı Yelekliler, “Sistemin ya dışına itilmiş ya da iyice periferisinde yaşayan, büyük kısmı göçmen kökenli ve getto-laşmış banliyölerden gelen, en ufak bir güvencesi ve geleceğe dair neredeyse hiçbir umudu olmayan, günümüzün bir anlamda yeni en alt sınıfını oluşturan kesim değil. Sarı Yelekliler hareketinin özü büyük ölçüde taşralı, ortalama kırk yaşlarında, yaklaşık asgari ücretli bir işe sahip, Fransa’daki eski bir tabirle ‘aşağı Fransa’ halkı.” (1)

Dolayısıyla, işçi denildiğinde yalnızca mavi yakalılar anlayan, protestocu denildiğinde gözünün önüne ortalama Geziciyi getiren birinin Sarı Yeleklilerden hoşlanmayacağı çok açık. (2) Bu durum sınıfın tanımının kültürel kodlarla, yaşam tarzı veya solla özdeşleşmiş semboller üzerinden yapılmasının kaçınılmaz bir sonucu.

Üretim ilişkilerinde durdukları yer, Sarı Yelekliler hareketinin taleplerini ve geleceğini değerlendirirken göz önünde bulunduramaz gereken temel kıstas olmalı. Bilhassa eylemlerin ilk evresinde aralarında aşırı sağcıların bulunması, erkeklerin çoğunlukta olması, siyahların ve göçmenlerin katılım göstermemesi, Sarı Yeleklilerin işçi sınıfının büyükçe bir parçasını oluşturduğu gerçeğini değiştiriyor.

Sarı Yelekliler üzerine süregiden tartışmalarda “prekarya” kavramı kilit bir rol oynuyor. (3) Orta sınıfın giderek yoksullaşan, her

an sona erebilecek geçici sözleşmelerle çalışan, bu sebeple gelecek güvencesi olmayan kesimini ifade eden prekarya, Sarı Yeleklilerin omurgasını oluşturuyor gibi görünüyor. İşini kaybetme ve yoksullaşma kaygısının mülteci düşmanlığı ile birleşmesi, prekaryanın aşırı sağ ideolojilere daha açık hale gelmesinin de temel nedeni.

Eylemleri başlatanların hatırı sayılır bir bölümünün 2017 cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda aşırı sağcı aday Le Pen'i desteklediği sır değil. Bununla birlikte hareket büyüdükçe, farklı kesimlerin talepleri de kendisine yer bulmaya başlıyor. Sarı Yelekliler hareketine bakınca sadece göçmen politikalarının sıklaştırılmasını savunan Le Pen destekçilerini gören birinin mücadeleye inancını sorgulamak gerekir..

Başlardaki tereddütlerine karşın CFTD (Fransız Demokratik İşçi Konfederasyonu) ve CGT (Genel İşçi Konfederasyonu) gibi sendikal yapıların yanı sıra, Fransa'da Komünist Yeniden Doğuş Cephesi (PRCF) eylemlere aktif destek veriyor. Boyun Eğmeyen Fransa hareketinin lideri Jean Luc Melanchon, faşistler katılıyor diye haklı bir eylemden uzak kalamayacaklarını açıkladı. (4)

Hareket büyüdükçe zamların iptali, asgari ücretin artırılması, burjuvalardan alınan servet vergisinin geri getirilmesi ve sosyal yardımların iyileştirilmesi gibi talepleri ön plana çıkıyor. Bu talepleri sahiplenmek, geliştirmek ve bütünlüklü bir siyasi program etrafında birleştirmek bizlerin görevi değilse, sosyalistler ne işe yarar?

Jalal Haddad'a göre, "Aralarında ırkçılar var ama söylemler artık çok değişti. Eylemcilerin çizgisi ve talepler sola kaydı. Macron taraftarları bunun daha çok propagandasını yaptı. Çünkü asıl mücadele zaten ekonomik talepler. Asgari ücrete zam talebi, zenginlik vergisinin kaldırılması, siyasi yapıların demokratikleşmesi..." (5) Bu taleplere, son günlerde hareketin radikalleştiğini gösteren bir yenisi eklendi: "Macron istifa!"

İsyan dalgası Paris'i sardıkça, başlangıç noktasında kapsayamadığı unsurlar harekete dahil olmaya başlıyor. Giderek daha fazla kadın, eşcinsel, siyahi ve mülteci isyana katılıyor. Taşradaki erkek, beyaz, orta yaşlı eylemci profili, Paris'te yerini daha kozmopolit ve sınıfın farklı katmanlarını içermeye müsait bir profile bırakıyor. Komün ruhu neredeyse 150 yıl sonra canlanıyor...

Sonuçta Macron hükümeti ülkeyi saran Sarı Yelek eylemlerinden sonra geri adım attı ve akaryakıt zamları altı ay ertelendi. Başbakan Edouard Philippe "Halkın öfkesini duymamak için sağır olmak gerekir" derken aslında üç maymunu oynamaktan vazgeçtiklerini itiraf etmiş oldu.

Fransa'da taşradan merkeze yayılan isyan dalgası, Fransa'dan da Avrupa'ya yayılıyor. Belçika'nın başkenti Brüksel'de gerçekleşen protestolarda bugüne kadar onlarca kişi gözaltına alındı. Hollanda'nın

//

Fransa'da isyan patlak vermeden önce, geçtiğimiz eylül ayında 3. havalimanının inşaatında çalışan yaklaşık on bin işçi, son derece insani talepleri duyurabilmek için direnişe geçtiğinde hemen hepsi sarı yelek giyyordu.

büyük şehirlerinde toplanan Sarı Yelekliler, Başbakan Rutte'nin istifasını istedi. Sırbistan'ın başkenti Belgrad'da iktidarı protesto etmek için bir araya gelen binlerce göstericinin arasında Sarı Yeleklilerin de olduğu görülüyor.

Peki ya Türkiye'de "Sarı Yelekliler" yok mu?

Fransa'da isyan patlak vermeden önce, geçtiğimiz eylül ayında 3. havalimanının inşaatında çalışan yaklaşık on bin işçi, son derece insani talepleri duyurabilmek için direnişe geçtiğinde hemen hepsi sarı yelek giyyordu. Bu elbette Sarı Yelekliler hareketinin Türkiye'de başladığını göstermez ancak bu hareketin ülkemize has dinamikler üzerinden canlanabilme potansiyelini de görmezden gelemeyiz.

Sarı yelek giyen herkesi aynı sınıfsal katmana sokmak, benzer talepler etrafında hızlıca örgütlenmelerini beklemek gerçekçi değil. Diğer taraftan, Fransa'da ortaya çıkan Sarı Yelekliler hareketinin, sınıf mücadelesinin 21'inci yüzyılda bürüneceği biçimlere dair ipuçları sunduğunu da görmezden gelemeyiz.

Sarı Yelekliler, sınıfların çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu, sınıflar mücadelesinin izlediği hattın hiç de düz olamayacağını hepimize hatırlattı.

Kimlik siyasetinden başını kaldıramayanların yönelttiği, "Siyahlar, mülteciler, kadınlar, eşcinseller nerede?" sorusunun yanıtı yine tam burada, sınıfın içinde.

Çünkü aslında hepimiz, sarı yelekliyiz.

(1) Bu Fransa hangi Fransa?, <https://www.birartibir.org/siyaset/190-bu-fransa-hangi-fransa>

(2) Sarı Yelekliler Gezi Parkı eylemcilerine ne kadar benziyor?, <https://tr.euronews.com/2018/09/12/sari-yelekliler-paris-e-isyan-eden-tasrali-fransizlar>

(3) Tehlikeli ve umutlu: Artık hepimiz prekaryayız!, <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2018/05/13/tehlkeli-ve-umutlu-artik-hepimiz-prekaryayiz/>

(4) Sarı Yelekliler: 'Fransız Baharı' mı 'faşizmin ayak sesleri' mi?, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46405041>

(5) Irkçı söylemler istisna: Sarı Yelekliler sağdan çıkıp sola evrilmiş bir hareket, <https://www.artigercek.com/haberler/irkci-soylemler-istisna-sari-yelekliler-sagdan-cikip-sola-evrilmis-bir-hareket>

El için yanma nara, yak çubuğunu bak keyfine

AB'nin iki eksen ülkesinden biri, önlerine konulan ve anlamı kapitalizmin sonuçlarının iyileştirilmesi olan 42 maddeye bile evet diemiyorsa, sus payı dağıtma imkanlarının sonuna gelmiş demektir. Bu maddeleri yazanlar çoğunluğu sağ partilere, azınlığı sol partilere oy verenler, "aşağıdan tarihi bir koalisyon" kurmuş, sokakları işgal ettiler.

-Basıp gitsek mi bu ülkeden?

-İyi de nereye?

-Avrupa'ya elbette...

-Yanıyorsun dostum, Avrupa'da göçmenlik artık ülkede kalıp, faşizmle mücadele etmek kadar zor. Üstelik giderek daha da kötüye gideceği yönünde bütün alametler belirdi. Hemen kendine bir sarı yelek satın al.

HALUK ÜNAL

18 ARALIK 2018

//

Bu gelişmelerin kaçınılmaz bir sonucu da ırkçılığın yükselmesi. Tam da “kendi devletiniz” size – kaynağını sormadığınız kanlı paralarla- bir “cennet bahçesi” inşa etmişken, kanlı paranın kaynağındakiler, bahçeye gelip “tarumar” etmeye başlamışsa, “düşman” bellidir. Irkçılık ayrıca sarı yerekli hareketleri bölmenin, kırmanın da iyi bir araçtır her zaman. Sisteme öfkelenir, nefretinizi göçmenlere yöneltir, rahatlırsınız.

ALAMETLER

Sarı Yeckliler, bence emperyal ülkelerde kapitalizmin geldiği yeni noktanın çok veciz bir tasviri.

Daha kapsamlı bir terimle söylersek, kapitalist modernitenin tarihi krizinin bütün alametleriyle karşı karşıyayız..

Çok iyi biliyoruz, emperyal ülkeler, bu tür kalkışmaların zemininin oluşmasına çok çaresiz kalmadıkça izin vermez.

En büyük yetenekleri de çevre ülkelerden sağladıkları gelir ve varlık transferleriyle, kendi toplumlarına sus payı dağıtabilme imkanlarıdır.

AB'nin iki eksen ülkesinden biri, önlerine konulan ve anlamı kapitalizmin sonuçlarının iyileştirilmesi olan 42 maddeye bile evet diyemiyorsa, sus payı dağıtma imkanlarının sonuna gelmiş demektir.

Bu maddeleri yazanlar çoğunluğu sağ partilere, azınlığı sol partilere oy verenler, “aşağıdan tarihi bir koalisyon” kurmuş, sokakları işgal ettiler.

Ve hızla bütün dünyada kapitalizmin sonuçlarından yaralı herkesin sembolüne dönüşüyorlar.

Belçika ve Hollanda'nın yanı sıra İsrail'e bile sirayet ediyor hareket. Sosyal medya deyimiyle, viral.

Okuduğum bütün ciddiye alınması gereken iktisatçılar, kapitalizmin kendisini yenileyecek kaynaklardan yoksun olduğu konusunda hemfikir.

Bu durumda nereye gideceksiniz?

YÜKSELEN IRKÇILIK

Kendi görgüm çerçevesinde, Paris, Berlin ve Atina şimdiden birer göçmen şehrine dönüşmüş durumda.

Kapitalizmin “cennet bahçeleri” çoktan cehenneme dönüşmeye başladı.

Bu gelişmelerin kaçınılmaz bir sonucu da ırkçılığın yükselmesi. Tam da “kendi devletiniz” size – kaynağını sormadığınız kanlı paralarla- bir “cennet bahçesi” inşa etmişken, kanlı paranın kaynağındakiler, bahçeye gelip “tarumar” etmeye başlamışsa, “düşman” bellidir.

Irkçılık ayrıca sarı yerekli hareketleri bölmenin, kırmanın da iyi bir araçtır her zaman. Sisteme öfkelenir, nefretinizi göçmenlere yöneltir, rahatlırsınız.

Göçmenlerin büyük çoğunluğu politik bilinçten yoksundur, örgütsüzdür.

Göçmene kalan, ırkçının nefretiyle, devletin himmeti arasında salınıp durmaktır.

Bir kısmının “yasa dışı” kısa yollar keşfetmeye başlaması da insanın doğasına uygundur.

Zaten bu ülkenin askerleri, olabilecek en yasa dışı yollarla anayurdumuzu talan etmiş, bizi kaçmak, el kapısına düşmek zorunda bırakmıştı. Şimdi birkaç küçük kısa yol bulmak mı ayıp sayılacak?

Tabii ki bu davranışlarımız da ırkçılar için “haklılıklarının” kanıtı olarak sunulacak. Bu da insanın doğasına uygun.

Gidecek bir yer yok.

Kavafis'i revize ederek söyleyelim, gideceğin her yere kapitalizmin krizini de beraberinde götürürsün.

Ve artık “temiz, iyi kapitalizm ve bozuk düzen” ayrımının önemi kalmadığı bir çağdayız. Bütün düzenler bozuldu; bozuluyor.

Temiz ve iyi kapitalizm artık ahmakça bir hayal.

Yerel düşünmek de öyle.

Çünkü küresel kapitalizmin krizine ancak küresel çapta etkili bir karşılık verebiliriz.

//

Gidecek bir yer yok. Kavafis'i revize ederek söyleyelim, gideceğin her yere kapitalizmin krizini de beraberinde götürürsün.

Ve artık “temiz, iyi kapitalizm ve bozuk düzen” ayrımının önemi kalmadığı bir çağdayız. Bütün düzenler bozuldu; bozuluyor.

Temiz ve iyi kapitalizm artık ahmakça bir hayal.

Yerel düşünmek de öyle.

//

Burada en büyük rol “politik bilinci” olan göçmenlere düşüyor.

Daha önce de yazdım, Sarı Yeleklilerin arasına karışmak, TRT muhabirini suç üstü yapmak elbette hepimizin hoşuna gitti.

Ama bu arkadaşın elinde HDK’lı olduğuna bakarak, “Kuzey Suriye modeli Paris’e de lazım” pankartını görmek çok daha mutluluk verici olurdu.

Ya da sarı yekleli göçmenler korteji yaratmak ve Sarı Yeleklilerin 42 maddesine bazı maddeler ekleme önerisi yapmak da aynı değeri taşırdı.

Çünkü Sarı Yelekliler göçmen sorununu gündemine alırsa ırkçılar nal toplar. Almalarını sağlayamazsak, yarın bu topluluğun bir kesimi ırkçıların saflarına da kayabilir.

Suriye’deki savaşın, Sarı Yeleklilerin sorunlarını nasıl büyüttüğünü anlatmak da bizim görevlerimiz arasında değil mi?

KENDİN İÇİN MÜCADELE ÖTEKİ İÇİN MÜCADELEDİR

Gideceğin yer de kalacağın yer de artık büyük farklar taşımayacak. Babannemin ünlü sözünün artık geçerliliği kalmadı “el için yanma nara yak çubuğunu bak keyfine.”

Hayat hiçbirimize hiçbir dönemde “kendin için mücadelenin, öteki için mücadele” olduğunu kanıtlayamamıştı.

Hiçbir dönemde böylesine bir küresel saldırıyla yüzleşmemiş; buna karşı ancak küresel bir direnişle karşılık vermek gerektiğinin kanıtlarıyla kuşatılmamıştık.

Küresel ve “sonsuz” bir şimdiki zamana sıkışmış gibiyiz. Bu suni bir denge...

Çok sürmez, bir çok analizci, küresel bir pata durumu, ya da küresel savaşın yeni bir evresini yazmaya başlar.

Sarı Yelekliler, “aşağıdan” kitlesel büyük bir koalisyonun imkanlarını gösteriyor. Bu koalisyonu büyütme; kapitalizmin sonuçlarını aşma, sebepleriyle mücadele eder hale getirmek şart. Yani suni dengeyi kırmak şart.

Başlığa klişe olur diye yazmamıştım, ama hiçbir dönemde “kurtuluş yok tek başına ya hep beraber ya hiçbirimiz” sloganının bu kadar gerçek olduğuna tanık olmamıştık.

En büyük kanıtı da “sağcı” ve “solcu” kitlenin Paris sokaklarındaki serüveni.

//

**Sarı Yelekliler,
“aşağıdan”
kitlesel büyük
bir koalisyonun
imkanlarını
gösteriyor. Bu
koalisyonu büyütme;
kapitalizmin
sonuçlarını aşma,
sebepleriyle
mücadele eder hale
getirmek şart. Yani
suni dengeyi kırmak
//
şart.**

23 yıldır direnen bir yakarış: Kemiklerimizi istiyoruz!

Günleri belirli bir aralığa gelinceye kadar takip ediyor ve sonrasında herkesi kendi yasıyla bırakıyoruz. Özellikle cenazelerde 3'ü, 7'si ve 40'ını takip edip sanki her gün çekilen bir acının varlığından haberdar olmamışçasına kaçıyoruz. Peki, acı, yokluk, toplumsalın en önemli belirtisi olan mücadele ve direnme alanlarındaki varlık hallerinin aslında büyük sayıların ardında kalıyor olması sadece bugünün sorunu mudur?

//

Belleğin direngenliği “Anneliğin terör örgütünce istismar edilmesine, teröre kılıf yapılmasına göz mü yumsaydık?”, “Biz bir kandırmacaya son verdik.” söylemleriyle yok edilmeye çalışılıyor olsa da; toplumsal hafıza 90’lardaki pratiğini hala canlı tutacak kadar yeni olduğunu meydandaki 700. hafta direnişinde göstermiştir.

27 Mayıs 1995’ten bu yana her Cumartesi Galatasaray Meydanı’nda “Em hestiyên xwe dixwazin!” yani “Kemiklerimizi istiyoruz!” diyerek 700 haftadır bir araya gelen kaybedilenlerin yakınları çocuklarının, eşlerinin, kardeşlerinin, anne ve babalarının başlarına ne geldiğini öğrenebilmek için aynı yerde ve aynı saatte oturarak biz buradayız demeyi hiç bir zaman bırakmadılar.

Cumartesi Anneleri, Eugenio Borgna’nın “taşlaşmış varlıklar değiliz, başkalarıyla ilişki içinde olan varlıklarız.” sözünü anımsatırcasına hem bir dönemin belleği hem de acının toplumsal hafızası olmuşlardır. Duyguların bedenlerden taşabilen ancak başka bedenlerde de vücut bulduğu noktada toplumsallaşabildiğini kanıtlayan önemli bir hafıza alanı oldu Galatasaray Meydanı. Acı belki de toplumsal bir anlam kazandığı noktada kitlesel eylemi de kendisiyle meşru kılabilirdi. 90’lardan beri yaşanan katliamların ve kayıpların; özellikle 70’lerde kurulan Kürt Hareketi’nin bu katliamlara sessiz kalmayıışı hem bölgede muktedire direniş mekanizmasını güçlü kıldı hem de devletin asimilasyonunun bölge halkı için bir yıkım olduğu gerçeğini gösterdi. Ancak devletin yok edici politikalarına ve eylemlerine karşı var olduğu toplum adına güç olanların korku güçlerine rağmen direnişi dönemin mihenk taşı olduğu kadar önemli de bir hafızası olmuştur.

BELLEĞİN DİRENGENLİĞİNE KARŞI DEVLETİN KATLANILMAZ VARLIĞI

Belleğin direngenliği “Anneliğin terör örgütünce istismar edilmesine, teröre kılıf yapılmasına göz mü yumsaydık?”, “Biz bir kandırmacaya son verdik.” söylemleriyle yok edilmeye çalışılıyor olsa da; toplumsal hafıza 90’lardaki pratiğini hala canlı tutacak kadar yeni olduğunu meydandaki 700. hafta direnişinde göstermiştir.

Devletin anneliğin nasıl olacağını her yeni günde yeni baştan deklare etmesi bir ilk değildi. Berkin Elvan’ın annesi Gülsüm Elvan için şu sözler söylenmiş: “Çok enteresan, annesi evladımın katili başbakan’ diyor. Ben evlada sevgiyi, muhabbeti bilirim ama sizin evladınızın mezarına karanfil ve demir bilyeler atışınızı pek anlayamadım. O demir bilyeleri niçin atıyordu mezarına? Neyin mesajını veriyorsun.” ve miting alanındaki kalabalık tarafından anneliği yuhalatılmıştı. İktidar, anneliğin nasıl olması gerektiğini kamusal alanda bir miting esnasında sözlü şiddet eylemleriyle yeni baştan yazmış ve kitlenin acıyı hiçleştiren performansını da salık vermiştir. Kitle psikolojisinin yarattığı ahlak modeliyle de bugün anne profili yeniden sorgulanmaya başlandı; ancak 700 haftadır direnen annelerin ve kayıp yakınlarının soruları devlet eliyle hem yok edildi hem de havuz medyasında “Paçoz” ifadeleriyle değersizleştirilmeye çalışıldı.

Gönüllü Kulluk Üzerine Söylevin yazarı Etienne de La Boétie, “Kötüler kendi aralarında arkadaş değil, olsa olsa işbirlikçi olabilirler.” diyordu. Belki de ilk devletli toplumun varlığından beri bu işbirliğinin

//

Bu fotoğrafın ardındaki direnişe bakınca Hrant'ın oğlu Arat Dink'in gözaltına alınmaya çalışılırken Ahmet Şık, Garo Paylan, Serpil Kemalbay ve diğer vekillerin direnişine şahit olduk. Boğazı sıkılan ve tartaklanan vekillerin "Ben vekilim!" çılgınlıklarıyla iktidara karşı halkın temsili olduğunu, burada bunun için yekvücut olduklarını haykırmaları şunu yeniden düşünmeme sebep oldu: muktedirin de yok etmeye ve asimile etmeye çalıştığı bir halk gerçekliği...

arkeolojisini yapabiliriz ancak bu kadar eskiye dayanabilir mi belirlememiz? Dünyü unutturmaya çalışan iktidarın 90'lardaki pratiğini Amed'de, Nusaybin'de, Cizre'de her haline tanık olmuşken; Ankara Garı ve HDP'nin Amed Mitingindeki patlama anını ve bu acı eşiklerini unutabilir miyiz? Cevapları alınamayan mahkemelerin ardından muktedirin hala yarına dönük olay kurgusu içerisinde hangi tarihi hatırlayabiliyoruz?

Belki de yaşanan tüm bu utanç tabloları ardından ne yazık ki bize de kanıksamak ve kötülüğün sıradanlığını tartışmak kalıyor. Tarihleri kovalamak, olayın vahameti içerisinde parçalanan bedenlerin üzerine yazılacak şiirleri bulmak, şarkılarla gönderme yapmak, ah ve vah'larla yeni bir dilin içerisinde melankoliye dönmek belki de en vahim olan hal... Dahası şaşırılmaz oluyoruz bu kadar kötülüğün içerisinde... Taybet Ana'nın cansız bedeninin yedi gün yerde kalışı, Hacı Lokman Birlik'in cansız bedeninin yerde sürüklenişi, Ekin Van'ın cansız bedeninin çıplak bir şekilde teşhir edilmesi, buzdolabında kokmaması için saklanan genç bedenlerin belki de varlık halinin en önemli mefhumuna dair haberleri okuyoruz: cansız beden... Yaşının kaç olduğunu belki de sormaktan öte neler yaşadı ki şu hayat içerisinde diyebildiğimiz bir sürece dahi gelmeden; yarının de ayrı bir yıkım olacağına kendimizi hazırlıyor ve bir de yarına tecelli eden geçmiş tarihlerin ölümlerini arıyoruz. Yarın Turgut Uyar ölmüş olacak belki ancak onun en çok sevdiğim şiiri Yokuş Yola'yı nasıl yazdığını hatırlamak ister misin?

Umut hiç bu kadar kirletilmemişti; çünkü yokluğu kabul etmeden önce akibetin ne olduğunu öğrenmeyi bekleyen kayıp yakınlarının hikâyelerine tanık olduk. Elbette Metin Altıok'un "Sen bugünden yarına birazcık umut sakla" ve Amed'de sürekli duyduğum "Sonuç ne olursa olsun muhteşem olacak!" sözünü umut tohumu olarak her güne taşıyorum. Gördüğüm bir fotoğraf karesinde muktedire direnen kolların bırakmadığı bir beden ve çekmeye çalışan devletin kolluk güçleri arasındaki amansız direniş. Ancak bu fotoğrafın ardındaki direnişe bakınca Hrant'ın oğlu Arat Dink'in gözaltına alınmaya çalışılırken Ahmet Şık, Garo Paylan, Serpil Kemalbay ve diğer vekillerin direnişine şahit olduk. Boğazı sıkılan ve tartaklanan vekillerin "Ben vekilim!" çılgınlıklarıyla iktidara karşı halkın temsili olduğunu, burada bunun için yekvücut olduklarını haykırmaları şunu yeniden düşünmeme sebep oldu: muktedirin de yok etmeye ve asimile etmeye çalıştığı bir halk gerçekliği...

KİTLESELLEŞEN SAYI ÖVÜCÜLÜĞÜNE VE AKTİVİZMİNE KARŞI MUKTEDİRİN BİTMEYEN SALDIRISI

Her gün birçok olay oluyor ve bu olaylar çünkü olayı unutturmaya başlıyor. Toplumsal varlıktan bahsedebilmek için belki de bu

minvalde hafızanın önemine yeniden değinmek ve belleği oluşturan anları korumak, devamlılığını sağlamak gerekiyor. Toplum ve toplumsal hareketliliğin oluşabilmesi için tutunma noktalarının var olması savaş coğrafyasında, devlet zoruyla boşaltılmış ve göçe zorlanmış bölgelerde olabilmesi amentü gibidir. Ancak metropoller de dahil olmak üzere her gün birçok olay yaşıyor ya da karşılaşıyoruz ve yaşanan kriz anlarının kronolojisini çıkarmayacak kadar da dünden uzaklaşabiliyoruz. Kronoloji çıkarmak hafıza ile ve mücadelenin istikrarı ile oluyorsa anlamlı oluyor ancak istatistiği ya da büyük rakamları takip etme şimdilerde aktivizmin belki de en önemli çehresi olmaya başlıyor.

Hannah Arendt 'İnsanlık Durumu'nda şunu belirtir: "İstatistiğin yasaları yalnızca büyük sayılar ve uzun dönemler söz konusu olduğunda geçerlidir. Dolayısıyla eylemler ile olaylar istatistikte sadece sapma ya da düzensizlik olarak yer alabilirler. İstatistik bu konuda edimler ve olayların gündelik yaşamda ve tarihte nadiren görüldükleri şeklinde bir meşrulaştırmaya başvurur. Böylelikle gündelik davranışa veya otomatik eğilimlere girmeyen her şey önemsiz sayılıp devre dışı bırakıldığında, tarihte ve politikada anlam arayışını umutsuz bir çabaya dönüştürür." Kısacası şu şekilde belirtmekte fayda var: biyopolitika için önemli bir uzam olan istatistik ki özellikle sayıların yani büyük sayıların sosyal medyada en fazla kullanım biçimlerinde 700'üncü hafta, 80'inci ayda Roboski, açlık grevinde 324'üncü gün, 16 gün süren orman yangını, 103 gün süren operasyonlar, altıncı kez uzatılan OHAL olarak gündem oluyor. Ancak devletinde müdahale sekansı oluşturduğu alanlarda sayıların büyüklüğüne karşı kitlenin devamsızlığı ayrı bir çelişkidir.

Belli günlerin tarihlerini atarak anma seanslarıyla lanetliyor ve bu dekadansı gördüğümüzü sosyal medyadan duyurarak belirtiyoruz. Günleri belirli bir aralığa gelinceye kadar takip ediyor ve sonrasında herkesi kendi yasıyla bırakıyoruz. Özellikle cenazelerde 3'ü, 7'si ve 40'ını takip edip sanki her gün çekilen bir acının varlığından haberdar olmamışçasına kaçıyoruz. Peki, acı, yokluk, toplumsalın en önemli belirtisi olan mücadele ve direnme alanlarındaki varlık hallerinin aslında büyük sayıların ardında kalıyor olması sadece bugünün sorunu mudur?

Küçük Prens'te geçen şu pasaj da bu minvalde önemlidir: "Büyükler sayılara bayılırlar. Onlara yeni tanıştığınız bir arkadaşınızdaki bahsettiğinizde asla ana konularla ilgilenmezler: "Ses tonu nasıl?", "En sevdiği oyun ne?", "Kelebek koleksiyonu var mı?" diye sormazlar. Bunların yerine, "Kaç yaşında?", "Kaç tane kardeşi var?", "Kaç kilo?", "Babası ne kadar kazanıyor?" diye sorarlar. Ancak sayılarla tanıyabileceklerini sanırlar arkadaşınızı." Dünde kalan olaya yabancılaşarak ve gelecek günlerin içerisinde acı duruklarını sayarak (ki bu da sosyal medyada seri halde yayılan fotoğraf üstü ah, vah cümleleriyle ajite edilen bir momente dönüşmeye başladı) geçen sayılara tutunma hali kitlesel bir aktivizmi

//

...biyopolitika için önemli bir uzam olan istatistik ki özellikle sayıların yani büyük sayıların sosyal medyada en fazla kullanım biçimlerinde 700'üncü hafta, 80'inci ayda Roboski, açlık grevinde 324'üncü gün, 16 gün süren orman yangını, 103 gün süren operasyonlar, altıncı kez uzatılan OHAL olarak gündem oluyor. Ancak devletinde müdahale sekansı oluşturduğu alanlarda sayıların büyüklüğüne karşı kitlenin devamsızlığı ayrı bir çelişkidir.

//

de doğurmaya başlıyor. Ezcümle, 700'üncü haftada herkesin katılmaya çalıştığı Cumartesi Anneleri'nin eylemi devletin sayılara verdiği önemi bir kez daha kanıtlarken bu sayıların bizler için de önem arz etmesi direnme eşliğini kıran bir eylemselliğe dönüştü. 700'üncü haftaya verdiğimiz önem neden 699'uncu hafta da yoktu? Cizre, Sur ve Nusaybînde devlet eliyle katliamlar gerçekleşirken savaşın kaçınıcı gününde acaba haberdar olabildik? Açlık grevine başlayan Semih Özakça ve Nuriye Gülmen'i kaçınıcı günde tanımaya başladık? Dersimde ormanlar yakılırken neden beşinci günde varlık göstermeye başladık? Yanan canlıların fotoğraflarıyla hatırlamak/hatırlatmak belki de devletin sayılara verdiği önemin bize de zuhur etmiş olduğunu gösteriyor; çünkü hatırlamak ve farkında olmak eylemi kendini kadükleştiren bir hal almaya başlıyor. Eylemin aktifliğini alandaki sestem, bedenden, tutmaya çalışan kollardan ve en önemlisi "Em lî vir in!" yani "Ben buradayım!" demekle olabildiğini kabul etmemiz gerekiyor.

700'üncü haftanın engellenmesi üzerine sosyal medyadaki sayı aktivistlerinin "700 haftadır kemiklerini istiyorlar!", "Anneleri görünce biz burada kahroluyoruz!" gibi söylemlerle sosyal medyayı esir alan fakat acının öznesi dahi olmayan bireylerin sınır sayılardaki varlık göstermeleri tıpkı Hannah Arendt'in devlet istatistikle ilgilenir söylemini yeniden düşündürüyor. Galatasaray Meydanı'nın 100'üncü günde, 200'üncü günde velhasıl sınır günlerde değil de her an varlığın tezahür edeceği bir alan olması bu mücadelenin önemli bir eşik ve bellek olduğunu yeniden müktedire gösterecektir. Sadî-yî Şîrâzî'nin şu sözlerini son olarak anımsamakta fayda var: "Akıl sahipleri edep sayar susmayı. Ama konuşmaya çalış gerektiğinde. Zarar verir iki şey akla; konuşulacak zamanda susmak; susulacak zamanda konuşmak." Direnme alanları ve mihenk taşı olabilecek belleğin temsilcileri asla yalnız bırakılamayacak kadar değerli olmalı. 700'üncü hafta kadar 701'inci haftanın de önemini bilerek; 1 Eylül Cumartesi günü aynı yerde ve aynı saatte...

//

Zira hakikatin sesi güçlüdür ve tüm zorbalığı bastırmaya muktedirdir. Bu bahisle tekrar ifade etmek ve altını çizmek isterim ki; parlamenter muhalefete hak ettiği statüyü vermek, temsili demokrasinin etkinliği ve siyasal çoğunluğa saygı için son derece mühim bir meseledir.

Bu abluka dağıtılacak

Binalar, sokaklar, anıtlar, okullar yıkılıyor, ağaçlar kesiliyor, müfredatlar değiştiriliyorsa, bu durum kolektif hafızamızı yok ederek bizi yalnızlaştıracak bir mekansal dizge yaratmak içindir. Birlikte oluşturduğumuz kolektif hafızamızı diri tutacak her şeye dokunmak, her şeyi hissetmek ise gittikçe bedenlerimize sirayet eden bu yıkım sürecinden kurtulmanın merhemidir.

TEZCAN KARAKUŞ CANDAN

Memleketin zor günlerden geçtiği herkesin bu süreçten nasıl çıkılacağına dair, her ortamda yol aradığı bir süreçte, çıkış yollarının aslında bilinmez olmadığı ortadadır. Herkesin bildiği, ifade ettiği ve hayatın dayattığı bir araya gelme zorunluluğu “ama”larla başlayan kelimelerle bir anda yok oluyor. Egolar, konum kapmalar, hırslar, beklentiler, hiyerarşik diziliş, kişiselleştirme, kurumsal temsiliyetler, yıpranmışlıklar, mış gibi yapmalar, birikmiş öfkeler, yüzleşme talepleri ve uzadıkça uzayan gerekçeler... İşte aynı safta olup da yan yana gelemeyişlerin nedenleri.

“AKLIN KÖTÜMSERLİĞİNE KARŞI İRADENİN İYİMSERLİĞİ”

Antonio Gramsci'nin dediği gibi “aklin kötümserliğine karşı

//

Dünyanın ve ülkenin her yerinde gidişattan memnun olmayan milyonlarca yürek atışı var ve biz hiç yalnız değiliz. Emperyalizme karşı milli mücadeleyi kazanan, 15-16 Haziran'ları ve Gezi direnişi olan, adalet için yollara dökülen bir ülkede faşizm elini kolunu sallayarak dolaşamaz.

iradenin iyimserliği” işte şimdi devreye girmeli. Her birimiz kötümseriz, haksız mıyız? Değiliz, ancak bizi kurtaracak olan da bu kötümser ortamda, umudu korumaktan ve kendimizle yüzleşmekten geçiyor. Bir yüzleşme yapacaksak, aynaya bakarak yüzleşeceğiz, kamusal alanlar yüzleşme alanları değil, yüz yüze bakma alanlarımız olmalı. Korkumuzu aşacaksak, irademizle aşacağız. Öğrenilmiş çaresizliği iradenin çelik gücüyle aşabiliriz. “Ben bir başıma ne yapabilirim ki” demeyelim. Hepimizin gündelik hayatında yapacağı, onlarca şey var. Hiçbir şey yapamıyorsak zıplamak bile önemli bir harekettir, televizyonu kapatmak, saatlerce gülmek bile direniştir. Önce kendi kötümserliğimize direnelim.

KURTULMANIN MERHEMİ KOLEKTİF HAFIZAMIZDIR

Binalar, sokaklar, anıtlar, okullar yıkılıyor, ağaçlar kesiliyor, müfredatlar değiştiriliyorsa, bu durum kolektif hafızamızı yok ederek bizi yalnızlaştıracak bir mekansal dizge yaratılması içindir. Birlikte yarattığımız kolektif hafızamızı diri tutacak her şeye dokunmak, her şeyi hissetmek, gittikçe bedenlerimize sirayet eden bu yıkım sürecinden kurtulmanın merhemidir. Dünyanın ve ülkenin her yerinde gidişattan memnun olmayan milyonlarca yürek atışı var ve biz hiç yalnız değiliz. Emperyalizme karşı milli mücadeleyi kazanan, 15-16 Haziran'ları ve Gezi direnişi olan, adalet için yollara dökülen bir ülkede faşizm elini kolunu sallayarak dolaşamaz.

GEÇİRGEN BİR ORTAMA İHTİYACIMIZ VAR

Kurumsal birliktelikler belli bir noktaya kadar bir güç oluşturabilir, ancak kurumsal temsiliyetin getirdiği resmiyet, hiyerarşi ve bürokrasi, sürecin yaratıcılığının sınırlandırılmasına neden olur. En yaratıcı eylemler kurumsal bürokrasiye takılır, en acil kararlar ertelenir. Baskıcı rejimlere karşı kurulacak birliktelikler geniş, hedefi belli, dili insancıl, birleştirici, mizahi olmalıdır. Zira diktatörler gülmekten hoşlanmazlar. Mizahtan korkarlar. Öyleyse, bizim ihtiyacımız olan şey geçirgen, bir araya gelebilen, hem kurumsal hem de kurumların bürokrasisini aşan, birbirini anlayan, hızlı hareket eden, bir arada olmaktan mutlu olan, salt kurum kuruma değil “insan insana” birlikteliktir.

Bu birliktelik, kurumlarımız üzerindeki ağırlığı da bürokrasiyi de ortadan kaldıracaktır. Burada da kent mücadelesi açısından önemli bir deneyim olan Başkent Dayanışması nam-ı diğer “Ben Ankara” inisiyatifi, hem kurumsal hem de yeri gelince kurumları bağlamayan, vakaya odaklanan eylem tarzı ile yaratıcı, mizahi, örgütlenmeleri hayata geçirebilmiştir. Toplumun bir araya gelemeyecek örgütlenmelerini aynı masa etrafında oturtmayı becerebilmiştir. Atatürk Orman Çiftliği ve Kaçak Saray mücadelesinin yaratıcı, ezber bozan eylemliliklerinin ve dinamiklerinin irdelenmesi önemli bir potansiyel oluşturacaktır. (www.baskentdayanismasi.org)

// Sokaklarda dolaşmaya, kamusal alanları kullanmaya ihtiyacımız var. Sokak deyince akla sadece slogan değil, hayat gelmeli, hayat kocaman bir slogan şimdi. Gündelik hayatımızda mutluluk, mekânda yan yana // gelmektedir.

YÜZDE 99 MUTSUZLUKTAN YÜZDE 99 MUTLULUK HAREKETİ

Bu ülkede yaşayanların yüzde 99'u mutsuz. Yaptığımız işten mutlu olmuyoruz, sokakta yürürken, gülemiyoruz. Öğrenciler, kadınlar, işçiler, emekçiler, çocuklar mutsuz. Türkler, Kürtler, Lazlar, Süryaniler, Aleviler, Sünniler, gayri Müslimler, herkes mutsuz. Neo liberalizm ve siyasal İslam ideolojisi insanlığın har-cını çürütüyor, yüreklerimizi kuşatıyor. İşçileşen köylülere emek sermaye çelişmesini, örgütlenmeyi ve bir arada durmayı anlatacak bir sendikal örgütlenme yaratılamazsa, kendisini yakarak ses vermeye çalışan işçilerle birlikte mutsuz olmaya devam edeceğiz.

Memleket mutsuz. Öyleyse bizim bir mutluluk hareketine ihtiyacımız var. Ağız dolusu gülmeye, birlikte şarkılarımızı söylemeye, birbirimizi yeniden tanımaya ihtiyacımız var. Yalnız değiliz biliyoruz, ama hissedemiyoruz. O zaman hissetmek için daha çok bir araya geleceğimize, dostluklarımızı geliştireceğimize, birbirimize güven duyacağımız mekanları çoğaltmak gerekli. Fransa'nın entelektüel birikiminin, direnişinin ve örgütlenmesinin kafelerde başladığını hatırlarsak eğer, herkesi bir araya getirecek kültürel ortamları oluşturmak, hepimize iyi gelecek. Behiç Ak'ın deyimiyle, sanatçısıyla, işçisini, politikacısıyla halkını buluşturan dost ortamları bize iyi gelecek.

Sokaklarda dolaşmaya, kamusal alanları kullanmaya ihtiyacımız var. Sokak deyince akla sadece slogan değil, hayat gelmeli, hayat kocaman bir slogan şimdi. Gündelik hayatımızda mutluluk, mekânda yan yana gelmektir. Aynı saatte sokaklarda yürüyelim mesela, varsın birbirimizi tanımayalım, aynı saatlerde sinemalara gidelim, dans edelim, parklarda dolaşalım, aynı saatlerde otobüslerde, vapurlarda karşılaşalım. "Günaydın", "merhaba", "iyi akşamlar" diyelim birbirimize. Yani gündelik hayatımızı örgütlü bir eyleme dönüştürelim. Happy hour saatleri vardır yurtdışında kafelerde, biz de yaşamda "happy hour" etkinlikleri başlatalım.

HER YERDE KADINLAR BİR ADIM ÖNDE

Cumhuriyetin aydınlık yüzü, kadınların öne çıkartılmasıyla topluma anlatılmıştır. Kadın sokaktadır, kamusal alandadır. Pencereleden kafeslerin arkasından bakan değil, sokakta aydınlık saçıdır. Siyasal İslamın en büyük korkusu kadınlardan oluşan çevrelerin çoğalmasındır. Çünkü kadın onların üç metre arkasında yürüyendir; onlarla aşık atan değildir.

Şimdi korkularını hangi kadınlara saldırarak gösterdiler birlikte bakalım. Disk Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu Gezi direnişinde başbakanla yapılan görüşmede, Mücella Yapıcı Taksim Gezi Parkı direnişinde, Halkevleri Başkanı Dilşat Aktaş Metin Lokumcu protestosunda panzerin üzerine çıktığında, Ümit Boyner iş dünyasını temsil etmeye başladığında, bu yazının yazarı AOÇ ve

“
 . Erken bir seçim olmaz
 ise 2019’da yapılacak
 başkanlık seçimi
 ülkenin geleceğinin
 oylanacağı bir referandum
 olacak. Bu referandum
 süreci emperyalizme
 karşı başlatılan milli
 mücadelenin 100’üncü
 yılında gerçekleşecek.
 Kolektif hafızamızı diri
 tutmak hatırlatmak,
 yokluktan yaratılan
 bir süreci yeniden
 duyumsamak, verilen
 mücadele ruhuyla yeniden
 umut dolmak bu süreçten
 çıkmanın ilacıdır.”

Kaçak Saray mücadelesinde, Ayşenur Arslan cesurca sözlerini söylediğinde, Figen Yüksekdağ sesini sözünü sakınmadığında, Canan Kaftancıoğlu CHP İstanbul İl Başkanı olduğunda ve daha birçok kadın kendi ayakları üzerinde onlara kafa tuttuğunda hedef gösterildiler. Yani direnen, mücadele eden kadınlardan korkuyorlar, onlara öfkeleniyorlar.

PARLAMENTONUN KAMUSALLAŞTIRILMASI

Parlamento bir idari alan olmakla birlikte, milleti temsil eden en kamusal alanlardan birisidir. Bugün parlamentonun işlevsizleştirildiği ve milleti temsil eden kamusal alan olma özelliğini yitirdiği ortadadır. Parlamentonun kamusal alan olması ve iradesini güçlendirmesi için, mekanın kendisi buna olanak vermiyorsa- ki vermiyor- kamusal alanlarda parlamentonun yeniden tesis edilmesi kaçınılmazdır. Muhalefet partilerinin salı günü gerçekleşen grup toplantıları kamusallaştırılmalıdır. Genel başkanlarla birlikte, o haftanın en önemli gündem temsilcileri bu kürsüden kısa da olsa mesaj vermelidir. Bu kürsünün ortaklaştırılması, bir araya gelmenin en önemli argümanıdır. Kamusal alanların, parkların, abluka altında olduğu bir süreçte, milletin vekillerinin bu ablukayı kırmak ve parlamentoyu kamusal alanlarda yeniden tesis etmek için, kamusal alanları parlamento alanına dönüştürmeleri zorunluluktur.

Hafta içi parlamentoda mücadele, hafta sonu ülkenin her yanında kurulacak kürsülerle gelişmelerin halka anlatılması ve tartışılması, parlamentonun yeniden kamusal alanlardan inşasına olanak sağlayacaktır. Milletın vekillerinin militle buluştuğu bu kürsüler eşitler kürsüsüne dönüşerek yeniden parlamentonun tesisine olanak sağlamalı. Böylece milletvekillerinin birçoğu, seçilmek için oradan oraya koşma sürecinden kurtulmuş, gerçekten halk için halkla birlikte, halk tarafından oluşturulan bir kamusal alanın öznesi haline gelmiş olurlar.

ÜLKENİN GELECEĞİ OYLANIRKEN

Erken bir seçim olmaz ise 2019’da yapılacak başkanlık seçimi ülkenin geleceğinin oylanacağı bir referandum olacak. Bu referandum süreci emperyalizme karşı başlatılan milli mücadelenin 100’üncü yılında gerçekleşecek. Kolektif hafızamızı diri tutmak hatırlatmak, yokluktan yaratılan bir süreci yeniden duyumsamak, verilen mücadele ruhuyla yeniden umut dolmak bu süreçten çıkmanın ilacıdır. Toplumun Cumhuriyet rejim ve Atatürk’e olan sevgisinin doruk noktasında olacağı 100’üncü yıl vurgusu, aynı zamanda otoriter rejimden, tek adamlıktan, hukuksuzluktan, şiddetten, yasaklardan, yolsuzluklardan, yoksulluklardan kurtulmak, cumhuriyeti demokrasi ile taçlandırmak için güçlü bir simgeselliği sunuyor bize. Bu nedenle 2019’a doğru gerçekleşen geleceğimizin oylanacağı referandum, oto-

// Bu vaka insanlığın en temel değerlerine yönelik bir sürece girmişse, komşularımızla selamlaşamıyorsak, düşündüklerimizi söyleyemiyorsak, yazamıyorsak, ya da söylediklerimizi yapamıyorsak, korkuyorsak, kimseye güvenmiyorsak, evlerimize kapanmışsak, kendimiz için, geleceğimiz için kaygılanıyorsak, yüreklerimiz bir abluka altındadır. Ve bütün belirtiler göstermektedir ki, yaşadıklarımız bir toplumsal travmadır. //

riter rejimden “kurtuluş mücadelesinin” başlatılması için şimdiden büyük bir kampanyaya dönüşmeli.

SANATA EVET

Tarihsel süreç gösteriyor ki otoriter rejimlerin son silahları yaşam tarzlarını ve özgür düşüncenin ifadesi olan sanat alanını zapturapt altına almaktır. Almanyada Hitler döneminde, Şilide Pinochet döneminde ve faşizmin kol gezdiği tüm coğrafyalarda sanatçıların örselenmesi, eserleriyle dalga geçilmesi, sınır dışı edilmeleri, katledilmeleri aynı zamanda yaratıcılığın, özgür düşüncenin, aydınlık geleceğin yok edilmesi sürecinin sonuçlarıdır.

Estetik ve etik kuralların tarumar edilmeye çalışıldığı, sanat festivallerine saldırıların yapıldığı, heykellerin kaldırıldığı ve tahrip edildiği, sanatın aşağılandığı bir süreçle karşı karşıyayız. Bu süreçte, mahalle festivalleri, dramalar, okumalar, fuarların kamusallaştırılması, mizahın yaygınlaştırılması ve toplumsal muhalefetin sanatsal öznelerle bütünleşmesi, simgeselleşmesi, sanatçıların katılımıyla platformlar oluşturulması, kamusal sanat ile birlikte yaşamın yeniden şekillenmesi özgürleşmenin en önemli manivelasıdır.

RÜZGARDA SAVRULMAYACAĞIZ

Köksüz gövdesiz bir dal parçası değiliz. Onun için rüzgarda savrulmayacağız. İçeride OHAL dışarıda savaş ile bir yok oluşun ortasındayız. Karşımızda bütün sahip olduğumuz değerlerimizi bizden almaya, yurttaşlığımızı tebaaya dönüştürmeye, çocuklarımızı geleceksizleştirmeye, umutsuzluktan, çaresizlikten, işsizlikten, ne dersiniz deyin, bu ülkede nefes alamıyoruz diyerek, beyniyle ve bedeniyle göç etmeye çalışan gençlerimizi memleketsiz bırakmaya yeltenen bir vaka var. Bu vaka insanlığın en temel değerlerine yönelik bir sürece girmişse, komşularımızla selamlaşamıyorsak, düşündüklerimizi söyleyemiyorsak, yazamıyorsak, ya da söylediklerimizi yapamıyorsak, korkuyorsak, kimseye güvenmiyorsak, evlerimize kapanmışsak, kendimiz için, geleceğimiz için kaygılanıyorsak, yüreklerimiz bir abluka altındadır. Ve bütün belirtiler göstermektedir ki, yaşadıklarımız bir toplumsal travmadır.

Saf “kötülük” karşımızda ve hatta kapımızda, saf insanlık ise çıkış için bu sürecin imdat çekicidir. Çıkışın kılavuzu cumhuriyet değerlerinde, harcı ise Anadolu coğrafyasının çok kültürlülüğündedir. Cumhuriyet değerlerini savunarak, demokrasi ile taçlandırmayı hedef haline getiren, temel dizgesi evrensel hukuk, insan hakları, vicdan, adalet, dürüstlük, eşitlik, özgürlük olan bir aradalığa ihtiyacımız var.

Geçmişin ölümlerini gömmek

Ölü gömmek bir iradenin dolaysız etkinliği olarak görülmesine rağmen insan, içinde bulunduğu koşullara, gelenek ve inançlarına göre ölümlerini gömer. Başlangıç ile son bu etkinliğin içinde yer alır. Bu ekseninde tarih yapmak ve ölü gömmek arasındaki benzerliği Marx'ın ünlü sözünü hatırlayarak kurabiliriz: "İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar ama kendi keyiflerine göre değil, içinde buldukları koşullar doğrultusunda yaparlar."

Müslüm Kavut, Aslan Yıldız ve Sinan Demirbaş'ın anılarına...

İnsanlık binlerce yıldır ölümlerini gömmektedir. Ölüsünü gömebilen bir varlık olarak insan, ölen bir kişinin mezarı olabilmesi uğruna kendi canından vazgeçmeyi de göze almaktadır. Bu olayın en bilindik ve en büyük anlatısını Antigone tragedyasında buluruz. Bununla birlikte bu anlatının hem bizim coğrafyamızda hem başka coğrafyalarda tekrarlandığını görürüz. "Faili meçhul" cinayetlerle kaybedilen yakınları için adalet arayan "Cumartesi Anneleri" bir bakıma Antigone'nin devamcılarıdır. Ya da tüm baskı ve şiddete karşın kendi varlığına ve ailesinin başına geleceklerinin korkusuna yenilmeyerek

NEVIN FERHAT
KEMAL BAŞ

gömülmesi gerekenin peşinde, ölüm ile yaşam arasında yakın(-lar)ını arayan bir babanın çabası yine Antigone tragedyasının bir devamı ve bir tekrarlanması olarak görülebilir. Ancak bu tekrarlanış İŞİD ve benzerlerinin terör eylemleriyle başka bir boyut kazanmıştır. Bu kanlı katliamlarda çocuklarını ve yakınlarını yitirenler kendilerini “Cumartesi Anneleri” olarak tanımlamıyor olsalar da onların ortak kaderini paylaşıyorlar. Onların bitimsiz acısının, geçmişin hükmündeki döngünün durması için trajik bir hamle gereklidir: Geçmişin ölümlerini gömmek.

Ölü gömmek bir iradenin dolaysız etkinliği olarak görülmesine rağmen insan, içinde bulunduğu koşullara, gelenek ve inançlarına göre ölümlerini gömer. Başlangıç ile son bu etkinliğin içinde yer alır. Bu eksende tarih yapmak ve ölü gömmek arasındaki benzerliği Marx'ın ünlü sözünü hatırlayarak kurabiliriz: “İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar ama kendi keyiflerine göre değil, içinde buldukları koşullar doğrultusunda yaparlar.” Burada birey geçmiş ile gelecek arasında konumlandırılır. Geçmiş ve şimdinin imkanlarıyla geleceğe doğru yönelmiştir. İnsan yeni olanı çağırduğunda ilk yöneldiği yer, bilindik ve tanıdık gelen geçmişin kendisidir. Toplumsal düzensizlikler ve yıkımlar esnasında yeni olana hazırlanmak adına geçmişin ruhları çağrılır. Ne var ki, şimdinin insanının kendi arzularını biçimlendirmek adına yaptığı bu etkinlik, arzuların hayaletleşmesine neden olur. Bir hayalet geçmiş-gelecek arasında sıkışmış bir arzuyu ve tarihsel çelişkilerin huzursuzluğunu ifade ederken, geçmiş ile gelecek arasındaki farkları benzerlik ilkesince peçeler. Bununla birlikte geçmiş-gelecek ikileminde geçmişin kendisi eylemlerimizin koşulu olurken bir yandan da geleceğin sınırını çizer. 18 Brumaire'i referans alırsak eğer, tarihte başlangıç ve sonları yapabilmek için bitirilmesi gereken, yarım kalmış arzuların taşıyıcıları olarak bu dünyada gezinen huzursuz hayaletler huzura kavuşturulmalı, ölen tanrılar gömülmelidir.

Zamansal bir varlık olarak insan kendi varoluşuna uygun formu ne salt geçmişin abartılı maskeleri aracılığıyla ne de salt imgelem gücünün ürettiği formlarla kavrayabilir. Dolayısıyla yalnız bellek teorilerini dayanak alan bir direnişin kendisi kadar yalnız imgelem gücüne yaslanan direniş biçimlerinin de yetersiz olduğu belirtilmelidir. Her iki teori de bireyi verili olanın dünyasından kopartarak direnişi bilincin yalıtılmış türevleriyle oluşturmaya çalışır. Böylece bireyi pratik alandan uzaklaştırarak ya geçmişin hayaletine ya da geleceğin hayaline teslim eder. Marx'ın Feuerbach üzerine sekizinci tezde söylediği üzere “toplumsal hayatın tamamı özünde pratiktir. Teoriyi mistisizme götüren bütün sınırlar, ussal çözümlerini insan pratiğinde ve bu pratiğin kavranmasında bulur.” Öte yandan Marx, insanı somutun katı nedenselliğine terk etmez. Onun, yasalar, zorunluluklar ve görelî nedenler aracılığıyla verili olanı bütüncül bir şekilde sorgulamasından, mümkün ve somut koşullar doğrultusunda dolaysız bir özgürleşme vaadi doğar.

//

Zamansal bir varlık olarak insan kendi varoluşuna uygun formu ne salt geçmişin abartılı maskeleri aracılığıyla ne de salt imgelem gücünün ürettiği formlarla kavrayabilir. Dolayısıyla yalnız bellek teorilerini dayanak alan bir direnişin kendisi kadar yalnız imgelem gücüne yaslanan direniş biçimlerinin de yetersiz olduğu belirtilmelidir. Her iki teori de bireyi verili olanın dünyasından kopartarak direnişi bilincin yalıtılmış türevleriyle oluşturmaya çalışır.

//

Bu noktada bir devrimin mümkün olup olmadığı ya da tarihin bir yerde komünizme varıp varmayacağı sorulur genellikle. Komünist devrimin imkanına yönelik bir sorgulamada ilk olarak devrimin koşullarının ve nedenlerinin geçmişte ve şimdide var olup olmadığı sorgulanır. Diğeri ise geleceğin belirsizliği doğrultusunda bir devrimin olup olmayacağı yönünde bir merakın kendisidir.

Öte yandan devrimin imkanına yönelik her soru aynı zamansallığın -birbirinden farklı olması gerekirken- benzerlik yanılması üreten ikiz işlem kümelerine açıldığını fark ederiz: Geçmiş-gelecek; imkân-mümkünlük. Genel olarak bir olayın, bir şeyin olasılığı düşünülürken bunun zamansal olarak çekimlerini üretiriz. Bir olayın, gelecekte gerçekleşme olasılığını geçmiş ve şimdiye bakarak düşünüyorsak bu zamansal dilimde verili olan-olasılıklar imkân-koşul olarak cisimleşir. Eğer bir olayın gerçekleşme olasılığını geleceğe bakarak düşünüyorsak bunu da mümkünlik şeklinde ifade ederiz. Her iki durumda da olasılıkların, zamana içkin oluşu dikkat çekici olduğu kadar zamansal bir varlık olan insanın soru sorarken zamanın dışında olması bir o kadar hayret uyandırıcıdır. Diğer taraftan mümkünlik, imkân ekseninde tanımı belirlendiği gibi ayrıca imkânın içinde yatan, saklı olan olasılıklar ve ihtimaller olarak düşünülmemektedir. Dolayısıyla mümkünlik, imkânın kendisinde yatarken gelecek de geçmişin içinde saklı ve beklemektedir. Burada Bergson'un itirazını hatırlamalıyız, ona göre mümkünlik gerçeğe dönüşmez, gerçeklik mümkünlüğü üretir.(1) Marx ise bu sözü şu şekilde ifade edebilir: Tarihsel olarak mümkün olanı gerçekliğe çevirecek olan biziz, gerçekliği üreten nedenler ise mümkünlikleri oluşturur.(2)

Dahası bir imkân-mümkünlüğünün hakikiliğini düşünümle değil, eylemle sınavabiliriz. Her kavramsal sorgulamada içerik kavramın sınırlılığına takılı kalır. Bir fikrin imkân-mümkünlüğü pratik alanda yadsınsa bile başka mümkünliklere evrilebildiği gibi bir imkana dönüşebilir. Bu bakımdan marxist tarih anlayışı kapalı olmayıp, geleceğe, yeni olana her zaman açıktır.

Bitirirken, problemlerin yanlış bir biçimde ortaya konulduğunu söylememiz gerekir: Sorun tarihin bir yerinde komünizmin olup olmaması ya da bu düşün gerçekleşip gerçekleşmemesi değildir. Soru yeniden formüle edilmelidir. Hoşnut olmadığımız bir sistemin zorunlu ilişkilerine hapsolmuşken, bunu değiştirebilme gücüne, diğer bir deyişle mümkünlüğü (geleceği) kuracak güce sahip miyiz? Soruyu bir adım daha öteye taşıyarak zamanın çizgiselliğinin ötesinde yalnızca düşünülebileni değil, aynı zamanda yapılabilir olanı yapabilecek miyiz?

//
Dahası bir imkân-
mümkünlüğünün
hakikiliğini düşünümle
değil, eylemle
sınavabiliriz. Her
kavramsal sorgulamada
içerik kavramın
sınırlılığına takılı
kalır. Bir fikrin imkân-
mümkünlüğü pratik
alandayadsınsa bile
başka mümkünliklere
evrilebildiği gibi bir
imkana dönüşebilir. Bu
bakımdan marxist tarih
anlayışı kapalı olmayıp,
geleceğe, yeni olana
//
her zaman açıktır.

[1] Bergson, H. 2009. La Pensée et le Mouvant, PUF, s. 115.

[2] Vadée, M. 1998. Marx Penseur du Possible, L'Harmattan, s. 493.

Birden fazla Gezi yaratabilir miydik?

Üzerinden tam beş yıl geçmiş olmasına rağmen, geçtiği günden beri bir gün olsun tansiyonu düşmeyen, gündemi soğumayan, sürekli olarak karışık ve çalkantılı vaziyette bulunan bu ülkede, Gezi'nin başlattığını tamamlama noktasında eksik ve atıl kaldığımızı, belki birden fazla Gezi'yi daha yaratma konusunda çekingen davrandığımızı itiraf etmemizde fayda var.

YEMEN CANKAN

Bu toprakların gördüğü belki en büyük kalkışmanın, Gezi ayaklanmasının beşinci yılını dolduruyoruz bu günlerde. Yediden yetmiş milyonlarca insanın yüreklerinde başka bir dünyanın imkânını filizlendiren, dayanışmanın, paylaşmanın ve birlikteliğin en görkemli örneğini yaratan Gezi, beşinci yılını da geride bırakıyor.

Belki sonsuza değin hafızalardan silinmeyecek olması gerçeği bir yana, her geçen yıl etkisi biraz daha dinen (ikinci ve üçüncü yıllarında güdük de olsa yine sokaklarda eylem ve etkinlikler yapılmıştı)

//
 Üzerinden tam beş yıl geçmiş olmasına rağmen, geçtiği günden beri bir gün olsun tansiyonu düşmeyen, gündemi soğumayan, sürekli olarak karışık ve çalkantılı vaziyette bulunan bu ülkede, Gezi'nin başlattığını tamamlama noktasında eksik ve atıl kaldığımızı, belki birden fazla Gezi'yi daha yaratma konusunda çekingen davrandığımızı itiraf etmemizde fayda //
 var.

Gezi hatırası, bu yıl öyle görünüyor ki, hâlihazırda sosyal medya üzerinden başlatılmış bulunan #Gezi5Yaşında tag'larıyla ve birkaç yerde yapılacak basın açıklamaları ile geçirilecek. Siyasal ve etkili bir kazanımla sonuçlanamamış (yarattığı insani, kültürel, düşünsel vs. birçok kazanımı saklı tutarak söylüyorum) bir kalkışmanın, isyanın, ayaklanmanın, yıl dönümlerinde yeniden aynı etkiyi göstereceği beklentisi içerisinde elbette değilim. Toplumsal yaşamda bu türden fırsatlar nadiren ele geçer ve bir yenisi için uzun yıllar beklemek gerekebilir.

Bu halde, bu metin Gezi'nin yıl dönümünde neden bir şey yapılmıyor türünden bir sitem içermiyor. Doğrusu metnin asıl derdi ve konusu bu değil.

GEZİ'Yİ ANMAK

Tarihi savaşlarla, çarpışmalarla, ölümlerle, kayıplarla dolu bu toprakların halkları olarak, bir takvim yılının her gününe ayrı ayrı yetecek kadar hatıramızın olduğu ve yılın bir gününe birden fazla acımızın, yasımızın düştüğü bir gerçektir. Anmak ve yas tutmak konusunda edindiğimiz becerinin yanında, bu gerçeğin, maalesef bizi anmalara ve yas tutmalara alıştırdığını da söylemek gerek. Her ne yaşarsak, onu bir tür ritüele, ibadete dönüştürüyor, gittikçe azalan tekrarlarla zaman içerisinde sönümlendiriyoruz.

Bu bağlamda, bir anmanın tüm formalitelerini taşımasa da, Gezi ayaklanmasının da –Gezi için her yıl açıklama yapanların niyetlerinden bağımsız konuşuyorum- bir tür anmaya dönüştüğü söylenebilir. Gezi'yi belleklerde diri tutmanın, onun hatırasının silinip gitmesini engellemenin bir yolu olarak, bu 'faaliyetin' elbette kıymetli bir tarafı var. Fakat Gezi'nin belleklerde diri tutulması ve herkeste yarattığı duygunun açığa çıkarılması konusunda en doğru yöntemin bu olduğundan emin değilim.

Üzerinden tam beş yıl geçmiş olmasına rağmen, geçtiği günden beri bir gün olsun tansiyonu düşmeyen, gündemi soğumayan, sürekli olarak karışık ve çalkantılı vaziyette bulunan bu ülkede, Gezi'nin başlattığını tamamlama noktasında eksik ve atıl kaldığımızı, belki birden fazla Gezi'yi daha yaratma konusunda çekingen davrandığımızı itiraf etmemizde fayda var.

Gezi'den sonra geçirdiği beş yıl içerisinde, beş ayrı seçim ve referandum yapmış/dayatmış bir hükümetin, bizimle hangi alanda karşılaşmak istediği gerçeği gözümüzün önünde dururken, Gezi'de yarattığımız devrimci pratiği hükümetin istediği alana taşıyarak boğduğumuz gerçeğiyle yüzleşmemiz gerekiyor.

Bu noktada Gezi'nin her yıl bir basın açıklaması yahut sosyal medya üzerinden yapılacak bir kampanya ile 'anılıyor' olmasının, Gezi'den çıkarmamız gereken öncelikli derslerden olmadığı kanaatindeyim.

//

Tarihten ders çıkaramama ve yaşananı deneyime dönüştürememe sorununun kendisini açık şekilde gösterdiği noktalardan biri burasıdır. Bu halk diye tabir edilen halk, tarihin belki en büyük kalkışmalarından birisinin öznesi olmuşken, kalkışmadan sonra, akıllarda yeniden kendisinden hiçbir şey olmayacak olan bir halka dönüştürebilmektedir.

Kalkışma sırasında yitirdiğimiz insanlarımızın yasını tutup onları anmak dışında, bir kalkışmayı anmanın somut bir karşılığı bulunmuyor. Bunun gerçek manada somut bir karşılığının olabilmesi için yeni bir kalkışmanın koşullarının ve imkânlarının yaratılması adına çaba gösterilmesi gerekmektedir. Bir kalkışma, bir başka kalkışma için derstir, deneyimdir. Gerisi biraz romantizmdir.

GEZİ'NİN SORUNU VE SONU

Tarihten ve yaşanan tarihsel olaylardan ders çıkarmak konusunda toplum olarak biraz başarısız olduğumuzu söylesem, herhalde pek fazla karşı çıkan olmazdı. En azından yaşadıklarımızı bir deneyime dönüştürmek noktasında zorlandığımız açık.

Bu bağlamda, Gezi'nin -her şeyden önce- kendiliğinden patlayan bir halk hareketi olarak, özellikle yığın sol çevrelerde yaygın olan "bu halktan bir şey olmaz" algısını yerle yeksan ettiğini görmemiz gerekiyor. Buna karşılık bu algının birçok çevrede hâlâ kol gezdiğini de... İşte, tarihten ders çıkaramama ve yaşananı deneyime dönüştürememe sorununun kendisini açık şekilde gösterdiği noktalardan biri burasıdır. Bu halk diye tabir edilen halk, tarihin belki en büyük kalkışmalarından birisinin öznesi olmuşken, kalkışmadan sonra, akıllarda yeniden kendisinden hiçbir şey olmayacak olan bir halka dönüştürebilmektedir.

Siyasal bir özne olarak kimi sol çevreler ve ilginçtir bahsi geçen halkın birer üyesi olarak birçok 'birey' de bu algıya (dövüşen kendisi, dövüştüğünü görmeyip, buna inanmayan da yine kendisi) kolayca kapılabiliyor. Hal böyle olunca, Gezi de bir tesadüfe, bir beklenmedik olaya dönüşüyor.

Burada bir parantez açarak söylersek, halka güvensizliğin altında yatan esas sebebin kendisine olan güvensizlik olduğu gerçeği, hem özne olarak sol hem de tek tek bireyler için geçerli.

...

Takdir edilecektir ki, Gezi, örgütlü olmayan, önceden planlanmamış, halkın birçok kesiminin kendiliğinden ve bağımsız bir hareketi ve hareketlenmesiydi. Ve Gezi'nin bu en çok övülen (abartmıyorum) yönü, onun, siyasal taleplerini (en azından AKP hükümetinin istifası) elde edemeden dağılmasına neden oldu. Halk kitlelerinin kendiliğinden ve bağımsız hareketlerinin bir devrimi ateşlediği de olmuştur tarihte. Ki çoğunlukla da böyle olmuştur. Ve fakat bu örneklerde bahsi geçen halk hareketleri öyle ya da böyle bir siyasal önderliğe kavuşmuş ve buna göre biçim almıştır.

Bu noktada Gezi'nin -başlangıçta olmasa da devamında- en büyük eksikliğinin, bir siyasal önderlik olduğu gerçeği en azından benim açımdan tartışılmaz.

Birkaç hafta önce yine Gazete Duvar'da yayımlanan "İzmir 1 Mayıs'ı, bir özeleştir: Gören Küba sanır" başlıklı yazımda, İzmir 1 Mayıs'ı özelinde, devrimcilerin önderlik sorunundan bahsetmişim. Aynı yazıda bu sorunun sadece 1 Mayıs ile sınırlandırılmayacağını da eklemişim. İşte, bu sorunun kendisini gösterdiği durumlardan birisi Gezi'dir.

Birçok ayrı rengin bir arada bulunuyor olması, yine birçok farklı görüşten insanın birbiriyle dayanışıyor olması, herkesin herkesle bölüşüyor ve paylaşıyor olması, eşine az rastlanır bir tarihsel gelişme örneğidir. Fakat önderlik edecek bir devrimci inisiyatifin eksikliği bugün Gezi'yi "geçmiş" bir tarihsel gelişme örneği olarak bırakmıştır. "Bu daha başlangıç mücadeleye devam" sloganının artık somut pratiğimizi karşılamadığı ortadadır.

Burada, kendi geleceği adına inisiyatif almış ve talebini yükseltmek üzere kendisini sokağa atmış insanlara ve insan kitlelerine değil, elbette yine devrimciliğimize, devrimci harekete, yani kendimize bakmamız gerekiyor.

YENİ BİR GEZİ

Devrimci hareketin Gezi'den çıkarması gereken en büyük derslerden birinin, bir ayaklanmayı yönetecek örgütlülüğe, imkâna ve öngörüye sahip olmadığı tespiti, sadece bana değil birçok devrimci oluşuma da ait.

Evet, devrimci hareket Gezi'yi yönetemedi. Örgütlü değildi, imkânları sınırlıydı ve öngörememişti. Peki, şimdi ne olacak?

Ülkenin içerisinde bulunduğu siyasi ve ekonomik açmaz her geçen gün derinleşiyor ve artıyor. Ülkenin cumhurbaşkanı 24 Haziran'da yapılacak seçimlerde kaybetmeleri halinde a, b, c planlarının bulunduğunu söylüyor. Birisi kalkıp bir TV programında "Belgrat ormanlarına gömdüklerimizi çıkarırız" diye açıktan tehditler savuruyor. Dolar ve euro, Türk Lirası karşısında sürekli değer kazanıyor. Ve konunun uzmanları bu sorunun bir birikim rejimi krizi olduğunu ve seçim sonrasında da devam edeceğini, kısa vadede çözülemeyeceğini söylüyorlar.

Bu tablonun, ülkece bizi daha zor günlerin beklediğini gösterdiği konusunda sanıyorum tartışma yok. Bu durumda devrimci hareketin, 24 Haziran'da yapılacak seçimlerden sonra (herkes her şeyi seçim sonrasına bıraktığı için böyle ifade ediyorum, yoksa zaten yaşanıyor ne yaşanacaksa) siyasi ve ekonomik olarak ülkenin içerisine gireceği sürecin doğru okumasını bir an önce yapması ve buna göre yol ve yöntem belirlemesi gerekiyor. Yoksa yaşanabilecek bir başka Gezi daha ilerde anmasını yapacağımız tarihsel bir gelişme olarak kalacaktır.

//

Devrimci hareketin Gezi'den çıkarması gereken en büyük derslerden birinin, bir ayaklanmayı yönetecek örgütlülüğe, imkâna ve öngörüye sahip olmadığı tespiti, sadece bana değil birçok devrimci oluşuma da ait.

//

Sarı Yelekler soluyor mu?

Sarı Yelekliler hareketi, çok değil şundan 25-30 yıl önce “tarihin sonunu getirdiği” iddia edilen neoliberal birikim modelinin de duvara toslayıp iflas ettiği, bu bağlamda kapitalizmin sistem olarak aşılması zorunluluğunun kendisini dayattığı günümüz koşullarında bundan böyle daha sık karşılaşacağımız kesin olan ‘yeni tipte halk hareketleri’nin yeni bir örneği aslında

Fransa’daki Sarı Yeleklilerin, öfkelerinin büyüklüğünü ve taleplerini, Fransız tekelci kapitalizmi ve burjuva devletin gözüne sokma amacıyla beş haftadır Paris’e taşıdıkları “Cumartesi buluşmaları”nın sonuncusuna (Acte V) katılım, sayı olarak düşüktü.

Medya başta olmak üzere Fransız burjuvazisi hemen üzerine atladı bu görünümün. Eylemlerin bıkkınlık yarattığı ve inişe geçtiği propagandası kapladı ortalığı. Araya Noel’in de girmesiyle çok geçmeden kendi kendine sönmüneceği beklentisi artmış durumda.

Bu bir olasılık. Tümünden reddedilemez. Fakat kazın ayağının bu

H. SELİM AÇAN

19 ARALIK 2018

kez beklendiği gibi olmayacağına dair göstergeler de az değil.

Bunların başında da, hareketin, 'öfke boşalması'nın ötesine geçerek önüne somut programatik hedefler koymuş olması geliyor. Halkın alım gücünün belirgin bir biçimde yükseltilmesinin yanı sıra radikal bir vergi reformu ile temel yasalar ve politikalar konusunda referandum çağrısı yapma hakkının kolaylaştırılması bunların öne çıkanlarını oluşturuyor.

Sadece ülkenin dört bir yanında blokaj eylemlerini hâlâ sürdüren Sarı Yeleklilerin büyük çoğunluğu değil, harekete sempatisi ve desteği süren kamuoyu çoğunluğu da onaylayıp destekliyor bu talepleri.

Dolayısıyla, bu konularda dişe dokunur kazanımlar elde edilmediği sürece, Sarı Yelekliler hareketinin, örneğin Gezi gibi sönümlenmesi olasılığı daha zayıf. Buna karşın, artan soğuklar ve Noel nedeniyle yılbaşı sonrasına kadar hız kesebilir. Bu arada kısmi güç kayıplarına da uğrayabilir.

Bu arada, yeni başka muhalefet dinamiklerinin harekete geçtiğini de gözden kaçırmamak gerekiyor. Bunların başında lise ve üniversite öğrencileri geliyor. Tır ve kamyon şoförlerinin blokaj eylemlerine başlaması da bu bağlamda kaydedilmesi gereken bir başka gelişme.

Her şeyi metalaştırarak emekçilerin yaşamını dayanılmaz hale getiren neoliberal azgınlığın neden olduğu öfke patlamalarının, deneyimsizlik, programsızlık, yorgunluk, korku ya da sonuç alınacağından umudu kesmek gibi nedenlerle -daha doğrusu, bunların değişik ölçülerde bileşimi sonucu- hız kesip sönümlenme eğilimi göstermesinden, burjuvazi ve burjuva siyasetin hoşnutluk duyması doğal bir durum. Fakat kendisini "solda" gören kimi çevre ve bireylerin, "demedik mi" havalalarına girip bu keyfe ortak olmaları anlaşılır gibi değil.

"Arap Baharı" sırasında olduğu gibi Sarı Yelekliler isyanına da, uzak durmanın ötesinde adeta düşmanca yaklaşan "solculuk" iddiasının, Türkiye ile sınırlı kalmayıp dünya çapında yaygınlığına bakınca, "nasıl bir dünyada, tarihin nasıl bir döneminde yaşıyoruz" sorusunu sık sık sormaktan kendini alamıyor insan. Sonrasında işçi ya da burjuva devrimlere evrilenler de dahil tarih boyunca hep 'kendiliğinden' patlak vermiş ve yapısı gereği hem sınıfsal bileşim hem talep ve hedefleri bakımından heterojen bir karaktere sahip halk isyanlarına, bilinçli bir tutumla uzak duran, dahası hasmane bir tutum sergileyen bir "solculuk" hatta "devrimci öncülük" iddiası, tarihin bu kesitinde yaşamamız gereken anormalliklerden biri olsa gerek.

Gerçi Sarı Yelekliler hareketi, kitleliliği, inatçılığı ve sergilediği militanlıkla, sadece küstah ve kibirli neoliberal Macron yöne-

//

Sonrasında işçi ya da burjuva devrimlere evrilenler de dahil tarih boyunca hep 'kendiliğinden' patlak vermiş ve yapısı gereği hem sınıfsal bileşim hem talep ve hedefleri bakımından heterojen bir karaktere sahip halk isyanlarına, bilinçli bir tutumla uzak duran, dahası hasmane bir tutum sergileyen bir "solculuk" hatta "devrimci öncülük" iddiası, tarihin bu kesitinde yaşamamız gereken anormalliklerden biri olsa gerek.

//

timinin karizmasını çizip dengesini sarsmakla kalmadı; Fransızların “bobo” olarak tanımladığı bu tür fanus solculuğunun algı ve reflekslerini, geleneksel parti ve sendika bürokratlarının alışkanlıklarını da sarstı. Bunların çoğunu, haftalar sonra da olsa peşine takılmak zorunda bıraktı.

Fakat Sarı Yelekliler hareketinin asıl kazanımını bunlar oluşturuyor. Bunlar, önem bakımından arkalarda gelen, bir anlamda yan ürünler. Bundan sonraki seyri ne olursa olsun bu hareket, şimdiden iki önemli şeyi başardı:

Birincisi, neoliberal saldırganlığın ruhsal olarak da ezdiği zihinlerdeki “ne yaparsak yapalım boşuna” yılgınlığına önemli bir darbe indirdi. İnatçı ve militan bir direniş sergilendiği sürece, en küstah ve saldırgan yönetimlerin dahi geriletilip halka taviz vermek mecburiyetinde bırakılabileceğini gösterdi. Ki bu, uzun zamandır hasret kalınan bir sonuç ve tabloydu.

İkincisi ise, daha çok “bir şeylere karşı çıkmakla” yetinen kendinden önceki öfke patlamalarının bir adım ötesine geçerek, en azından kendinden sonra gelecek benzerlerine de esin kaynağı olacak bir programatik talepler manzumesi ortaya koydu. Ki bu adımın, hareketin kendisine de belli bir dayanıklılık ve süreklilik kazandırma ihtimali yüksek. Bunun bir belirtisini geçtiğimiz hafta gördük zaten. Macron’un kısıntı niteliğindeki göz boyama önerilerine ek olarak devlet terörünün daha da şiddetleneceğine dair tehditlere rağmen – ki polis ve jandarma, sadece Paris’te değil Bordeaux, Toulouse ve Saint Etienne başta olmak üzere diğer kentlerde de bu tehdidin hakkını fazlasıyla verdi son Cumartesi- ne blokaj eylemlerine son verildi ne de Paris’teki “Cumartesi buluşması”ndan vazgeçildi.

Hatırlanacak olursa, akaryakıt zamlarına ve vergilere isyan temelinde patlak veren eylemlerin başlamasının üçüncü haftasında Sarı Yelekliler, internet üzerinden yaptıkları görüş alışverişi sonunda 42 talepten oluşan bir talepler listesi belirlediler. Kapsamı itibariyle bu aslında, henüz işlenmemiş ham bir ‘program taslağı’ idi. Gelişmiş kapitalist bir ülkede ‘halk’ı oluşturan değişik toplumsal sınıf ve tabakaları içeren hareketin heterojen karakteri nedeniyle bu talepler manzumesi de haliyle alacalı-bulacalıydı. İnsanların en temel ihtiyaçlarını bile metalaştıran neoliberal gözüdünmüşlüğe karşıtlığın da ötesine geçip sistem olarak doğrudan kapitalizm karşıtlığını içeren taleplerin yanı sıra Avrupada da yükselen ırkçı-faşist partilerin sömürü konusu yaptığı milliyetçi talepler de vardı içlerinde. Ama bu zaten, kendiliğinden patlak veren bir halk hareketi olarak hareketin doğasından kaynaklanan normal bir sonuçtu.

Gel gör ki, yazının girişinde -ve daha önce yine Gazete Duvar’da yayınlanan 29 Kasım tarihli [“Ayağımızı yere bas\(a\)mamak”](#) başlığını taşıyan makalede işaret ettiğim “solculuk”, bu talepler

//

İnsanların en temel ihtiyaçlarını bile metalaştıran neoliberal gözüdünmüşlüğe karşıtlığın da ötesine geçip sistem olarak doğrudan kapitalizm karşıtlığını içeren taleplerin yanı sıra Avrupa’da da yükselen ırkçı-faşist partilerin sömürü konusu yaptığı milliyetçi talepler de vardı içlerinde. Ama bu zaten, kendiliğinden patlak veren bir halk hareketi olarak hareketin doğasından kaynaklanan normal bir sonuçtu.

//

//

Lakin, sözünü ettiğimiz “solcu” zihniyet, nasıl bir bedbinlik ve ruhsuzluk batağına saplanmışsa, o boz bulanık programatik talepler manzumesine, onu daha net ve daha gelişkin bir kapitalizm karşıtlığı yönünde etkilemek üzere bu ikinciler yönünden yaklaşp hareketle bir an önce bu temelde ilişkilenenin önemi ve aciliyeti sonucunu çıkaracağı yerde, “bakın gördünüz mü” ya da “göreceğiz bakalım hangi yöne evrilecek” ukalalığını sürdürmekte ısrarlı oldu.

manzumesini de dudak bükerek, dahası, “Sarı Yelekliler hareketinin, ırkçı-faşist partilerin yelkenlerini şişirecek milliyetçi bir öfke patlaması olduğuna dair kuşkularının doğrulanması” olarak okudu. Halbuki, hareketin içindeki milliyetçi eğilimleri yansıtan talepler, toplam 42 talep içinde sayısal olarak dahi 5-6’yı geçmiyordu. Buna karşın, asgari ve azami ücretler arasındaki gelir uçurumunun sürekli büyümesini radikal bir tarzda sınırlandıracak önerilerden vergi yükünün servet sahiplerinin sırtına yıkılmasını hedefleyen yeni bir vergi sistemi önerisine, “herkese ev” talebinden doğrudan demokrasi talebine kadar kapitalizmi ve tekelci burjuvazinin keyfi yönetimini hedefleyen ilerici-demokratik talepler bunlardan sayıca da çok daha fazlaydı ve talepler listesinin ağırlığını bunlar oluşturuyordu.

Lakin, sözünü ettiğimiz “solcu” zihniyet, nasıl bir bedbinlik ve ruhsuzluk batağına saplanmışsa, o boz bulanık programatik talepler manzumesine, onu daha net ve daha gelişkin bir kapitalizm karşıtlığı yönünde etkilemek üzere bu ikinciler yönünden yaklaşp hareketle bir an önce bu temelde ilişkilenenin önemi ve aciliyeti sonucunu çıkaracağı yerde, “bakın gördünüz mü” ya da “göreceğiz bakalım hangi yöne evrilecek” ukalalığını sürdürmekte ısrarlı oldu.

Sarı Yelekliler hareketi, çok değil şundan 25-30 yıl önce “tarihin sonunu getirdiği” iddia edilen neoliberal birikim modelinin de duvara toslayıp iflas ettiği, bu bağlamda kapitalizmin sistem olarak aşılması zorunluluğunun kendisini dayattığı günümüz koşullarında bundan böyle daha sık karşılaşacağımız kesin olan ‘yeni tipte halk hareketleri’nin yeni bir örneği aslında. Hareket bu yönüyle, öncekilere eklenen yeni bir deneyim birikimi yarattı. Özellikle de kitle demokrasisinin işleyişi ve öncü-kitle diyalektiğinin nasıl kurulması gerektiği konusunda arif olana çok şey anlatan bir işleyiş, örgütlenme ve eylem biçimleri geliştirdi. 21’inci yüzyılın sosyalizm ve parti anlayışı açısından çıkarılması gereken dersler içeren bu yönler, ayrı bir yazı konusu olmayı hak ediyor. Yalnız bunları da, Sarı Yelekliler hareketinin şimdiden elde ettiği kazanımlar bahsinde görüp değerlendirmek gerekiyor.

Fransa'daki olaylar tıka basa insan öyküleriyle dolu

Son üç beş yılda Fransa sokaklarında insanların hunharca katledilişi ne çabuk unutuldu. Yaşanan olayların bu vahşetle bağı nasıl görmezden gelinebiliyor? Halk gayriihtiyari Paris'in yaramazlıklarını, atıldığı sonu belirsiz maceralarını sezinlemiş ve bu duruma itiraz etmektedir.

Bir aya yakın süredir Paris başta olmak üzere Fransa cadde ve sokakları alev alev. Salt cadde sokaklar mı? Eylemlerin boyutu itibariyle Fransa bütün olarak sarı alarm veriyor. Sarı Yelekliler hareketi etkiyle başlayan olaylarda yaralıların yanı sıra hayatını kaybedenler var. Gözaltılar, tutuklamalar, yer yer çatışmalar durulmak bilmiyor.

Aslında olaylar çoktan Fransa sınırlarını aşmış durumda. Bütün dünya pür dikkatle bir şekilde çemberin içinde. Paris sokaklarındaki alevlerin bir şekilde etki bırakmadığı yer yok gibi.

Avrupa zaten eylemsellik itibariyle de olaylardan doğrudan etkilenmiş durumda. Bu yönleriyle 1789, 1968 benzetmeleri yersiz değil. Olaylar bir şekilde bütün gezegeni etkileme kabiliyetine haiz.

Göstericilerin taleplerine bakıldığında iki basit görünen konu ön plana çıkıyor. Akaryakıt zamlarına ve iktidarın getirdiği ağır vergi

SEDAT KAYA

11 ARALIK 2018

//

Halkın itiraz ettiği maceralar Sarkozy ve Hollande ile başlayan Macron ile devam eden geniş bir paranteze tekabül ediyor. Libya, Suriye ve Mali'ye uzanan çirkin maceralar. Sonuçta ne oldu?

Sen kalk boyundan büyük işlere kalkış, olmadık hukuksuz çirkin ilişkiler ağına dahil ol, başarısız olunca da halkın, parlamentonun yalıtıldığı bir rejim inşa et ve bütün hatalarını halka fatura et. Fransa halkı buna itiraz ediyor, olup biten bu.

yüklerine itiraz. Bu itirazlar kahir ekseriyetle orta sınıf ve köylülerden geliyor.

Ancak olaylar çoktan bu iki talebin ve göstericilerin profil boyutlarını aşmış durumda. Dünya sisteminde yaşanan sosyo – ekonomik ve politik sorunlar Fransa'nın tarihiyle kesişince ortaya bambaşka gözlemlerle bakmayı gerektiren bir kriz ortaya çıkıyor.

Gerçekte ne oluyor burada? Birileri uluslararası politikada yaramazlık yapan Paris'i cezalandırma yoluna mı gidiyor? Bu olasıdır ancak olayları bununla sınırlamak art niyetli değilse bile yetersiz. Bu ihtimaller Midas'ın kulakları gibi orta yerde duran krizin nesnel temellerini gizleyemez.

Fransa çatışmalı geçen yeni dünya düzeninde başarısız oldu. Bu vaki başarısızlığın, savaflara sarf ettiği kaynakların faturasını halka kesmek istemekte. Halk -bilinçsiz de olsa- tarihsel refleksiyle bu haksız duruma itiraz etmektedir.

Krizin en önemli nedeni bu. Bu tesadüfi bir durum değil. Paris çağ açıp çağ kapatan bir sahne. Bütün dünyayı pençesine almış yeni küresel krize buradan reaksiyon gelmemesi eşyanın tabiatına aykırı olurdu.

Son üç beş yılda Fransa sokaklarında insanların hunharca katledilişi ne çabuk unutuldu. Yaşanan olayların bu vahşetle bağı nasıl görmezden gelinebiliyor? Halk gayriihtiyari Paris'in yaramazlıklarını, atıldığı sonu belirsiz maceralarını sezinlemiş ve bu duruma itiraz etmektedir.

Halkın itiraz ettiği maceralar Sarkozy ve Hollande ile başlayan Macron ile devam eden geniş bir paranteze tekabül ediyor. Libya, Suriye ve Mali'ye uzanan çirkin maceralar. Sonuçta ne oldu?

Sen kalk boyundan büyük işlere kalkış, olmadık hukuksuz çirkin ilişkiler ağına dahil ol, başarısız olunca da halkın, parlamentonun yalıtıldığı bir rejim inşa et ve bütün hatalarını halka fatura et. Fransa halkı buna itiraz ediyor, olup biten bu.

//

Sarı Yelekliler ister bilinçli ister bilinçsiz hem içsel hem dışsal neden ve motivasyonla Batur'un da değindiği öncülük rolünü yerine getiriyor olmuyor mu? Bu Fransa halkının mitolojik, tarihsel ve güncel nesnel boyutları olan krize tepki koymasından çıkış yolu arama çabasından başkası değil.

Mevzu bahis sahne Fransa hele hele Paris olunca her türlü yorum nakis kalabilir. Fransa sokakları buram buram mitoloji, tarih, edebiyat ve sanat kokar. Bu yüzden kâh güncel nedenler tarihsel panoramanın önüne kâh tarihsel panorama güncel nedenlerin önüne geçebilir.

Olaylara bir de Enis Batur'un mekanlar eşliğinde iç yolculuk olarak yazdığı kitaplardan Paris'e ilişkin olanına Paris Ecekent kitabının merceğinden bakalım. Batur Paris için "Bulvarlar, meydanlar, köprüler, ara sokaklar gece gündüz yürüyen, avâre dolaşan, şehrin kesintisiz biçimde farkında kalan yerli ve yabancı âşıklarıyla donandı, bir buçuk yüzyıldır. O şehirlerin içi tıka basa öyküler, dramlar, tutkular, taşkınlıklarla doluydu" demektedir.

Bu tıka basa insan öyküleri nedeniyle Fransa'nın öncü hale gelmesini ise "Paris, XIX'uncu yüzyıldan beri bu bağlamda öncülüğü üstlendi: Beş kıtadan sökün etmiş meraklılarıyla kendi mitolojisini büyüttü, benzersiz kıldı" cümleleriyle özetliyor.

Sarı Yelekliler ister bilinçli ister bilinçsiz hem içsel hem dışsal neden ve motivasyonla Batur'un da değindiği öncülük rolünü yerine getiriyor olmuyor mu? Bu Fransa halkının mitolojik, tarihsel ve güncel nesnel boyutları olan krize tepki koymasından çıkış yolu arama çabasından başkası değil.

Ortaya çıkan görüntüler, estantaneler Batur'u haklı çıkardığı gibi sorunun salt Fransa ile sınırlı olmadığını da açıkça ortaya koyuyor. Bu olaylarda herkese rastlamak mümkün. Çünkü olayların içi tıka basa insan öyküleriyle dolu. Başrol de Fransa ve Avrupa halkları olsa da aslında bu hem geçmişe hem de geleceğe dair herkesin öyküsü.

Elbette devrimci proletaryanın isyanı değil henüz!

Sarı Yelekliler hareketinin özgünlüğü Fransa'daki her daim keskin bir şekilde yürümüş sınıf savaşımının bir sonucu olarak ortaya çıkıyor. Elbette Sarı Yelekliler sonuç itibariyle henüz sanayi proletaryasının içerisinde olduğu bir hareket değil. (Gezi de değildi.) Dolayısıyla hareketin içerisinde proletarya görmek için illa da sanayi proletaryası arayanlar hayal kırıklığı yaşıyor.

PERIHAN KOCA
HASAN DURKAL

Fransa'da yaklaşık bir aydır ortalığı kasıp kavuran ve herkesin bir biçimde takip ettiği bir hareket tartışılıyor: Sarı Yelekliler (Gilet Jaune)

Fransa gibi, dünya tarihinin akışına yön veren çapta isyancı ve direnişçi geçmişe sahip bir ülke söz konusu olunca, toplumsal-siyasi belleğimizi etkileyen tarih sayfaları da peşi sıra açılıyor.

1789 devrimine, 1848 isyanlarına, köylü ayaklanmalarına, barikat savaşlarına, 1871 Paris komününe, kadın mücadelelerine, LGBTİ aktivizmine, hak mücadelelerine, sınıf savaşımının bütün biçimlerine sahne olmuş koca bir tarihe sahip Fransa'da bugünlerde, kendilerine Gilet Jaune (Sarı Yelekliler) diyen bir hareket ülkenin çeşitli bölgelerinde ve kent merkezlerinde sokakları tutuyor, barikatlar kuruyor, blokajlar gerçekleştiriyor.

//

Cumartesi eylemlerinde, çatışmalar, yol kapatmalar, mekân işgalleri artış gösteriyor. Üstelik Fransız ana akım medyasında şiddet gösterilerinin paket halinde servis edilmesine rağmen, çeşitli anket şirketlerinin gerçekleştirdiği kamuoyu yoklamalarında, Fransız halkı yüzde 72-76 oranında Sarı Yelekliler hareketini destekliyor.

KİM BU SARI YELEKLİLER?

Peki, medyanın yıkım ve şiddet gösterileri ile sunduğu, hükümetin vandalizm olarak yaftaladığı, soldan gelen eleştirilerde “ırkçı, homofobik, aşırı sağcı” tanımlamalarının yapıldığı Sarı Yelekliler kim?

Arkalarında herhangi bir siyasal ya da sendikal örgütlülük, liderler ya da temsilciler grubu olmadan, sosyal medya üzerinden yapılan, “17 Kasım’da Akaryakıt zammına karşı milli bloka” çağrısıyla, öncelikle taşrada, kent periferisinde (hatta aşırı sağcı Le Pen’in yoğun oy aldığı bölgelerde) sokağa çıkan Sarı Yelekliler, ismini de ülkede her Fransız vatandaşının aracında bulunması yasal zorunluluk olan fosforlu sarı güvenlik yeleklerinden alıyor.

Fransız Hükümeti’nin verdiği rakamlara göre, eylemin ilk dalgası olan 17 Kasım’da ülke genelinde yapılan eylemlere 289 bin 710 kişi katılmış ve 2 bin 34 noktada blokajlar gerçekleşmiş.

Sarı Yelekliler, 17 Kasım’dan beri hareket halinde, ancak özellikle özel çağrılar yapılan ve yoğun katılımlarla gerçekleşen cumartesi günlerini eylem dalgası olarak nitelendiriyorlar.

Her cumartesi günü katılımın biraz daha artış gösterdiği Sarı Yelekliler hareketinde şimdi de 8 Aralık’ta eylemin dördüncü dalgası için çağrılar yapıldı.

Cumartesi eylemlerinde, çatışmalar, yol kapatmalar, mekân işgalleri artış gösteriyor.

Üstelik Fransız ana akım medyasında şiddet gösterilerinin paket halinde servis edilmesine rağmen, çeşitli anket şirketlerinin gerçekleştirdiği kamuoyu yoklamalarında, Fransız halkı yüzde 72-76 oranında Sarı Yelekliler hareketini destekliyor.

MACRON İKTİDARI GERİ ADIM ATIYOR

Bu süre içerisinde, Sarı Yelekliler hareketine burun kıvıran Macron hükümeti geri adım atmak zorunda kaldı.

27 Kasım’da söylemini kısmen yumuşatarak, “Sarı Yeleklileri anlıyorum ama yola devam” diyen Macron mesajı aldı almasına, ama üzerine oturduğu neoliberal sistemi “ekolojist” görüntüsü ardına saklayarak korumaya almaya ve taviz vermemeye çalışıyor.

Akaryakıt zamları, fosil yakıt kullanımını azaltarak karbon salınımını düşürmek için yaptıkları üzerinden gerekçelendirildi.

Devreye her defasında Fransa Ekolojik Dönüşüm Bakanı

//

Bu tartışmalar üzerinden, Fransa'da birçok sol hareket Sarı Yelekliler eylemlerine katılımında ikircik yaşıyor ve harekete destek vermenin aşırı sağ desteklemek olacağı tartışmaları da halen sürüyor. Fransa'nın en büyük sendikası olan CGT'nin "ne aşırı sağla ne de patronlarla yürürüz" diyerek ilk elden eylemlere katılmayı reddedip ardından 24 Kasım yürüyüşüyle birlikte eylemlere bölgesel düzeyde katılma kararı alması ama tedirginliğini de sürdürmesi önemli.

François de Rugy'i sokuluyor.

Zaten Sarı Yelekliler ile görüşme görevi de ilk başlarda ekoloji bakanına devredilmişti. Çok açık ki, hareket anti ekolojist ilan edilerek akaryakıt zamları meşrulaştırılmaya çalışılıyor.

Ancak bu aldatmaca taktiği tutmayınca, tam da Sarı Yeleklilerin yayınladığı 42 talep ortalarında dolaşırken, Başbakan Edouard Philippe eliyle, yarım ağızla akaryakıt zammı dâhil vergi artışlarını altı ay erteleyeceklerini duyurarak geri adım atmak zorunda kaldılar.

Macron hükümeti çareyi erteleme ve öteleme politikasında arıyor. Ancak, 3 Aralık'ta Macron'un görüşme talebini geri çeviren Sarı Yelekliler Macron'u dar bir alana sıkıştırarak elini kolunu bağlıyor. Öyle ki, çok geçmeden ikinci geri adım hamlesi geldi ve akaryakıt zamlarının 2019 bütçesinden çıkarıldığı duyuruldu.

Öte yandan, gösteriler taşradan kent merkezlerine çoktan sıçradı ve hatta sıçrayan gösterilerde zenginlerin alışveriş bölgesi olan Champ Elysee caddesi bile "Macron istifa" sloganlarıyla işgal ediliyor.

SARI YELEKLİLER BİR SINIF HAREKETİ Mİ, AŞIRI SAĞCILARIN GÜDÜMÜNDE POPÜLİST BİR HAREKET Mİ?

Sarı Yelekliler'in sokağa ilk çıkışlarında göçmenleri taşıyan bir aracı ihbar etmeleri, türbanlı bir kadına türbanını açmaya zorlamaları, siyahlara, Araplara ve eşcinsellere yönelik hakaret içerikli sloganlar atmaları, sokaklara Fransız bayrakları ve marşlarıyla çıkmaları çok tartışıldı, hâlâ da tartışılıyor.

Bu tartışmalar üzerinden, Fransada birçok sol hareket Sarı Yelekliler eylemlerine katılımında ikircik yaşıyor ve harekete destek vermenin aşırı sağ desteklemek olacağı tartışmaları da halen sürüyor. Fransa'nın en büyük sendikası olan CGT'nin "ne aşırı sağla ne de patronlarla yürürüz" diyerek ilk elden eylemlere katılmayı reddedip ardından 24 Kasım yürüyüşüyle birlikte eylemlere bölgesel düzeyde katılma kararı alması ama tedirginliğini de sürdürmesi önemli.

Elbette, hükümet ve sermaye de, Başkanlık koltuğuna oturmanın hesabını yapan aşırı sağcı faşist Ulusal Cephe (FN) lideri Marine Le Pen de "bu eylemlerden bize ne düşer" hesabını yapıyordu.

Ki bu hareket pekâlâ manipüle edilebilir, ırkçı, faşizan, gerici bir şeye de dönüştürülebilir. Bunun tohumları da hali hazırda şu an Fransada mevcut.

//

Bunca karmaşık bir profilde süren eylemsellikler, hazırda bir reçeteye ilerlemediği ve homojen bir karakter ve programa sahip olmadığı için, doğal olarak, oraya buraya sıçramaya, evrilmeye, değişip dönüşmeye, sağa sola bükülmeye de oldukça açık.

//

Ancak, sol, sosyalizan güçler Sarı Yelekliler hareketini belli endişelere indirgeyerek hareketin dışında kalınca, dinamiğin de dışında kalacak, daha da ötesinde müdahil değil seyirci olacaktır.

Ki, bugün dünya çapında solun en büyük zaaflarından biri, paçalarını kirletmeyi göze almadan steril alanda kalmayı tercih edip, dışarıdan söz söylemekle yetinmek değil mi?

Türkiye'den de alışığız buna.

Gezi eylemlerinde barikatları kaldıralım tartışmalarını hatırlayalım. Ya da büyük bir fırtınaya dönüşebilecek grevlerde, neredeyse işveren tutumu sergileyen sendikacıların pozisyon alışlarını hatırlayalım. İşçi eylemlerinde, şantiye önlerinde, “bunlar dinci, gerici, faşist çoğu AKP ve MHP’ye oy veriyor” tartışmalarına bakalım. Ya da sandık siyasetinde, kurucu bir irade sol bağımsız bir hat kurmak yerine, her seçimde belirlenen olup, her seçim sonrasında yaratılan umutsuzluk ikliminde kendini yukarıda görüp, burnu havada kibriyle “bu halktan bir cacık olmaz” diyen elitist söylemlere bakalım.

HAREKETİN ANA BELİRLEYENİ: ÖFKE

Akaryakıt zamları Fransa halkını tetikleyen bir araç işlevini gördü. Zamlar, çoğu yorumcunun da söylediği gibi bardağı taşıran son damla oldu.

Peki; o bardak nasıl taşıdı, diye bakacak olursak, görüyoruz ki; öfke hareketin ana belirleyeni.

Sarı Yelekliler hareketi, ciddi bir öfke patlamasının sonucu. Alabildiğine heterojen, zengin ve karmaşık bir profile sahip. Hareket, farklı dinamikleri geniş bir yelpazede bir araya getiren çok katmanlı bir hareket ve hareketin ana merkezi “Aşağı Fransa” da denen taşra. Ayrıca, alışık olmadığımız bir yaş ortalamasıyla (40’lı yaşlar ve üstü) sürüyor eylemler.

Harekete bir sınıf hareketi diyemeyiz, sistem karşıtı, anti-kapitalist olduğunu da söyleyemeyiz, hatta tersine Fransız halkını üstün gören beyaz bir yanı da var diyebiliriz.

Eylemlere göçmenlerin, yoksul banliyölerin katılımı bu anlamıyla da epey az.

Bunca karmaşık bir profilde süren eylemsellikler, hazırda bir reçeteye ilerlemediği ve homojen bir karakter ve programa sahip olmadığı için, doğal olarak, oraya buraya sıçramaya, evrilmeye, değişip dönüşmeye, sağa sola bükülmeye de oldukça açık.

Öfkenin ana merkezinde Macron duruyor.

Zira, iktidara geldiği günden beri elitist duruşu, yoksullara, taşralılara, varoşlara yönelik tutunduğu alt sınıfları hakir gören küstah ve kibirli tavır ile her fırsatta alaycı, aşağılayıcı ve horlayıcı söylemleri ile öfke biriktire biriktire yol yürüdü Macron. Öte yandan nasıl iktidara geldiğini unutturmasına, büyük büyük adımlarla yönetti süreci.

Macron'un iktidara geldiği dönemin özgün koşullarını hatırlayacak olursak, bir buçuk yıl evvel, aşırı sağ, faşizm tehdidi karşısında neoliberalizmin "kurtarıcı" olarak sunduğu bir isim Macron.

Yüzde 77 katılım oranlı birinci tur Başkanlık seçimlerinde, sadece yüzde yirmi dört oy alan, ama ikinci turda faşist Marine Le Pen karşısında "mecburiyetten" desteklenerek yüzde 66 oyla iktidar koltuğuna oturan ve ama hız kesmeden, Türkiye'den de alışık olduğumuz üzere senato ve meclisi adeta bypass ederek ardı ardına kararname çıkararak Macron, sürekli zenginleri kayıran, "soylulara" iltimas geçen pratiği ile, zenginleri vergiden muaf tutmaya varacak kadar ilerlettiği vergi sistemi ile "Zenginlerin Başkanı" olarak kendini defalarca ilan etti.

Öyle ki, Fransa halkını aşağılayan ve vergi adaletsizliğine sürükleyen Macron iktidarı, bugün öfkenin ana odağında konumlanıyor.

Bu öfke patlaması, bir toplumsal ayaklanma ve dönüşüm sürecine evrilebilir, Fransa yönetiminin akıbetini doğrudan da etkileyebilir.

Zira öfke, yıkıcı bir şey olduğu kadar, dönüştürücü, yaratıcı, kurucu, inşa edici de olabilir.

TARİHTEN GELEN KESKİNLİK

Marx'ın ünlü 'Louis Bonaparte'ın 18. Brumaire'i' adlı eserine yazdığı önsözde Engels, Marx'ın Fransa'daki olaylara neden boş bulunup şaşkınlıkla yaklaşmadığını şu çarpıcı tespitle ortaya koyuyordu:

"Fransa, sınıf savaşmalarının, her seferinde, herhangi başka bir yerde olduğundan daha fazla, kesin karara kadar sürdürüldüğü ve bu bakımdan sınıf savaşmalarının içinde geçtikleri bu savaşmaların sonuçlarının özetlendikleri değişken siyasal biçimlerin en belirgin sınırlarıyla belirdikleri ülkedir." [1]

Devam ediyor Engels:

Ortaçağ feodalizminin merkezi, Rönesans'tan beri babadan oğula geçen krallığın klasik ülkesi olan Fransa, Büyük Devriminde, feodalizmi yıktı ve burjuvazinin egemenliğine, Avrupa'da başka hiç bir ülkenin ulaşamadığı katıksız klasik bir özellik verdi. Aynı şekilde,-

//

Öyle ki, Fransa halkını aşağılayan ve vergi adaletsizliğine sürükleyen Macron iktidarı, bugün öfkenin ana odağında konumlanıyor. Bu öfke patlaması, bir toplumsal ayaklanma ve dönüşüm sürecine evrilebilir, Fransa yönetiminin akıbetini doğrudan da etkileyebilir. Zira öfke, yıkıcı bir şey olduğu kadar, dönüştürücü, yaratıcı, kurucu, inşa edici de olabilir.

//

Evsizlere ev, büyük işletmelerden büyük oranlı vergi, 1300 euro'luk asgari ücret talebi, kemer sıkma politikalarının iptali vs. Elbette bazı ulusal talepler de söz konusu. Ama Fransız komünistlerinin güçlü oldukları dönemden günümüze kadar bu yolda geçirdikleri dönüşümün bunda hiç mi payı yok?

devrimci proletaryanın hüküm süren burjuvaziye karşı savaşımı da, Fransa'da, başka yerde bilinmeyen keskin biçimlere büründü.[2]

Sarı Yelekliler hareketi bizce bu tespitler ışığında değerlendirilmeli.

Sarı Yelekliler hareketinin radikalliği ve yıkıcılığı, onun yaslandığı tarihsel mirasa dayanıyor.

Hareketin özgünlüğü Fransa'daki her daim keskin bir şekilde yürümüş sınıf savaşımının bir sonucu olarak ortaya çıkıyor.

Elbette Sarı Yelekliler sonuç itibarıyla henüz sanayi proletaryasının içerisinde olduğu bir hareket değil. (Gezi de değildi.) Dolayısıyla hareketin içerisinde proletarya görmek için illa da sanayi proletaryası arayanlar hayal kırıklığı yaşıyor.

Sarı Yelekliler şimdilik ağırlıklı olarak güvencesizleşerek işçileşen, eski ayrıcalıklı konumlarını kaybeden kesimin içerisinde bulunduğu bir hareket. Hareket içerisinde, alt sınıflardan güvencesiz olan fraksiyon çoğunlukta. Hareketin içerisinde aradıkları sanayi işçilerini bulamayanlar (Özellikle Fransız solu) hareketi burjuvaca bulduklarını ifade edebiliyorlar. Yalnızca bu da değil. Harekete birçok etiket yapıştırılıyor ve hareketin içeriğinden soyutlanarak yapıştırılan etikete indirgenebiliyor: Aşırı sağcı, homofobik, göçmen karşıtı vs.

SARI YELEKLİLER, ULUSALLIK, İŞÇİ SINIFI VE SOL

Oysa Türkçeye de çevrilen 42 maddelik talepler listesine bakarsak, hareketin ne denli sınıfsal bir içeriğe sahip olduğunu görürüz.[3]

Evsizlere ev, büyük işletmelerden büyük oranlı vergi, 1300 euro'luk asgari ücret talebi, kemer sıkma politikalarının iptali vs. Elbette bazı ulusal talepler de söz konusu. Ama Fransız komünistlerinin güçlü oldukları dönemden günümüze kadar bu yolda geçirdikleri dönüşümün bunda hiç mi payı yok?

Proletarya diktatörlüğünü çok güçlü bir işçi sınıfı desteğine sahip olduğu bir dönemde programından çıkaran ve hızla "ulusal" zemine savrulan, en son IŞİD saldırılarında Fransız egemenlerinin yarattığı ulusal birlik çığırkanlığının arkasına yedeklenen Fransız komünistleri bu konuda çok mu temiz? Harekete enternasyonal bir içerik kazandırmak yığınların görevi mi? Yoksa olan biteni izleyip beğenmeyen komünistlerin görevi mi?

Aslında neoliberal Fransa'ya odaklanırsak, kapitalizmin geçirdiği bir dizi dönüşümün bu tarz hareketlerin ortaya çıkmasında neden önemli bir rol oynadığını anlayabiliriz.

Özellikle 2008 krizi sonrası bir dizi yapısal değişiklik içerisine giren

//

**Sarı Yelekliler
Macron'un tesis etmeye
çalıştığı kamusal
düzene karşı şu ana
dek söylenmiş en ciddi
sözdür.**

**Yoğun çatışma
haberleri ön plana
çıkarsa da bu durum
daha çok Macron'un
saldırganlığıyla
ilgili. Hareket salt
protestolardan oluşmuyor
ve kimi noktalarda
devlet otoritesinin bir
kenara atıldığı, halkın
kendiliğinden örgütlü
gücünün denetimi
doğrudan devraldığı bir
içeriğe sahip.**

Fransız egemenleri, uyguladıkları neoliberal programlarla işçi sınıfının tarihsel kazanımlarına darbeler indirmekle kalmadılar.

Aynı zamanda alt sınıfların yapısalında da değişmelere yol açtılar.

Bu dönemde güvencesizleşen kesimin ciddi oranlarda genişlediğinin altını çizmemiz gerekiyor. Güvencesiz çalışanlar eskiden küçük ve sınırlı bir kesimi tanımlayan bir kavramken bugün git gide genişleyen bir kesimi tanımlamak için kullanılıyor.

Oluşum sürecindeki bu yeni sınıf fraksiyonu, ideolojik olarak çeşitli uçlara savrulabilmekte. Sarı Yelekliler şimdilik bu genişleyen kesimin bir isyanı. Bir zamanlar görece daha iyi bir konumda olanların konumlarının değişmesiyle ortaya çıkan isyanlarıdır Sarı Yelekliler.

Dolayısıyla “şimdiye kadar neredeydiniz” demek yerine, “hoş geldiniz” demek en doğrusu.

Henüz sağ ya da sol herhangi bir siyasal zemin tarafından belirlenmediği açık bir şekilde ortada olan hareketin, sınıfın diğer fraksiyonlarını tetikleyici bir içerik taşıdığı unutulmamalı.

Engels'in yukarıda alıntıladığımız vurgular tarihin imbiğinden süzülüp geçmiş, 1831 Lyon işçilerinden, 1848 barikatlarına, oradan 1943-45 direnişine, oradan 68 Fransa'sına, oradan da Sarı Yeleklilere gelmiş vurgulardır. Marx ve Engels bu hareketlerin bir kısmını görmediler ama gelişen olaylar bu doğrultuda gerçekleştiler ve onların yaptıkları tespitler halen güncel, halen geçerli.

Sarı Yeleklilerin isyanı elbette devrimci proletaryanın isyanı değil henüz.

Ama bu hareket henüz herhangi bir devrimci söylemde bulunmasa bile devrimciliğini 'kamusal düzene' indirdiği darbelerden alıyor. Kamusal düzen dediğimiz şey, üst sınıfların alt sınıfları sömürürken oluşan sınıfsal dengeden başka bir şey değildir.

Bu noktada Sarı Yelekliler Macron'un tesis etmeye çalıştığı kamusal düzene karşı şu ana dek söylenmiş en ciddi sözdür.

Yoğun çatışma haberleri ön plana çıkarsa da bu durum daha çok Macron'un saldırılarıyla ilgili. Hareket salt protestolardan oluşmuyor ve kimi noktalarda devlet otoritesinin bir kenara atıldığı, halkın kendiliğinden örgütlü gücünün denetimi doğrudan devraldığı bir içeriğe sahip.

Şiddetle karşılaşmadıkları zamanlarda doğrudan denetimi tesis ediyorlar ki, bu hareketin en radikal içeriğini oluşturuyor. Örneğin ücretli otoyollar, eğlence yerleri vb. işletmelerin ücretsiz olmaları sağlanıyor.

//
21'inci yüzyılda
faşizmin Nazi
üniformasıyla
gelmeyeceğine dair
ünlü bir söz vardır. Evet,
ama 21'inci yüzyılda
devrimci hareketler
geçmişin tekrarından
ibret olmayacaklar ki.
Onların da kendileri
olma hakkı yok mu?
//

Günümüz siyasal akımlarını değerlendirirken, ister alt sınıfların çeşitli ekonomik taleplerini dillendirdikleri hareketler olsun, ister demokratik taleplerin ön plana çıktığı kitlesel hareketler olsun, solun kafasındaki şablona sığmadığında 'tu kaka' ilan edilip değersizleştirilmesi çok kolaylaşıyor.

Hatırlarsak, bu dar kafalı bakış açısı Mısır ve Tunus halk ayaklanmalarını daha en başından emperyalist güçler tarafından harekete geçirilen birer tasarım eylemleri ilan etmişti.

Yine onlara göre son yıllarda kadınların meydanlara sığmayan öfkeleri 'liberal'likten beslenen sınıf karşıtı bir hareketti.

Toplumsal hareketlerin çok katmanlılığı, heterojenliği, çeşitliliği hiçbir şey ifade etmiyor. Onların kafalarında birer şablon var ve bu şablona uymayan her şey karşı devrimci.

Yalnızca dar kafalılık değil elbette. Hareketlerin anlık ve güncel dengeleri üzerine kafa yormak da gereksiz geliyor.

Bu yolla onların dönüşmeleri olası devrimci formlar yok sayılıyor, toplumsal güçlerin ya da devrimci-komünist öznenin belirleyici olabileceği olasılıkları gözetmeyen kaba determinist bir anlayışla hareketler bir kenara itiliyor.

Devrimciler toplumsal hareketler karşısında onların içlerinde nüve olarak barındırdıkları içerikle ilgilenmiyorlar, bu hareketlerin dönüşmeleri olası formlar karşısında hiç heyecanlanmıyorlar ve (hiçbir hareket uzun süre boşlukta sallanmaz) bu hareketler etkisizleştikleri ya da sağın etki alanına girdikleri zaman "biz öyle olacağımızı biliyorduk" demeyi çok seviyorlar.

21'inci yüzyıl devrimci hareketleri 19'uncu ve 20'nci yüzyıldakilerden doğal olarak farklı olacaktır. Onlar başka bir dünya gerçekliğinin yarattığı kimlik tarafından damgalanmışlardır ve bu çok doğal.

21'inci yüzyılda faşizmin Nazi üniformasıyla gelmeyeceğine dair ünlü bir söz vardır. Evet, ama 21'inci yüzyılda devrimci hareketler geçmişin tekrarından ibret olmayacaklar ki. Onların da kendileri olma hakkı yok mu?

[1] Karl Marx, Louis Bonaparte'in 18. Brumaire'i, Almanca 3. Baskıya Önsöz,

[2] A.G.Y.

[3] Bkz. <https://www.birartibir.org/siyaset/194-42-talep#.XAWLfZ-9ne0.twitter>

Sarı Yelekliler: Unutulanların öfkesi

İtirazı sadece alım güçlerinin düşmesine ve gelir dağılımındaki adaletsizliğe değil, onlar aynı zamanda “bizim seçtiklerimiz bizi ne kadar temsil ediyor” diye soruyorlar. Hem de çok yüksek sesle. Bu açıdan bakılınca da Sarı Yeleklilerin mücadelesi aynı zamanda siyasal sistemlerin yeniden inşa edilmesi mücadelesi...

Bu yazının şöyle bir notla başlaması benim açımdan oldukça önemli: Şayet pasaportum iptal edilip yeni pasaport almam engellenmeseydi yerinden gözlemlerle bu yazıyı yazma olanağı bulacaktım. Sosyolog ve siyaset bilimciler için saha çalışmaları elzem. Hele de konu toplumsal hareketler olunca. Gidebilseydim bir süre sonra benimle görüşenler “yurtdışından uzman getirdiler” denilerek Macron hükümeti tarafından hedef gösterilip bir sabah ev baskını ile gözaltına alınabilirdi. Neyse ki gidemiyorum da meslektaşlarım, arkadaşlarım şimdilik güvende... Kısacası bu durumda size, Sarı Yelekliler konusunda uzaktan gazel okumuş olacağım.

Sarı Yelekliler üç haftadır alım gücünün düşmesi ve başta akaryakıt olmak üzere çeşitli ürünlere yapılan zamlar karşısında sokaktalar. Gelir dağılımı adaleti en temel talepleri. Temsili demokraside temsil görevini üstlenenlerin zevk ve sefalarının son bulması (maaşlarının

AYŞEN UYSAL

//

Sokakta öğreniyorlar. Siyasetin kendi gündelik yaşamlarının içinde ve hatta yaşamlarının bizzat kendisi olduğunu öğreniyorlar. Sokak siyaseti dayanışmayı ve yoldaşlığı öğretiyor, siyasallaştırıyor. “Blokaj eylemlerinde, barikatlarda, dinliyoruz, tartışıyoruz ve fikir alışverişi yapıyoruz” diyor bir Sarı Yelekli. Maruz kalınan devlet şiddeti çoğu durumda bu dayanışmayı güçlendirir, safların sıklaşmasına neden olur. Ortak bir mesele, amaç etrafında seferber olan çok farklı görüşlerden insanlar birlikte hareket etmeyi öğrenir.

düşürülmesi, seyahat ve ulaşım harcamalarının denetlenmesi ve sadece zorunlu olanlarının karşılanması, eski cumhurbaşkanlarına ömür boyu ödenek uygulamasına son verilmesi, vs.) da bir o ölçüde talepleri arasında yerini alıyor. Temsilcileri aradan çıkarıp siyasete doğrudan müdahil olma talepleri bile var: Bireysel yasa teklifinde bulunmak istiyorlar. Köşelerinden çıkıp kendilerini unutmış olan siyasilere seslerini yükselten kişiler bu protestocular. Kısacası “Biz de varız” diyenler.

Tıpkı Gezi eylemlerinde olduğu gibi, Sarı Yelekliler’in eylemleri vesilesiyle en çok dillendirilen mevzu, siyasetle olan mesafeleri ve örgütsüz olmaları. Protestocuların önemli bir bölümü eylemler öncesinde siyasetle ya çok zayıf ilişki içindeler ya da apolitikler. Hatta içlerinde hiç oy kullanmamış olanlar var. “Sadece kendi çıkarları için hareket eden bu küçük siyasal toplulukla (siyasileri kastediyor) işi bitirmek lazım” diyorlar (Le Monde, 5 Aralık 2018). Zira, siyasilerin sadece kendi yerlerini korumak için mücadele ettiğini düşünüyorlar. Bu sözler bize meselenin önemli boyutlarından birinin “temsili demokrasiye duyulan güvensizlik ve siyasilere ilişkin bıkkınlık hali” olduğunu gösteriyor. Seçimlik demokrasiye yönelik bir “yetti artık” hali bu. Mevcut haliyle siyaseti yeterince anlamadığı, sıradan insan olarak hiçbir şeyi değiştiremeyeceğini düşündüğü için siyasetten uzak durduğunu, ancak “siyasetin gündelik yaşamı üzerindeki etkisini anlamasıyla” bu eylemlere dahil olduğunu söylüyor birçoğu. Sokak siyaseti tam da bu noktada, daha az görünür, o zamana kadar sesi çıkmamış veya sesini duyuramamış olanlarda “yapabilirim, değiştirebilirim” düşüncesinin oluşması ve pekişmesi için olanak sunuyor. Oy sandığında tek başına iken, sokakta, meselelerin ne kadar da ortak olduğunu görüp nicel gücünün farkına varıyor. Yapmak ve değiştirmek için araçlardan yoksun olmadığını görüyor. Sahip oldukları “dayanıklılık kayıtlarının”, yani insanların başlarına geleni anlamlandırmak, onunla mücadele etmek ve meselelerin üstesinden gelmek için bireysel ve kolektif bir pratik dağarcığına sahip olduklarının farkına varma hali bu. İnsanların, aynı meselelerden mağduriyet yaşarken ve kendi köşelerinde tek başına çaresizce ve sessizce durma halinden, köşelerini terk ettikleri, bir araya geldikleri ve kolektif pratik dağarcıklarını kullandıkları bir konuma geçme hali.

Sokakta öğreniyorlar. Siyasetin kendi gündelik yaşamlarının içinde ve hatta yaşamlarının bizzat kendisi olduğunu öğreniyorlar. Sokak siyaseti dayanışmayı ve yoldaşlığı öğretiyor, siyasallaştırıyor. “Blokaj eylemlerinde, barikatlarda, dinliyoruz, tartışıyoruz ve fikir alışverişi yapıyoruz” diyor bir Sarı Yelekli. Maruz kalınan devlet şiddeti çoğu durumda bu dayanışmayı güçlendirir, safların sıklaşmasına neden olur. Ortak bir mesele, amaç etrafında seferber olan çok farklı görüşlerden insanlar birlikte hareket etmeyi öğrenir. Gruplar taleplerini dış dünyaya anlatmak için anlamları ve araçlar setini kullanmayı öğrenir, ki

zaten sokak siyaseti bu açıdan oldukça zengin bir alet kutusuna sahip.

Sarı Yelekliler talep etmeyi ve seslerini duyurmanın yollarını öğrenirken, hükümet kanadından talepler karşısında gelen ilk yanıtlar cop, gaz bombası, şiddet ve hor görme oldu. “Seslerini duymamak mümkün değil” açıklaması ve bir dizi geçici çözüm sonradan geldi. Salt bu tavrından dolayı Macron’u “demokrat” olarak niteleyecek değiliz elbet. Böyle olmadığını, hükümet sözcüsü Benjamin Griveaux’nun 5 Aralık tarihinde eylemlerin son bulması için açık çağrı yapmayanları da suçlu kabul etmesi ve “bu bir politik karşıtlık değildir, bu cumhuriyete bir saldırıdır” açıklamaları açıkça göstermiş oldu. Zira sadece protestocuları değil, protestoları açıkça eleştirmeyenleri de kriminalize etti.

Macron hükümetinin zamları askıya alarak geri adım atması göstericilerde o kadar da heyecan uyandırmışa benzemiyor. En azından büyük bir kısmında. “Sanki maymunların önüne fıstık atıyorlar” diyerek tepki göstermeleri de bundan olsa gerek. “Hiçbir şeyi yarıda bırakmıyoruz” sözleri adeta başbakan Edouard Philippe’in sözlerine yanıt oluyor. Eylemcilerin büyük çoğunluğu Noel’e kadar eylemleri sürdürme eğiliminde. Yılın bu dönemi Paris’in en fazla turisti çektiği dönem. Zamanlama bu açıdan önemli. Hem seslerini daha fazla duyurma hem de hükümeti köşeye sıkıştırma bakımından stratejik önemde bir zaman dilimi. Bununla birlikte, göstericilerden bir kısmı altı ay sonra yeniden sarı yelekleri giymeye hazır olduklarını belirterek hükümeti uyarıyor. Bu aynı zamanda şimdi devam etmek isteyenlere de bir mesaj. Önümüzdeki günler hareketin nasıl bir yol alacağını gösterecek. Hareketin yayılıp başka coğrafyalarda da seferber edici bir kıvılcım olup olmayacağı da şimdilik net değil. Şimdilik ortalık sisli. Bu kadar yoğun sisin içinde açık olan şu ki, “unutulmuşlar” olarak tanımlanan Sarı Yelekliler toplumsal memnuniyetsizliklerini seslerini çıkararak giderme yolunu seçti. Üstelik de şiddetin muhatap alınmalarında önemli bir araç olduğunu, kendilerini görünür kıldığını düşünüyorlar. İtirazı sadece alım güçlerinin düşmesine ve gelir dağılımındaki adaletsizliğe değil, onlar aynı zamanda “bizim seçtiklerimiz bizi ne kadar temsil ediyor” diye soruyorlar. Hem de çok yüksek sesle. Bu açıdan bakılınca da Sarı Yeleklilerin mücadelesi aynı zamanda siyasal sistemlerin yeniden inşa edilmesi mücadelesi...

“

Eylemcilerin büyük çoğunluğu Noel’e kadar eylemleri sürdürme eğiliminde. Yılın bu dönemi Paris’in en fazla turisti çektiği dönem. Zamanlama bu açıdan önemli. Hem seslerini daha fazla duyurma hem de hükümeti köşeye sıkıştırma bakımından stratejik önemde bir zaman dilimi. Bununla birlikte, göstericilerden bir kısmı altı ay sonra yeniden sarı yelekleri giymeye hazır olduklarını belirterek hükümeti uyarıyor. Bu aynı zamanda şimdi devam etmek isteyenlere de bir mesaj.

”

Öfkeliiler: Sarı Yelekliler yeni bir sınıf hareketi mi?

Dünyada giderek ortaklaşan güvencesizlik, belirsizlik, yaşamın nasıl idame ettirileceği, ay sonunun nasıl getirileceği soruları ve sorunları küresel bir ortaklık sunuyor. Bu noktada şu soru devreye giriyor: Ne yani, işçi sınıfı mı bunlar? Barikatların ardında bu insanlarla vakit geçiren ve yaklaşık 80 kişiyle konuşan Coquard'a göre bu insanları tanımlamak için eski sınıfsal kavramlar işe yaramaz.

ALPHAN TELEK

Fransa 17 Kasım'dan bu yana Sarı Yelek giyen insanların eylemlerini ve taleplerini konuşuyor. Lidersiz, siyasal parti ve hareketlerle arası mesafeli, çoğunlukla 40 yaş üstü beyaz Fransızların oluşturduğu hareket o günden itibaren sadece Fransa'nın değil tüm dünyanın ilgisini çekmiş durumda.

Konu Türkiye'de de büyük ilgiyle karşılandı. Sarı Yelekliler önemli bir tartışma konusu olmuşa benziyor. Bunun iki temel sebebi var. Birincisi Türkiye sınırları içerisinde siyasal tartışmanın bitmiş olması. Kısacası değişime yönelik umutsuzluk. Ama bunun ötesinde daha derin bir sebep daha var. Dünya son 40 yılda hiç olmadığı kadar küreselleşti. İnsanların tecrübe ettiği sorunlar; hayal kırıklığı, stres, geçim derdi, bunlar karşısında sorumlu arama ve öfke gibi hisler küresel anlamda

// Sosyolog Benoit Coquard'a göre, barikatlar arkasında sadece beyaz Fransız erkekler yok. (ii) Barikatları kuranların çoğu özellikle kırsalda birbirini Facebook'tan ya da bölgeden – semtten – tanıyan kişiler. Hareketin vergi ve hayat pahalılığı karşıtı tavırları bu bölgelerde yaşayan siyahi ve kadın arkadaşlarını ve komşularını ilgilendirdiği için onlar da çoğu zaman hareketin kurduğu barikatlara katılıyor. Coquard hareketteki kadın oranının da önemli olduğunu belirtiyor. //

ortaklaştı. Bu ortaklaşma karşılıklı anlayış ile birlikte ilgi ve merak getiriyor. Fransa'da asgari maaşla geçinen birinin ay sonunu getiremeyişi ile Türkiye'deki ya da Hindistan'daki bir ailenin durumu benzerleşti. Halkları birbirinden ayıran ulusal sınırlara rağmen, stres, öfke, güvencesizlik, borçluluk, işsizlik, hayatın pahalılığı gibi unsurlar ulusal sınırları aşarak küresel bir kardeşlik ortamını hazırlıyor. Bu yüzden özellikle farklı ulusal sınırlar dahilindeki ilericiler küresel bir bilinç geliştiriyor. Küresel dayanışma yolda. Peki Sarı Yelekliler Hareketi bu küresel bilinç sıçramasında nerede duruyor?

SARI YELEKLİLERİN TEPKİSİ NASIL BAŞLADI?

Sarı Yelekliler Hareketi çoğunluğu asgari ücretle geçinen, beyaz Fransızların çoğunlukta olduğu – siyahlar, kadınlar ve diğerleri de var ama sayıları daha az – ve vergi zamlarını, akaryakıt zamlarını, hayat pahalılığını protesto edenlerin oluşturduğu bir topluluk. Eylemlerine 17 Kasım'da başladılar. Fransa'nın özellikle taşra olarak bilinen bölgelerinde eylemlerine başladılar. Ancak 24 Kasım Cumartesi ve 1 Aralık Cumartesi günleri Paris'te düzenledikleri eylemlerde çok büyük kitleler halinde taleplerini haykırdılar.

Ana-akım medya onları çoğunlukla şiddet meraklısı vandallar olarak gösteriyor. Ancak Paris'te yaşayan ve olayları yakından takip eden Alican Tayla'nın bu konudaki gözlemleri önemli bilgiler sağlıyor. Hareketin içerisinde bir kaç şiddet meraklısı var ama çoğunluk şiddet kullanmaktan ziyade barışçıl eylemler gerçekleştiriyor. Tayla'nın Medyascope.tv'de olayları ele aldığı programda izleyicilere anlattığı bir 'karikatür' bunu gayet iyi göstermekte (i): Kalabalık bir kitle barışçıl bir eylem düzenlerken basın bunu çekmek yerine üç kişinin sokaklara zarar verişini çekiyor. Çünkü reytingi olan, para eden bu. Elbette bu, hükümetin Sarı Yeleklileri şiddet meraklısı olarak gösterip köşeye sıkıştırmak istemesini kolaylaştırıyor. Ancak meselenin esas noktası bu harekete katılanların şiddet uygulayıp uygulamaması değil. Gelin biraz harekete yerelde katılan araştırmacı Benoit Coquard'ı dinleyelim.

BARİKATLARIN ARDINDA

Contretemps dergisine Sarı Yelekliler hakkında mülakat veren ve eylemler başladığından bu yana eylemcilerle vakit geçiren sosyolog Benoit Coquard'a göre, barikatlar arkasında sadece beyaz Fransız erkekler yok. (ii) Barikatları kuranların çoğu özellikle kırsalda birbirini Facebook'tan ya da bölgeden – semtten – tanıyan kişiler. Hareketin vergi ve hayat pahalılığı karşıtı tavırları bu bölgelerde yaşayan siyahi ve kadın arkadaşlarını ve komşularını ilgilendirdiği için onlar da çoğu zaman hareketin kurduğu barikatlara katılıyor. Coquard hareketteki kadın oranının da önemli olduğunu belirtiyor. Ona göre, özellikle precare yani güvencesiz durumda olan ve geçinme sıkıntısı çeken kadınlar barikatların arkasında dikkat çekiyor.

//

Öte yandan, harekete katılanlar faşisttir tezini inceleyelim. Fransa'nın kırsal bölgelerinde Fransız milliyetçilerinin ve aşırılıkçıların oyu fazladır. Marine Le Pen'in kemik oyları genelde bu taşra bölgelerinden gelir. Macron bu veriyi kullanmak istiyor. Ancak Coquard barikatların arkasından bildiriyor: İnsanlar barikatlarda siyasi görüşlerini açıklamak istemiyor çünkü aralarında ayrılık olduklarını biliyorlar. Barikatlardaki esas konuşulan konu siyaset, hangi partiye oy verdikleri değil.

HAREKET FAŞİST Mİ?

Hareket başladığından bu yana Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un başı çektiği hükümet üyeleri ve ana-akım medya, harekete katılanların Marine Le Pen destekçisi yani faşist olduğunu söylüyor. Öyle ki Fransa'nın en ünlü aydınlarından ancak düzensiz yorumlarıyla bilinen Bernard Henry Levy hareketi 1930'lu yıllarda Senato'ya doğru yürüyüşe geçen Charles Maurras destekçilerine benzetti. Tarihte bu hareket milliyetçi damarı ile biliniyor. Hatta Levy bu noktada da kalmayıp 1934'te Senato'ya doğru yürüyüşe geçene polis ateş ettiğini ve ölümler olduğunu belirtip bugün de eylemcilerin Élysée sarayına yürümek istemesinin çarpıcı bir benzerlik yarattığını belirtiyor. Levy'nin sözleri tehdit içeriyor. Öte yandan, harekete katılanların faşistler olduğu algısının sürekli öne koyulmasının önemli bir sebebi olduğunu düşünüyorum. Fransız kamuoyunun harekete verdiği desteği kırmak.

Cumhurbaşkanı Macron hareketin kontrolünü ele almak ve hareketi bitirmek için masa başı iyi bir çalışma yürütüyor. Bu çalışmanın iki dayanağı var. Birincisi hareketin şiddet uyguladığı tezi. İkincisi harekete katılanların faşist ve milliyetçi olduğunu söyleyerek onları kamuoyu nezdinde şeytanlaştırma ve etkilerini azaltma. Şiddet tezinin çoğunlukla geçerli olmadığını biliyoruz.

BARİKATLARDA KONUŞULAN ESAS KONU: EŞİTSİZLİK VE ZENGİN KARŞITLIĞI

Öte yandan, harekete katılanlar faşisttir tezini inceleyelim. Fransa'nın kırsal bölgelerinde Fransız milliyetçilerinin ve aşırılıkçıların oyu fazladır. Marine Le Pen'in kemik oyları genelde bu taşra bölgelerinden gelir. Macron bu veriyi kullanmak istiyor. Ancak Coquard barikatların arkasından bildiriyor: İnsanlar barikatlarda siyasi görüşlerini açıklamak istemiyor çünkü aralarında ayrılık olduklarını biliyorlar. Barikatlardaki esas konuşulan konu siyaset, hangi partiye oy verdikleri değil. Esas konuştukları konu vergiler ve hayat pahalılığı. Bu konuda ayrıca esas sorularının ne yapabiliriz ve nasıl yapabiliriz olduğunu ekliyor. Ayrıca hareketin bazı yerlerde daha önce asla bir araya gelmez denilen aşırılıkçılarla, beyaz olmayan Fransızları bir araya getirdiğinin altını çiziyor. Zaman içinde daha fazla kaynaşacaklarını düşünüyor. Çünkü onları ayıran yapay sınırlardan gündelik konulara eğiliyorlar. Gündelik hayatın sorunları beyazı, siyahı, göçmeni birleştiriyor ya da birleştirecek.

Coquard'ın verdiği bir diğer önemli bilgi ise hareketin zengin ve zenginlik karşıtı olması. Birçok yerde bunu gördüğünü söylüyor ve bununla ilgili çeşitli anekdotlar anlatıyor. Paris'e giden zengin araçlar barikatlarda durmak zorunda kalıyor ve içlerinden inenlere karşı zengin oldukları yönünde iğnelemeler var. Bu durumda eylemcilerin eylem alanı için ısrarla Paris'in en zengin bölgesi

//

Bir zamanlar işler tıkırında giderken artık öyle değil. Bir süre sonra hükümet – özellikle Macron döneminde buralardaki kamusal hizmetleri kaldırmış – ulaşım gibi. İşini kaybetmiş insanlar bir de sosyal olarak dışlanma ile karşı karşıyalar. İşte bu insanlara faşist diyorlar. Buna sol da katılıyor. Söz konusu kişilerin ilerici bir ideolojiden yoksun olduğunu söylüyorlar. Eski solun ideolojisine sahip olmadıkları kesin.

Champs-Élysée'yi seçmesi tesadüf görünmüyor. Hareket özellikle Macron'un zenginlere yönelik servet vergisini kaldırmasından, zenginlere yönelik vergi indirimleri yaparken kendilerine ağır vergi yükü getirmesinden, öğrencilerin kira yardımını kesmesinden, yeni çıkardığı iş yasaları ile işten daha kolay çıkarılmaktan hoşlanmıyorlar. Bu anlamda barikat arkalarında konuşulan üçüncü bir konunun eşitsizlikler olduğunu belirtiyor Coquard.

Faşist olarak aşağılanan ve solun dahi hor gördüğü insanlar Fransa'daki zengin-fakir eşitsizliğini konuşuyor! Onları aşağılayan sol ise eşitsizlikleri değil ufak bir azınlığı ilgilendiren kimlik sorunlarına eğiliyor. Bu da küresel bir eğilim. Dünyanın her yerinde sol son 40 yıldır bu yönde hareket ediyor ve bu yüzden giderek azınlığa düşüyor.

Sarı Yeleklilerin özellikle neden kırsal bölgelerde çıktığına dair son bilgi: Bu bölgeler kapitalizmin son 40 yılda geçirdiği dönüşümlerden dolayı sanayisizleşmeyi tecrübe etmiş. Yani bu bölgelerde fabrikalar kapanmış. Bir zamanlar işler tıkırında giderken artık öyle değil. Bir süre sonra hükümet – özellikle Macron döneminde buralardaki kamusal hizmetleri kaldırmış – ulaşım gibi. İşini kaybetmiş insanlar bir de sosyal olarak dışlanma ile karşı karşıyalar. İşte bu insanlara faşist diyorlar. Buna sol da katılıyor. Söz konusu kişilerin ilerici bir ideolojiden yoksun olduğunu söylüyorlar. Eski solun ideolojisine sahip olmadıkları kesin. Bunu ele alacağız. Devam edelim.

Eylemcilerin çoğu hayat pahalılığı yüzünden ay sonunu getiremediklerini ve benzine yapılan zamlarla kırsal bölgelerde ellerindeki tek sosyalleşme aracı olan arabaları ile ulaşım yapmanın da zorlaşacağını ve hatta ellerinden gideceğini düşünüyorlar. Hükümet uzun zaman önce kırsal bölgelerdeki ulaşım servislerini kaldırmış. Büyük mesafeleri aşmak, yani çocuğu okula götürmek, işe gitmek, markete gitmek, eve dönmek artık daha zor.

Yaşamı büyük fikirler, siyasal haklar, kimliksel sorunlar etrafında yaşamak, tartışmak güzeldir ama bunu karşılayacak kaynağınız ya da anne-babanızın sınıfsal ilişkileri (çevresi) sağlamsa. Eğer yoksa gündelik hayatta yaşamda kalma mücadelesinin acilliği bakışlarınızı şu ana odaklar. O yüzden benzin ve hayat pahalılığı için ayaklanmak benzin ve pahalılıktan çok daha fazlasıdır. Sosyal eşitlik talebidir! Kamusal hizmetlerin özelleştirildiği ya da yok edildiği bir yerde araba ve benzin insanların hayatında önemli bir yer tutar. Bunu bilmeden halkı iklim karşıtı cahil diye nitelermeyi önce ilericiler yapıyor. Tuzu kuruları anlamak her zaman zor olmuştur. Türkiye'de de aynılar.

PREKARYA: İRAN VE TUNUS'TAN SONRA FRANSA
Peki Sarı Yelekliler Hareketi yepyeni bir sınıfsal hareket mi?

Kabul ediyorum elinizdeki pek kısa bir yazı değil ama daha da uzatmamak adına cevabı hemen vermeliyim. Bu hareketin 1980 sonrası oluşmuş yeni sınıfsal yapıda çoğunluğu oluşturanların – yani güvencesizlerin – tecrübe ettikleri bireysel ve sosyal acılara verdiği tepkinin son hali olduğunu düşünüyorum. Kısacası evet bu bir sınıfsal harekettir. Ve daha da ilginç ilk de değil. 2017'nin son aylarında ve 2018'in başında İran ve Tunus'ta gerçekleşen eylemleri hatırlar mısınız? (iii) İki de hayat pahalılığını protesto eden toplumsal ayaklanmalardı.

İranda eylemler tıpkı Fransa'da olduğu gibi taşrada yani başkent Tahran'a uzak bölgelerde başlamış ve yayılmıştı. Eyleme katılanların çoğu daha önce hiçbir politik eylemde bulunmayanlardı. Coquard Sarı Yelekliler için de aynı bulguları paylaşıyor. İranda eyleme katılanlar da Tahran'da yaşayan ve kimlik mücadelesi veren ilericiler tarafından horgörüyle karşılanmıştı. Şöyle diyordu Tahranlı ilericiler: "Mesele sadece ceplerine dokunduğunda ayaklanıyorlar, bunlar lümpen." Tahranlılar özellikle başka şehirlerde bazı şiddet vakalarını duyuyor ve bu eylemleri 2009 yılındaki Yeşil Hareketle kıyaslıyordu. Yeşil Hareket çoğunlukla hayat tarzı için mücadele eden ve kimlik sorunlarının önde olduğu ve üniversite öğrencilerinin başı çektiği günümüz tabiriyle ilerici bir hareketti. Tabi 2009'da esas mesele siyasal haklardı. Ekmek söylemi, hayat pahalılığı, vergiler vs. yoktu.

Bir başka deyişle, 2017 yılı başında gerçekleşen eylemler için İranda ilerici dediğimiz muhalifler, hayatlarını idame ettiremediğini söyleyen işçileri, esnafları, işsizleri cahillik, geri kalmışlık ve günü kurtarmacılıkla aşağılıyordu. Tunus'ta da benzer bir durum hakimdi. Sarı Yelekliler ortaya çıktığından bu yana Fransız solcuların, liberallerin ve şehirli demokratların çoğu bu hareketi taşralı diye küçümsüyor, günü kurtarma derdinde olduğunu düşünen cahiller olarak görüyor. Benzerlik çarpıcı ama şaşırtıcı değil. Küresel eğilim iktidarları benzettiği gibi muhaliflerin tavırlarını da ortaklaştırıyor. Sarı Yeleklilere geri dönelim.

SARI YELEKLİLERİN EKONOMİK ADALET TALEPLERİ

Peki Sarı Yelekliler ne talep ediyorlar? Ana-akım medyaya yansıyan talepleri akaryakıt zammının geri alınması. Ancak olaylar öyle bir gösterildi ki herkes Fransızların sadece benzin için ayağa kalktığını düşünmeye başladı. Hareketin başlamasında internet üzerinde başlattığı dilekçe kampanyası ile oldukça etkili olan (son olarak 986 bin imza topladı) Priscilla Ludosky (ki kendisi Afrikalı Fransız vatandaşı bir kadındır), meselenin sadece akaryakıt yapılan zam olmadığını, bunun sadece bardağı taşıran bir damla olduğunu söylüyor. Pek çok Sarı Yelekli benzer görüşte bulundu. Ludosky'ye göre olay bundan çok daha

// İranda eyleme katılanlar da Tahran'da yaşayan ve kimlik mücadelesi veren ilericiler tarafından horgörüyle karşılanmıştı. Şöyle diyordu Tahranlı ilericiler: "Mesele sadece ceplerine dokunduğunda ayaklanıyorlar, bunlar lümpen." Tahranlılar özellikle başka şehirlerde bazı şiddet vakalarını duyuyor ve bu eylemleri 2009 yılındaki Yeşil Hareketle kıyaslıyordu. //

//

Priscilla Ludosky'e dönelim. Onun talebi net: Bizi vergilendirme tarzınızı değiştirin ve derhal bir Vatandaşlar Meclisi kurun. Bunun anlamı şudur: Ekonomik ve siyasal olarak bu hayattan memnun değiliz ve bunun değişmesi gerekiyor, bu değişim sizle (hükümetle) gelmez çünkü size güvenmiyoruz. Bunu söyleyen Ludosky bir sendikacı mı? Bir insan hakları aktivisti mi? Bir öğretim üyesi mi? Hayır. Sıradan bir vatandaş.

büyük. Son günlerde kendi aralarında yaptıkları bir anket bunu aydınlatılabilir.

Sarı Yelekliler kendi aralarında 30 bin kişiye anketle sorup öğrenerek, bunun sonuçlarını – 42 maddelik bir manifesto – kamuoyuyla paylaştılar. (iv) Bu maddeler arasında asgari ücretin yükselmesi, gelir vergisinin daha çok kazanan zenginden daha fazla alınması, evsizliğe son verilmesi, küçük esnafın AVM'lerin etkisinden korunması, akaryakıt zammına son verilmesi, dayanışmacı bir emeklilik anlayışı, ülke borçları için fakirden ve emeklilikten para alınması yerine 80 milyar euro vergi kaçırın zengin vergi kaçakçılarından bunun sağlanması, kiralara sınırlama getirilmesi (ranttan dolayı kiraların artması sebebiyle), göçmenlere ve sığınmacılara temel ihtiyaçların sağlanması ve iyi bakılması, özelleştirilen gaz ve elektrik idarelerinin tekrar kamusallaştırılması (çünkü fiyatlar çok artmış durumda), emeklilik yaşınının 60 olması, yaşlıların ve emeklilerin refahının yükseltilmesi... Macron hükümeti bugün akaryakıt zammının uygulanmasının altı aylığına geri alındığını açıkladı. Peki bu talepler?

Sarı Yelekliler hükümetin toplumun büyük kısmını dikkate almadan ve onların hayatını ilgilendiren konularda kendilerine danışmadan yasa yapmasından tiksinişmiş benziyor. Priscilla Ludosky'e dönelim. Onun talebi net: Bizi vergilendirme tarzınızı değiştirin ve derhal bir Vatandaşlar Meclisi kurun. Bunun anlamı şudur: Ekonomik ve siyasal olarak bu hayattan memnun değiliz ve bunun değişmesi gerekiyor, bu değişim sizle (hükümetle) gelmez çünkü size güvenmiyoruz. Bunu söyleyen Ludosky bir sendikacı mı? Bir insan hakları aktivisti mi? Bir öğretim üyesi mi? Hayır. Sıradan bir vatandaş. Muhtemelen oy kullanmaya gitmeyen ve insanların apolitik olarak nitelediği ve hayatta kalmaya çalışan biri. İşte bugün solun küçümsediği, bir çoğunun faşist dediği hareketin başlamasında etkili olan sıradan biri. Talepleri gündelik hayattan çünkü orası onun en çok politikleştiği yer.

GÜNDELİK HAYATIN RADİKALLİĞİ

Politikleşmek nedir gerçekten? Dört yılda bir yapılan seçimlerde kimin geleceğini, kimin gideceğini tartışmak, bu tartışmalara katılmak ve sonra dört yıllığına sahneden çıkmak mı? Hayır. Politika reddetmekle başlar ve yeni bir talepte bulunmakla kendi politikanızı yapmaya başlarsınız. Bu anlamda gündelik hayatta sizi ilgilendiren konularda birilerinin karar alması, sizi dışlaması karşısında ses yükseltmek politiktir. Sizin olmadığınız bir mekanda sizin için alınan ve sizin geleceğinizi etkileyen kararları reddetmek ve yenisini istemek son derece politiktir. Politikanın sadece hak savunusu olduğu, kimlikçi temelde yapılması gerektiğine inanan ve inandıran ahmaklığa düşmemek

gerekıyor. Sol da küreselleşmeden nasibini aldı elbet. Giderek kendini kimlik sorunlarına sıkıştırarak, ahmaklaşarak ve ahmaklaştırarak. O yüzden Fransız solunun tavrını Yunan solunda da, İtalyan solunda da ya da burada da görebilirsiniz. Hayat pahalılığına karşı çıkmak, vergi zamlarını protesto etmek ve diğer sorunları ister istemez gölgeye almak kısacası gündelik hayatını iyileştirmeye çalışmak başlı başına politiktir.

Dünyada giderek ortaklaşan güvencesizlik, belirsizlik, yaşamın nasıl idame ettirileceği, ay sonunun nasıl getirileceği sorunları ve sorunları küresel bir ortaklık sunuyor. Bu noktada şu soru devreye giriyor: Ne yani, işçi sınıfı mı bunlar? Barikatların ardında bu insanlarla vakit geçiren ve yaklaşık 80 kişiyle konuşan Coquard'a göre bu insanları tanımlamak için eski sınıfsal kavramlar işe yaramaz. Aralarında çok farklı meslek gruplarından insanlar var. Nasıl olur da hepsine işçi sınıfı deriz diyor. Fakat Coquard çok ilginç bir noktaya parmak basıyor. Bu insanları ortaklaştıran şey gündelik yaşamda hissettikleri, dertleri, hayal kırıklıkları ve düşünceleri diyor. Evet tıpkı küresel planda olduğu gibi Fransa'nın bir kırsalında da benzer yaşam biçimleri ve şartları bu insanları ortaklaştırıyor. Peki kim bunlar? Coquard'a göre birçok sınıfın bir araya geldiği sınıflararası ortaklığa işaret eden popüler sınıflar.

Bu noktada biraz ileri gitmemiz gerekiyor. Albert Einstein, "İnsan aklın sınırlarını zorlamadıkça hiçbir şeye ulaşamaz" diyor. Uzun süredir yaptığım/yaptığımız çalışmalar neticesinde bu küresel ortaklığın yeni bir sınıf yapısı oluşturduğunu düşünüyorum. Bu yapıda en önemli rol güvencesizlerin sınıfı olduğu bilinen prekaryaya ait. Buradaki güvencesizlik sosyal sigortalılık değil. Bütün olarak bir yaşamın güvencesiz kılınması durumu. Siyasal, sosyal, ekonomik olarak. Hepsinde kırılığansınız, hepsinde belirsizlik var. Bu güçsüzlük getiriyor. Diğer taraftan bakalım. Alternatiflere sahip olmak insanı güçlü kılar. Fakat görünen o ki geç kapitalizm bizden tüm alternatiflerimizi almak istiyor. Sebep mi? Alternatifsiz olan güçsüzdür. Güçsüz olan kolay yönetilir. Mecbursunuzdur çünkü. Son 40 yılın kapitalizminin kısa öyküsü: Mecburiyet yarat ki kafalarını kaldıramasınlar.

Prekarya açıklamalarının en güçlü yanı gündelik hayatta yaşanan bireysel, sosyal tüm dertleri iyi açıklayabilmesidir. Bu anlamda prekarya üretim ve dağıtım ilişkilerinin güçsüz tarafında bırakılan bireyler topluluğudur. Küreseldir çünkü küresel piyasalar altında ortak yasalar, ortak tüzükler, ortak finansal işlemler, ortak hükümet programları ile ortaklaştırılmışlardır. Elbette böyle bir şey amaçlanmamıştı ama sonuçta artık prekarya ile karşı karşıyayız. Kim bilir belki siz de bir üyesisinizdir.

İlginç olan şu ki prekarya esas olarak üç gruba ayrılır. Birincisi, çalışanların çoğunlukta olduğu ancak yaşadığı sorunlar kar-

//

Bu yapıda en önemli rol güvencesizlerin sınıfı olduğu bilinen prekaryaya ait. Buradaki güvencesizlik sosyal sigortalılık değil. Bütün olarak bir yaşamın güvencesiz kılınması durumu. Siyasal, sosyal, ekonomik olarak. Hepsinde kırılığansınız, hepsinde belirsizlik var. Bu güçsüzlük getiriyor. Diğer taraftan bakalım. Alternatiflere sahip olmak insanı güçlü kılar. Fakat görünen o ki geç kapitalizm bizden tüm alternatiflerimizi almak istiyor. Sebep mi? Alternatifsiz olan güçsüzdür. Güçsüz olan kolay yönetilir. Mecbursunuzdur çünkü.

//

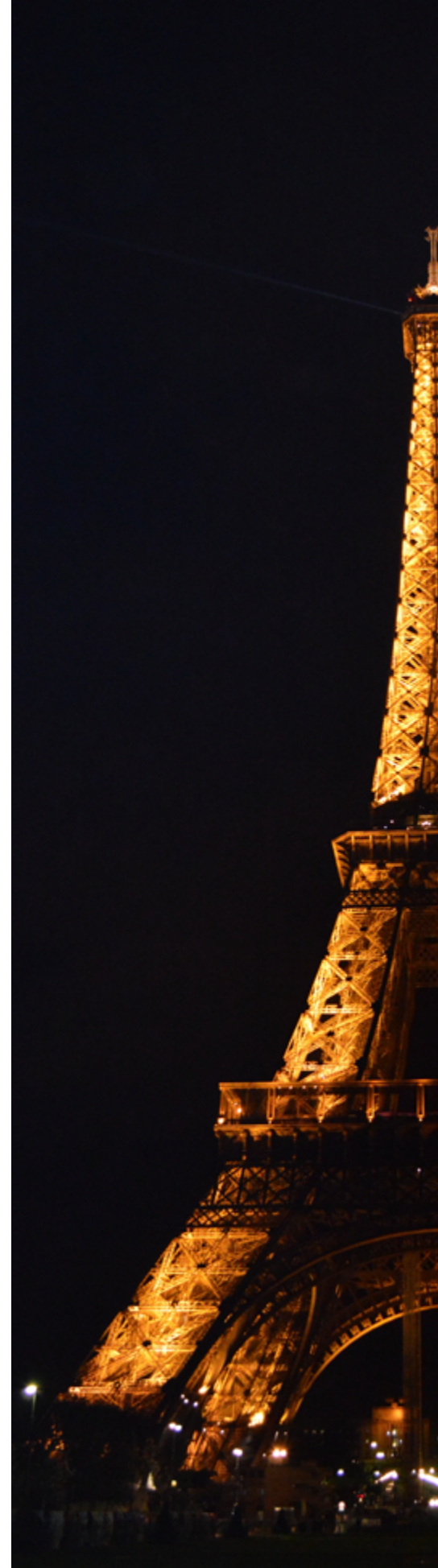
şısında faşizme meyleden insanlar grubu. İkinci grup sayıları dünya çapında 800 milyona ulaşmış göçmenler. Üçüncü grup ise çoğunlukla ilerici olarak anılan üniversiteliler, okuyanlar ve siyasal bilinç düzeyi artmış olan insanlar. Şimdi bu modele göre sizce Sarı Yelekliler ya da İran'da ayağa kalkanlar hangisi? Çoğunlukla prekaryanın birinci grubundan geliyorlar. Prekaryanın en büyük zorluklarından biri tüm bu grupların bir araya gelerek birlikte mücadele etmesi. İlericiler yaşam tarzı ve kimlik sorunlarına gömülmüşken ve onları cahil, günü kurtarmacı olarak görürken, onlar da ilericileri züppe, hayatı bilmeyen kesimler olarak adlandırıyorlar. Garip bir şekilde giderek birlikte toplumun büyük kesimini oluşturuyorlar. Bu konuda yaptığım ve yakında yayınlayacağım çalışmada söz konusu sayıları çok daha ayrıntılı bir şekilde paylaşacağım.

Sarı Yelekliler konusunda Fransa kamuoyuna baktığımızda aynı durumu görüyoruz. İlericiler özellikle de solcular bu harekete katılanları kendi cebini düşünen cahiller, vandallar olarak görüyor. Son günlerde ufak bir pozitif değişme var.

MACRON'UN POZİSYONU

Peki bu işin hükümet tarafında neler oluyor? Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron nam-ı diğer Avrupa'yı, Fransa'yı düştüğü popülizm batağından kurtaracak parlak çocuk! Cumhuriyetçi söylemleri var, Cumhuriyet, Fransız halkı, biz halkız, haydi harekete geçelim diyor. İki yıldır anaakım medya onu demokrasi kahramanı, kurtarıcısı ilan etmiş durumda. Öte yandan Macron'un geldikten sonra yaptığı ilk iş şu oldu: İnsanları işten çıkarmayı kolaylaştıran iş yasası. Bu uzun zamandır geçirilemiyordu. Nicolas Sarkozy bile bunu yapamamıştı. Tabii bir de Macron gibilere – Obama gibi – neoliberal ilerici deniyor. Yani piyasacı ama çevre sorunları, kimlik sorunlarına duyarlı. Daha da vahimi çok basit bir modeli kullanıyor oluşu. İklim değişikliği krizini kullanarak Fransız halkının güvencesizleştirilmesi. Güvencesizleşmeniz gerekiyor çünkü iklimi kurtaracağız. Bunun başka yolu yok mu Sayın Başkan? Servet vergisini neden kaldırdınız? Halka vergi bindirirken şirketlere vergi indirimini neden sağladınız? Bu tipik bir kapitalist siyasal hareket. Krizleri kullanarak manevra alanını açma. Öte yandan Macron istediklerini parlamentodan geçiremeyince ne yapıyor biliyor musunuz? Ülkeyi başkanlık sarayında çıkardığı kararnamelerle yönetiyor. Macron'u Türkiye'de bile koruyanlara şunu demeli. Burada eleştirdiğiniz siyaseti orada da eleştirmelisiniz. Tutarlılık iyi bir erdemdir.

Halk artık onun ne olduğunu çok iyi biliyor. Emmanuel Macron Fransa'da küresel piyasaların ve elitlerin son 40 yıldır en çok istediği kişidir. Fransa'yı küresel piyasalara daha uygun hale getirecek, Fransız halkının çalışma koşullarını ağırlaştıracak, onu alternatifsiz kılacak dolayısıyla onu güçsüzleştirecek düzenlemeleri yapmak için geldi. Halk artık bunu çok iyi anladı, o yüzden Fransa bugünden itibaren küre için kilit bir konumdadır. Bir yandan, piyasa ve tek adam siya-

setini temsil eden Macron diğer yandan gündelik yaşamını savunan halk.

DÖNÜŞÜM

İlericiler burada ne yapacak, nasıl yapacak? Bu başka bir çalışmanın konusudur. Fakat bu, kağıt üzerinde kalan eski fikirlerle yapılamaz. Meslektaşım Seren Selvin Korkmaz ile iki yıldır yeni bir model, yeni bir fikir üzerinde çalışıyoruz. Bu konuda farklı dillerde yayınlanmış ve farklı dillere çevrilmiş (Lehçe, Yunanca, İspanyolca, İngilizce, Boşnakça) birçok yayınlamamız oldu. Bazı çevreler bunu tuttu da. Yeni ilerici enternasyonal destekçileri arasında da bu çalışmaların hatırı sayılır bir desteği oldu.

Yeni modelin ana kavramı dönüşüm. Buna dönüşüm diyoruz, devrim ya da reform değil. Adil bir dünyaya dönüşüm. Bunun için prekaryanın siyasallaşması gerekiyor. Siyasal prekarya dediğimiz unsur siyasal ve ekonomik adalet programlarını sunmalı ve prekaryanın gruplarını birleştirmelidir. Daha önce olduğu gibi yeni sınıfın yeni temsilcisi gerekiyor. Eski sol bunu temsil edemiyor, genelde onu küçümsüyor. Eski yargılardan, tartışmalardan, önyargılardan uzak günümüz gündelik yaşamına uygun yeni bir ulusal ve küresel ilerici siyaset oluşturulmalı. Dönüşüm modeli sosyal adaleti esas alır ve bir adalet ve umut politikası önermektedir. Ünlü Fransız tarihçi Roger Martelli de benzer şekilde solun bugün en önemli görevinin adalet politikası üretmek olduğunu söylüyor. Kısacası toplumun sadece eğitimlilerine değil geneline yönelik özgürleştirici yeni bir proje. Bu ise ulusal kalamaz, ancak küresel bir düzlemde işe yaramaya başlarsa küresel bir dalga halinde prekaryanın hayatını adil hale getirebilir.

Bu anlamda Sarı Yelekliler Hareketi çağımızın ne ilk ne de son isyanı. Benim takip ettiğim kadarıyla bu İran ve Tunus'ta başladı. Garip. 2010'lı yılların başında tüm dünyayı kasıp kavuran işgal hareketleri de yine ilk olarak 2009 yılında İran'da başlamıştı. Tarihin garip bir cilvesi...

//

Bu anlamda Sarı Yelekliler Hareketi çağımızın ne ilk ne de son isyanı. Benim takip ettiğim kadarıyla bu İran ve Tunus'ta başladı. Garip. 2010'lı yılların başında tüm dünyayı kasıp kavuran işgal hareketleri de yine ilk olarak 2009 yılında İran'da başlamıştı. Tarihin garip bir cilvesi...

(i) <https://medyascope.tv/2018/12/03/sari-yelekliler-fransada-giderek-buyuyen-bir-hareket-alican-tayla-ile-soylesi/>

(ii) <http://www.contretemps.eu/sociologie-gilets-jaunes/>

(iii) <https://www.opendemocracy.net/north-africa-west-asia/alphan-telek/return-of-class-and-social-justice-in-iran-and-tunisia>

(iv) <https://www.birartibir.org/siyaset/194-42-talep>

Ayağımızı yere bas(a)mamak

Bugüne kadar seyirci kaldıklarımızdan –dolayısıyla kaçırılan fırsatlardan- hiç mi ders almayacağız? Ne zaman, nerede, hangi nedenle patlak verip hangi biçimde gelişeceğini bugünden kestiremeyecek olsak bile geleceği kesin olan bundan sonraki patlamaları da aynı rehavet ve aymazlıkla seyretmeyi sürdüreceğiz miyiz?..

Faşizmin tarih sahnesine yeni çıktığı 1930'lu yıllarda, ona karşı etkili bir savaşımın nasıl yürütülmesi gerektiğine dair tartışmalar sırasında, dönemin bütün komünist önderleri, işçi ve emekçi kitlelerin ruh hallerini, günlük ihtiyaç ve beklentilerini dikkate almayıp bu temelde giriştikleri eylemlere kayıtsız kalmanın nasıl vahim bir hata olduğunun altını ısrarla çizerek. Örnek olarak, Dimitrov ve Togliatti'nin yazıları ve konuşmalarında çok karşılaşıyoruz bu yöndeki uyarılarla.

Bu uyarılar, çoğu kez, belirli kalıplara saplanıp kalındığı için gerçeklerden – dolayısıyla kitlelerden- kopan dogmatizmin eleştirisi olarak çıkar karşımıza. Örneğin Dimitrov, Komintern'in 7. Kongresi'ne sunduğu ünlü raporunda, "Faşist diktatörlükle savaşırken istek ile olguyu karıştırmak çok tehlikelidir. Olgulara dayanmalıyız, gerçek somut duruma" uyarısında bulunur. Aynı Rapor'un başka bir yerin-

H. SELİM AÇAN

//

Bu yaklaşım tarzı nedeniyledir ki, kafamızdaki kalıplara uymayan, onlardan farklı bir tarzda gelişip farklı biçimlere bürünmüş olarak karşımıza çıkan gerçeklerle yüz yüze kaldığımızda, ya onları yok sayar, görmemezlikten gelir, kayıtsızca seyrederek ya da küçümser, karalar, illa bir kulp takmaya çalışırız. Bu dogmatizm bizi hayattan da koparır, kitlelerden de.

//

de, bu kez, “Önceden tasarlanmış bütün kalıplara karşıyız. Herhangi bir yerde ya da her yerde belli kalıplara göre davranmak yerine somut durumu -belli bir yer ve zaman içinde- ele almak ve buna göre davranmak istiyoruz. Değişik durumlarda komünistlerin davranışları aynı olamaz” diyerek tekrarlar uyarısını.

Bu gerçekçilik, doğal olarak, kitlelere yaklaşım ve onlarla ilişkiler sırasında da gerekli ve geçerlidir: “...kitleler oldukları gibi alınmalıdır, bizim kendilerini görmeyi arzuladığımız şekilde değil. Bu kitleler, ancak kavga sırasında kuşkularından ve kararsızlıklarından kurtulacaklardır”.

Komünist kadrolar –hatta partilerin- bu konuda hâlâ nasıl tutucu bir dogmatizm içinde olduklarına dair Kongre’nin kapanış konuşması sırasında verdiği bir örnek ise çok çarpıcıdır. Berlin’de yapılan bir işsizler toplantısı sırasında kürsüye çıkan bir faşist propagandacının kitlenin nabzını nasıl ustaca yakaladığını; buna karşın, salondaki izleyicilerin ısrarı üzerine konuşmasına izin verilen bir komünistin, “çok şey söylüyormuş” gibi görünen kalıpları tekrarlayarak, “yapılması gereken şeyleri somut bir biçimde onun ağzından duymak isteyen” salondaki kitleyi nasıl hayal kırıklığına uğrattığını anlatır verdiği örnekle. Dimitrov, sözünü, “Faşistlerin bu konuda birçok yoldaşımızdan daha becerikli ve esnek davrandıklarını inkar edemeyiz” diye bağlar.

Dimitrov’un bu örnekle anlatmaya çalıştığı fark, maalesef ne o dönemle ne de tek tek bazı komünist kadrolarla sınırlıdır. Komünist hareketin, 1989’da utanç verici bir iflasla noktalanmış tarihsel yenilgisinin ana nedenlerinden biri yatar aslında bu örneğin arka planında.

“Hayatı kalıplara sığdırmaya çalışmak” şeklinde tanımlayabiliriz, komünist parti ve bireylerin artık yapılaşmış olan bu tarihsel zaafını.

Bu yaklaşım tarzı nedeniyledir ki, kafamızdaki kalıplara uymayan, onlardan farklı bir tarzda gelişip farklı biçimlere bürünmüş olarak karşımıza çıkan gerçeklerle yüz yüze kaldığımızda, ya onları yok sayar, görmemezlikten gelir, kayıtsızca seyrederek ya da küçümser, karalar, illa bir kulp takmaya çalışırız. Bu dogmatizm bizi hayattan da koparır, kitlelerden de.

Bu tutuculuk, sadece düşünme tembelliği ya da teorik gerilikten kaynaklanmaz. Başta gelen nedenleri arasında bunlar da olmakla birlikte, kimi durum ve zamanlarda da, “istemedi bir hata yapma” korkusu, “sınıfı ve emekçi kitleleri tarihsel çıkarlarına ters yollara sürüklemek” korkusu, “teoriye ya da parti politikalarına ters düşme” korkusu gibi halisane niyetlerden de kaynaklanabilir. Fakat doğurduğu sonuçlar değişmez.

Uzun boylu tarihsel örneklere girmeden, kısaca “Arap Baharı” olarak bilinen halk isyanları sırasında ya da Gezi isyanının ilk zaman-

//
Demiryolu işçilerinin başını çektiği geçen seneki grev ve gösteriler dalgasından farklı olarak bu kez harekete geçenler, daha çok taşradaki yerleşim birimlerinde yaşayan emekçilerle küçük çiftçiler ve kamyoncular oldu. Çünkü, mazota ve benzine getirilen ve önümüzdeki beş yıl boyunca kademeli olarak artacak vergiler, ekonomik açıdan en başta bu kesimleri vuracak bir // özelliğe sahip.

larında kimi “komünistlerin” sergiledikleri yaklaşım ve tutumları hatırlamak herhalde yeterli olur.

Benzer bir dogmatik bağnazlık, şu günlerde, Fransa’da başlayıp Belçika ve Almanya’ya da sıçrayan “Sarı Yelekliler” (Gilets Jaunes) eylemleri karşısında kendini gösteriyor.

Hareketin doğum yeri Fransa’da bile, kendilerini “solcu” olarak tanımlayan parti, sendika ve çevrelerin çoğu, mazot ve benzin fiyatlarına konulan yeni vergilere tepki temelinde örgütlenip hızla kitleselleşerek militanlaşan bu harekete hâlâ uzak duruyor. Gerekçeleri ise, Le Pen’ciler başta olmak üzere kimi yörelerde eylemlerin başını irili-ufaklı faşist parti ve çevrelere mensup unsurların çekmesi, Fransız bayrağı ve ulusal marş gibi milliyetçi sembol ve söylemlerin fazlaca kullanılıyor olması. Harekete, “küçük burjuvazinin ekonomik çıkarlarının yön verdiği bencil ve gerici bir ekonomik tepki” olarak dudak büküp aşağılayanların sayısı da az değil. Çevreciler ise, mazota ve benzine konulan yeni vergilerin “karbon salınımını azaltmayı amaçlaması” görünümünden hareketle eylemlere uzak ve mesafeli.

Bu itirazların her birinde haklı yanlar var. Fakat, “hareketin özünü bunlar mı oluşturuyor” ya da “bunlar, bu kadar yaygın ve inatçı bir kitle hareketine uzak durmanın gerekçesi olabilir mi” sorusunu soracak olursanız, nasıl dogmatik bir bağnazlık ve siyasal körlükle karşı karşıya olunduğu gerçeği görünür olmaya başlar.

Sarı Yelekliler, her şeyden önce, hem sözlük hem de siyasal anlamda tam bir taban hareketi. Hareketin fitilini ateşleyen, herhangi bir parti ya da örgüte mensup olmayan 50’li yaşlarını aşmış bir kadının sosyal medyada dolaşıma soktuğu bir video. 8 milyona yakın insan tarafından izlenen bu videoda, J. Moraud, neoliberalizmin pervasız bir uygulayıcısı olan başkan Macron’a “söyle, nereye gidiyoruz” diye soruyordu. “Mazot fiyatlarını artırdınız, emeklilerin vergilerini artırdınız, radarlarınız çalışıyor, ceza yağıdırıyorsunuz, bisikletlere bile ruhsat getiriyor, Paris gibi büyük kentlere parayla girileceğini söylüyorsunuz. Artık yeter!” diyerek isyan ediyordu.

Moraud’nun bu isyanı, işbaşına geldiğinden bu yana, kamuoyunun tepkilerine aldırılmadan “reform” adı altında neredeyse her ay yeni bir neoliberal sömürü ve soygun önlemini yürürlüğe sokan Macron yönetimine karşı birikmiş tepkileri bir kez daha alevlendirdi.

Demiryolu işçilerinin başını çektiği geçen seneki grev ve gösteriler dalgasından farklı olarak bu kez harekete geçenler, daha çok taşradaki yerleşim birimlerinde yaşayan emekçilerle küçük çiftçiler ve kamyoncular oldu. Çünkü, mazota ve benzine getirilen ve önümüzdeki beş yıl boyunca kademeli olarak artacak vergiler, ekonomik açıdan en başta bu kesimleri vuracak bir özelliğe sahip. Bu insanların yaşadıkları yörelerde, metropollerdeki gibi metro,

otobüs, banliyö treni gibi toplu ulaşım imkanları hemen hiç yok. İşe gidip gelmenin dışında çocuklarını okula götürüp getirme hatta ekmek almak için bile bu aileler sık sık otomobil kullanmak zorundalar. Otomobilleri de genellikle eski model. Dolayısıyla mazota ve eski model arabalardan alınan vergilere yapılan zamlar, bu ailelerin bütçesine aylık 80 ila 150 euro arasında değişen ek bir yük getiriyor.

Bunların çoğu zaten düşük ücretler karşılığında büyük mağazalarda tezgahtarlık, kasiyerlik, temizlik gibi hizmet sektöründe çalışan işçilerle yıllardır yaşadıkları taşra kenti ya da yakınındaki artık kapanmış fabrikalarda çalışmış olan işsizler. Hareketin omurgasını da bunlar oluşturuyor zaten.

Diğer bir açıdan bakıldığında, her yaşta kadınlarla genç işçi erkekler ve emekliler, çoğunluktalar. Yolları ve kavşakları kesen, benzin istasyonları ve rafinelerin yanı sıra büyük alışveriş merkezlerinin önlerini kapatanlar genellikle bunlar. 17 Kasım'daki ilk büyük eyleme Fransa genelinde fiilen katılanların sayısı 400 ila 500 bin arasında verilse de, yapılan kamuoyu araştırmalarına göre eylemleri haklı bulup destekleyenlerin oranı yüzde 77. Yani ortadaki somut veri ve göstergelerin çoğu, hareketin kitlesel karakteri yanında sınıfsal açıdan da emekçi bir karaktere sahip olduğunu fazlasıyla gösteriyor.

Keza eylemlere katılanların çoğu hiçbir siyasi parti, sendika ya da örgüte üye olmadıklarını söyledikleri gibi hayatlarında ilk kez böyle militan bir eyleme katıldıklarını belirtiyorlar. Sarı Yelekliler hareketi, bu yönüyle de Gezi'ye benziyor. Eylemlere katılanlar içinde Jean-Luc Mélenchon'un önderlik ettiği Boyun Eğmeyenler/Başkaldıran Fransa (La France Insoumise) hareketinin taraftarı solcuların yanı sıra son başkanlık seçimlerinde Macron'u destekleyip onu oy verenler bile var. Dolayısıyla bu hareketi hemen Marine Le Pen'in lideri olduğu faşist Ulusal Cephe ya da daha küçük aşırı milliyetçi çevrelerin marifeti olarak görüp damgalamak nesnel gerçeğe de uymuyor.

Yalnız bu noktada tabii şöyle bir yön de var: Sosyal medya üzerinden örgütlenen öfke harekete geçip kitlesel olarak yollara dökülünce, sınıf olarak burjuvazi ve onun faşist uzantılarıyla solcu dogmatik tutuculuk arasındaki fark kendisini bir kez daha gösterdi. Sol kendini, "bu hareket ekonomik mi siyasi mi", "gerici mi ilerici mi", "küçük burjuva mı yoksa emekçi bir karaktere mi sahip" ikilemelerine sıkıştırıp tereddüt yaşar, Mélenchon ve taraftarları dışında eylemlere uzak dururken, Le Pen'ciler ve Nicolas Dupont-Aignan gibi aşırı milliyetçi demagoglar duruma hemen intibak edip hareketi kontrolleri altına almak için harekete geçtiler. Yani Dimitrov'un işaret ettiği, "beceriklilik ve esneklik" farkı kendini bir kez daha gösterdi.

Hükümet üyeleriyle yaptığı bir toplantı sırasında Macron bile,

”

Keza eylemlere katılanların çoğu hiçbir siyasi parti, sendika ya da örgüte üye olmadıklarını söyledikleri gibi hayatlarında ilk kez böyle militan bir eyleme katıldıklarını belirtiyorlar. Sarı Yelekliler hareketi, bu yönüyle de Gezi'ye benziyor. Eylemlere katılanlar içinde Jean-Luc Mélenchon'un önderlik ettiği Boyun Eğmeyenler/Başkaldıran Fransa (La France Insoumise) hareketinin taraftarı solcuların yanı sıra son başkanlık seçimlerinde Macron'u destekleyip onu oy verenler bile var.

”

“Bu öfkenin arkasında açık bir şekilde cevaplamamız gereken daha derin bir şey var” şeklinde itiraf niteliğinde bir tespitte bulunurken, solcuların ve çevrecilerin bu “derin şey”i görememeleri ve buna uygun bir pratik sergilemekten uzak durmaları akıl alır gibi değil. “Görmeyi arzuladığımız biçim ve içerikte” olmadığı gerekçesiyle yüz binlerin harekete geçip günlerce süren eylemlerine bile seyirci kalan bir “sol”un etkin olduğu zaman ve mekanlarda, şimdilerde “popülist” olarak pazarlanan milliyetçi-faşist parti ve politikacıların güç toplayıp kitleleri peşlerinden sürüklemelerine de şaşırılmak gerek.

Sarı Yelekliler hareketi bundan sonra nasıl bir seyir izler, tatmin edici net bir sonuçla mı noktalanır yoksa Gezi, Rio De Janeiro, Öfkeli, Occupy hareketi gibi bir süre sonra tavsayıp sönmeye mi yüz tutar... Bugünden kimse kesin bir şey söyleyemez. Yalnız açık olan bir şey var: Çıkış noktasını akaryakıt fiyatlarına ve araba vergilerine yapılan zamlar oluştursa da, bu öfkenin arka planında aslında neoliberal sömürü ve soygun yöntemlerine duyulan tepki var. “Çevreyi koruma” bahanesiyle akaryakıt fiyatlarına yapılan zam, bardağı taşıran bir damla bir bakıma. Dolayısıyla bu öfkenin yatışıp arkasının kesilmesi mümkün değil. Fransa’da ya da yarın bir gün başka bir ülkede, şu ya da bu nedenle patlayıp kendini tekrar göstereceği kesin.

Bu noktada, “sol” adına yanıt vermemiz gereken asıl soru şu: Bugüne kadar seyirci kaldıklarımızdan –dolayısıyla kaçırılan fırsatlardan- hiç mi ders almayacağız? Ne zaman, nerede, hangi nedenle patlak verip hangi biçimde gelişeceğini bugünden kestiremeyecek olsak bile geleceği kesin olan bundan sonraki patlamaları da aynı rehavet ve aymazlıkla seyretmeyi sürdüreceğiz miyiz?..

//

Sarı Yelekliler hareketi bundan sonra nasıl bir seyir izler, tatmin edici net bir sonuçla mı noktalanır yoksa Gezi, Rio De Janeiro, Öfkeli, Occupy hareketi gibi bir süre sonra tavsayıp sönmeye mi yüz tutar... Bugünden kimse kesin bir şey söyleyemez. Yalnız açık olan bir şey var: Çıkış noktasını akaryakıt fiyatlarına ve araba vergilerine yapılan zamlar oluştursa da, bu öfkenin arka planında aslında neoliberal sömürü ve soygun yöntemlerine duyulan tepki var.

//

'Devrimci olmayan isyan bizden değil' mi?

Hayat ve isyan sokakta akıp giderken siz dışında kalıyorsunuz ve kimse size gelip "ne oluyor yahu" diye sormuyor. Bu bağlamda Fransa'daki sol partiler ve sendikalar ile bizdeki sol çevreler arasında pek fark yok aslında...

"Halk plajlara hücum etti vatandaş denize giremiyor"
(Fahrettin Kerim Gökay İstanbul Valisi)

BESİM ERARSLAN

Sarı Yeleklilerin Fransada devam etmekte olan "ezber bozan" isyanı biraz da bizim Gezi Parkı isyanını çağrıştırarak kimin nerede durduğunu göstermesi bakımından bir mihenk taşı görevi görüyor. Son günlerde gerek sol gerekse sosyal medyada yer bulan haber ve yorumlara bakılırsa sol elitler bu isyanı kafalarındaki şablonda uygun yere oturtmadıkları için rahatsız olmuş durumdalar.

Nasıl rahatsız olmasınlar? Hayat ve isyan sokakta akıp giderken siz dışında kalıyorsunuz ve kimse size gelip "ne oluyor yahu"

// Önderlik ve programı bir arada düşünmek gerekiyor. Hareketin programatize edilmesi aynı zamanda önderlik edildiği anlamına gelirdi, oysa bu hareket tam bir dip dalgası. Hareketin içinde orta sınıflar da var ama asıl omurgayı yoksullar, küçük çiftçiler, dar gelirliler, emekliler vb. oluşturuyor. Hareket kendiliğinden olduğu için fiziki bir önderlik içermiyor. Eğer fiziki bir önderlik içerseydi zaten kendiliğinden olmaz, geleneksel toplumsal kodlara otururdu.

diye sormuyor. Bu bağlamda Fransa'daki sol partiler ve sendikalar ile bizdeki sol çevreler arasında pek fark yok aslında. Genel olarak itirazlar belli. Gelenekçi sol elitlerin vurguladıkları noktalar da şunlar:

- 1) Hareketin net bir programı ve önderliği yok,
- 2) İşçi sınıfının da desteğini almalydılar,
- 3) Sağcı ve faşist çevreler de işin içinde varlar, bu durum kuşku yaratıyor.

Çok kabaca özetlenmiş bu noktalara çıplak gerçeklik açısından bakarsanız itirazlar doğru görünebilir. Ancak itirazlara biraz daha yakından bakacak olursak hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığı ortaya çıkacaktır.

1) Hareketin net bir programı ve önderliği yok: Evet hareketin net bir programı ve önderliği yok, çünkü bu hareket önder istemiyor. Önderlik olsaydı belki de bu kadar gelişip yaygın bir destek bulamayacaktı. Zira önderlik ve programı bir arada düşünmek gerekiyor. Hareketin programatize edilmesi aynı zamanda önderlik edildiği anlamına gelirdi, oysa bu hareket tam bir dip dalgası. Hareketin içinde orta sınıflar da var ama asıl omurgayı yoksullar, küçük çiftçiler, dar gelirliler, emekliler vb. oluşturuyor. Hareket kendiliğinden olduğu için fiziki bir önderlik içermiyor. Eğer fiziki bir önderlik içerseydi zaten kendiliğinden olmaz, geleneksel toplumsal kodlara otururdu. Bu anlamda kendiliğinden bir hareketi önderlik ve programı yok diye eleştirmek aslında “önderliksiz de isyan mı olurmuş” demekten başka bir şey değil. Gezi Parkı direnişi sırasında bizim muhafazakâr sol çevreler, kendiliğinden patlayan isyana hem önderlik etmeye çalışıp hem bir noktadan sonra da olayın polisle sokakta köşe kapmacaya dönüşmesine, direnişin kriminalize edilerek marjinalleşmesinde devlet güçlerine dolaylı da olsa bayağı yardımcı olmuşlardı. Hal böyle iken sonraki dönemlerde “gezide örgütlü önderlik yoktu” tespitini yaparak isyanın yenilgisini “örgütsüz ve öndersiz” kitlelere yıkmışlardı. Burada sözü edilen önderliğin ‘kendi dar kadro önderliği’ olduğunu söylemeye bilmem gerek var mı?

2) İşçi sınıfının da desteğini almalydılar: Eğer patlayan bir isyan varsa ki, bütün isyanlar genelde kendiliğinden olur. (İsyan ve devrim kavramlarına kısaca değinmek gerekiyor burada). İsyan toplumsal basıncın yükselmesi ile kendiliğinden sokağa taşan ve en geniş kitleleri yoğun biçimde içine alan dip dalgasıdır. İsyanın hedefi doğrudan iktidar olmak zorunda olmadığı gibi, iktidarı ele geçirmek gibi bir hedefi de çoğunlukla olmaz. İsyanın bir programı ve önderliği de olmaz, genellikle bir slogan ya da bir dizi talep etrafında patlar ve önderleri de hareketin kendi içinden çıkar.

Devrim ise iktidar odaklı bir programın ve hiyerarşik bir

örgütün hazırlıklarının halk isyanıyla taçlandırılarak başarıya ulaşması yani isyanla paralize olan devlet iktidarını ele geçirmesidir. Şimdi yine başa dönersek, “işçi sınıfının desteğini almalıydılar” cümlesinde, ön kabul olarak işçi sınıfının isyancılarla aynı kaygıyı paylaşmadığı anlatılır. İsyanın kendiliğinden olduğunu düşünürseniz bu isyanın içinde birçok işçi ve emekçinin de yer aldığını kabul edersiniz.

Ancak burada “işçi sınıfının desteğini almamak”tan kasıt, isyanın sosyolojik profilini çıkarmaktan çok “örgütsüz kitlelerin” (kaldı ki isyanın kendisi en önemli örgütlülüktür) sendikaların desteğini almamış olmalarını eleştiriyor gibidir. Oysa bu, isyancıların değil sendikaların ayıbıdır. Zira isyancılar “bizi kim destekler ya da desteklemez” diye düşünerek değil, kendi öz güçlerine ve öz örgütlenmelerine güvenerek bu isyana başlamışlardır. “İşçi sınıfının desteğini almadılar” cümlesi baştan aşağı yanlış bir cümle. Burada söylenmek istenen; “biz bu isyanı ne sol partilerle ne de işçi sendikaları yoluyla bildik kodlara oturtamıyoruz, isyanı nasıl kontrol edip araçsallaştıracağımızı bilemiyoruz, kontrol edemediğim isyan bizden değildir” demekten başka şey değildir.

3) Sağcı ve faşist çevreler de işin içinde varlar, bu durum kuşku yaratıyor: Bu kaygı neresinden bakarsanız bakın sol elitlerin kendi dışlarında gelişen herhangi bir halk hareketine ne kadar yabancı olduklarının göstergesinden başka bir şey değildir. Halk hareketleri ve isyanlar sosyalizmin tarihinde devlet iktidarının ele geçirilmesi için birer kaldıraç görevi gördüğünden ve bunlara “devrim” dendiğinden, bu şablona uymayan kendiliğinden halk hareketleri sosyalist elitler için hep ürkütücü olmuştur. 1968 Paris’inde isyan başladığında geleneksel sol (sosyalistler, komünistler ve de işçi sendikaları) benzer gerekçelerle isyana uzak kalmış, tam da bu yüzden hareket yenilgiye uğramıştı. Bugün de olan çok farklı değil. Kitlelerin haklı talepleri için sokağa döküldüğü bir atmosferde ırkçılar, faşizan güçler bunu manipüle edebilmek için bir takım çabalara girişebilirler ki girişmişlerdir de. Ancak bu ne meydanı faşistlere bırakmak anlamına gelir ne de bu eylemin sahibinin onlar olduğu. Talepler haklı mı? Haklı, o zaman buna bakarak destek vermemek için bir neden yok. Unutmayalım ki aynı şeyi Gezi Parkı direnişi sırasında bizdeki ulusalcı faşizan çevreler de eylemlerde yapmaya çalıştı ancak başarılı olamadılar. Sağduyu galip geldi.

Bu satırlar yazılırken “Sarı Yelekliler” isyanının başlangıç talepleri Fransız hükümeti tarafından kabul edilmişti. Ancak isyan buna rağmen durmadı. Hatta başka kesimleri de içine alarak dalga dalga yayılmaya devam ediyor. Çünkü isyan başladıktan sonra başlangıçtaki talepleri de başlangıçtaki katılımcıları da çoktan aşmış durumda. Darısı başımıza diyelim. Gerisini izleyip göreceğiz.

“

Kitlelerin haklı talepleri için sokağa döküldüğü bir atmosferde ırkçılar, faşizan güçler bunu manipüle edebilmek için bir takım çabalara girişebilirler ki girişmişlerdir de. Ancak bu ne meydanı faşistlere bırakmak anlamına gelir ne de bu eylemin sahibinin onlar olduğu. Talepler haklı mı? Haklı, o zaman buna bakarak destek vermemek için bir neden yok.

Unutmayalım ki aynı şeyi Gezi Parkı direnişi sırasında bizdeki ulusalcı faşizan çevreler de eylemlerde yapmaya çalıştı ancak başarılı olamadılar. Sağduyu galip geldi.”

Toplumsal memnuniyetsizlik zamanlarında entelektüelin sorumluluğu

Medyada yoğun savaş propagandası inşa ediliyorken akademisyenlerin birden ortaya çıkıp barış gibi tatsız bir meseleyi konuşmaları, iktidarı en beklenmedik anda suçüstü yakalamakta ve onun hakikatini akamete uğratmaktaydı. Bu hareketleri ile entelektüeller/akademisyenler, akademik doksada gedik açmakla kalmıyor, açtıkları gedikten iktidar hakikatini kökünden yıkma ve onu çevreleme mücadelesine girişiyordu.

“Haberciği öldürebiliriz; ancak bildirdiği söylenmiş ve duyulmuş kalacaktır.” (Pierre Bourdieu)

Fransa’da Sarı Yelekliler’in eylemleri devam ederken, Sel Yayıncılık Fransız sosyolog Pierre Bourdieu’nün Karşı Ateşler-2 adlı çalışmasını yayınladı. Özellikle doksanların ortasında aktivist kimliği ile de ön plana çıkan Bourdieu, bu dönemde neoliberal istilaya karşı oluşan toplumsal eylemler ve onların eyleyicileri için kavramsal bir cephanelik -kendi kelimeleri ile ifade edecek olursak- “angaje bir bilgi” inşa etmişti. Bilhassa Karşı Ateşler’in

MEHMET PARLAK

18 ARALIK 2018

//

Dolayısıyla entelektüelin hakikat etrafında verdiği kavga, bir karşı-hakikat inşa etmenin mümkün olup olmadığını anlamaya yöneliktir. Savaşa karşı barışın (birbirine zıt iki hakikat) mümkün olup olmadığını sorgulamaya yöneliktir onun kavgası. Biraz daha ileri gidecek olursak şunu ifade edebiliriz: Entelektüel; konuşma imkanları elinden alınan madunlar adına toplumsal ve dilsel sermayesini kullanandır, popülist bir ifadeyle “sessiz yığınların sesi” olandır.

her iki kitabında, bu inşanın teorik ve pratik uğrakları yakalanabilir. Ancak Bourdieu'nün bu noktada asıl önemi, entelektüeli bilgi üreticisi olmaklığı ile sınırlayan akademik doksayı yeniden sorgulamayı mümkün kılmış olmasıdır. Şöyle sorar Karşı Ateşler'de:

“Entelektüeller, özellikle de araştırmacılar, bilhassa toplumbilim alanındaki uzmanlar, politik dünyaya müdahale edebilir mi ve etmeli midirler? Hangi koşullarda bunu etkin olarak yapabilirler? (...) Politika yapmanın yeni bir tarzının yaratılmasına nasıl katkıda bulunabilirler?”(1)

Emile Zola'nın Dreyfus olayı sonrası kaleme aldığı ve L'Aurore gazetesinden yayınlanan Suçluyorum!... adlı mektubundan beri bu soru daima gündemde kalmıştır. Tahsin Yücel'in “benzerine az rastlanır bir aydın başkaldırısı” olarak adlandırdığı Zola'nın Dreyfus olayı karşısındaki duruşu, entelektüelin iktidara göre hangi konumda olması gerektiğini görmek açısından -Weberyan anlamda- ideal tiptir.

Pierre Bourdieu ve Michel Foucault'yu takip edecek olursak entelektüel; bilgisini, uzmanlığını ve hakikatle ilişkisini siyasi mücadele alanında kullanan kişidir. Bu anlamda, entelektüel “hakikat etrafında kavga verir.”(2) Foucault'cu anlamda hakikat, doğru ile yanlışın birbirinden ayrıldığı ve doğruya (burada elbet de “salt olgusal gerçek” anlamındaki doğru kast edilmemektedir, “semantik çekirdeği iktidarca aşınan hakikat olarak doğru” kast edilmektedir) birtakım spesifik iktidar etkilerinin yüklendiği kurallar bütünüdür. Dolayısıyla entelektüelin hakikat etrafında verdiği kavga, bir karşı-hakikat inşa etmenin mümkün olup olmadığını anlamaya yöneliktir. Savaşa karşı barışın (birbirine zıt iki hakikat) mümkün olup olmadığını sorgulamaya yöneliktir onun kavgası. Biraz daha ileri gidecek olursak şunu ifade edebiliriz: Entelektüel; konuşma imkanları elinden alınan madunlar adına toplumsal ve dilsel sermayesini kullanandır, popülist bir ifadeyle “sessiz yığınların sesi” olandır. (Burada “madunlar adına konuşmak” derken onların temsilcisi ve sözcüsü olmayı kast etmiyoruz. Aynı şekilde entelektüelin onlara “bilinç götürmesi”ni de kast etmiyoruz. Madunlar adına konuşan entelektüel, zaten madunların var olan bilincini bir enformasyon sistemine dahil etmektedir, onların kullanacağı angaje bilgiyi üretmektedir. Başka bir deyişle; onların bilincinin karşı-hakikat olarak görülmesini sağlamaktadır. Deleuze bir yerlerde “kendisinden yararlanacak insanlar yoksa teori hiçbir işe yaramaz” dememiş miydi zaten? Burada teoriyi, hakikat olarak okumak gerekiyor.)

İktidar söylemlerini takiben sokaktaki esnafın, bilim insanlarının ve tahakküm altındaki siyasal sermayenin (bunu iktidar kanadının seçmeni olarak da okuyabilirsiniz) ve bilhassa da medya ve gazetecilik alanının giderek daha çok militerleştiği -Foucault'nun deyimiyle- “giderek daha belirgin polisiye işlevler

//

“Bu Suça Ortak Olmayacağız” bildirisi pratik politik sonuçlar doğurmamış olabilir, iktidar bildirinin içeriğindeki hakikate kulaklarını tıkamış olabilir. Ancak bildirinin alternatif hakikatleri gösterebilme riskini taşımış olması ve en önemlisi de bulaşıcı bir cesaretin mümkün olabileceğini göstermiş olması bakımından kıymetlidir, hatta Bourdieu’nün deyimiyle “yeri doldurulamaz” bir eylemdir.

//

yüklenmeye davet edildiği” bir ortamda, Barış İçin Akademisyenler girişimi bir risk aldı (3) ve “Bu Suça Ortak Olmayacağız” adlı bir barış bildirisi -savaşa ve militerleşmeye davete karşı inşa ettikleri hakikatin adı buydu- yayınladı. Bu riskin boyutları, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası ilan edilen OHAL rejimi ile birlikte daha da gün yüzüne çıktı. Bugün, o bildiriye imzalayan çoğu akademisyen OHAL KHK’leri ile üniversitelerden ihraç edildi, pasaportlarına el konuldu ve en ilkel hukuk uygulamaları ile yüz yüze geldiler. Ancak -Nurettin Öztatar’ın hazırladığı “İmza ve Ötesi: Barış İçin Akademisyenler Anlatıyor” adlı çalışmada da görüleceği üzere- söz konusu akademisyenler/entelektüeller buna rağmen iktidarın hakikatine karşı, forumlarda ve dayanışma akademilerinde yeni bir hakikati söylemeye devam ettiler. Eşine az rastlanan bu aydın sorumluluğu, özel güvenlik bölgesi adı altında ölümle yüz yüze gelen bir kitlenin sesini görünür kılmaktaydı. Bu anlamda barış için akademisyenler “hakikati görmemiş olanlara, hakikati söyleyemeyenler adına, hakikati söylüyordu.”(4)

Medyada yoğun bir savaş propagandası ve 7 Haziran ile 1 Kasım arasında seçim meydanlarında kendilerine karşı dışlama ve şiddet imgesi inşa ediliyorken akademisyenlerin birden ortaya çıkıp barış gibi tatsız bir meseleyi konuşmaları, iktidarı en beklenmedik anda suçüstü yakalamakta ve onun hakikatini akamete uğratmaktaydı. Bu hareketleri ile entelektüeller/akademisyenler, tam anlamıyla yukarıda anılan akademik doksada gedik açmakla kalmıyor, açtıkları gedikten iktidar hakikatini kökünden yıkma ve onu çevreleme mücadelesine girişiyordu. “Bu Suça Ortak Olmayacağız” bildirisi pratik politik sonuçlar doğurmamış olabilir, iktidar bildirinin içeriğindeki hakikate kulaklarını tıkamış olabilir. Ancak bildirinin alternatif hakikatleri gösterebilme riskini taşımış olması ve en önemlisi de bulaşıcı bir cesaretin mümkün olabileceğini göstermiş olması bakımından kıymetlidir, hatta Bourdieu’nün deyimiyle “yeri doldurulamaz” bir eylemdir. Erdoğan ve Bahçeli’nin tehditleri sonrası bırakın sarı yelek giymeyi, sarı yelek demenin bile imkansız hale geldiği, ekonomik krizin -iktidarın sevmediği bir hakikat/kelime daha giderek daha da yoksullaştırdığı kimselerin sesini duyuracak bir toplumsal hareket -Ayşen Uysal’ın deyimiyle “toplumsal memnuniyetsizliğin giderilmesi yolu”- imkanının neredeyse hiç olmadığı günümüz Türkiye’sinde, barış adına konuşan entelektüellerin eylemi daha da anlamlı hale geliyor. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, entelektüel, kimsenin söyleyecek sözü yokken çıkıp konuşandır. Burada elbet de entelektüeli “bize yeni bir felsefe lazım” diyerek göreve çağırma niyetinde değiliz. İktidarın tüm tehditlerine rağmen eleştirel düşüncenin diri kalmasının önemini vurgulamak üzere yukarıdaki tüm tarihsel uğrakları özetledik. Emile Zola’nın “benim görevim konuşmak, suç ortağı olmak istemiyorum”(5) dedikten sonra karşı karşıya kaldığı sayısız tehdide rağmen başlattığı aydın sorumluluğunu hatırlatmak üzere Suçluyorum!... adlı mektubunu hatırlattık. Halbuki

ülkede hâlâ çoğu sanatçı, yazar, düşünür, kısaca entelektüel, bu ülkede sanki hiç AKP ve inşa ettiği şiddet rejimi ve hukuksuzluklar yokmuş gibi davranmayı becerebilmektedir. Örneğin; Aykut Çoban'a göre, Türkiye'deki akademisyenlerin yalnızca yüzde 1,46'sı merkezinde barış talebi olan bir metni imzalamıştır.(6) Oysa entelektüeller, "tahakkümün aldığı yepyeni biçimler de dikkate alındığında, özellikle günümüzde toplumsal mücadelelerin parçası"(7) olmalıdır.

Yazının girizgahında Bourdieu'nün ilk karşı ateşi açarken sorduğu soruyu yine Bourdieu'den yola çıkarak cevaplayalım. Böylece entelektüelin siyasal işlevi ve rolüne dair ufak bir hatırlatma, ya da Sokratesçi anlamıyla ebelik yapmış olalım:

"Entelektüel, yeni politik eylem biçimlerinin, insanları seferber etmenin ve seferber olmuş insanları bir arada faaliyete geçirmenin yeni biçimlerinin, projeler oluşturmanın ve bunları ortak olarak gerçekleştirmenin yeni biçimlerinin kolektif arayışını örgütleyebilir ya da düzenleyebilir. Grupların ne olduğunu, ne olabileceklerini ya da ne olmaları gerektiğini ifade etme ve aynı zamanda keşfetme çabası içindeki grup dinamiğine yardımcı olarak, keza toplumsal dünyayı dolduran engin toplumsal bilginin toplanmasına ve birikmesine katkıda bulunarak ebelik görevini yerine getirebilir."(8)

(1) Pierre Bourdieu, Karşı Ateşler-2, Sel Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2018, s.31

(2) Michel Foucault, Entelektüelin Siyasi İşlevi, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011, s.51

(3) Ayşen Uysal, Nurettin Öztatar'ın hazırladığı "İmza ve Ötesi: Barış İçin Akademisyenler Anlatıyor" (s.71-72) adlı kitapta bu riskleri ve kendisinin yaşadığı bir deneyimi aktarır: "Siyasal katılma ve aktivizmin risk ve bedelleri (vardır). 'Bu Suça Ortak Olmayacağız' bildirisini imzalamak gerçekten meseleyi apaçık ortaya koydu. Ben çalışmalarımda riskleri dört kategoride inceledim -fiziki, idari, hukuki ve toplumsal riskler-. Barış imzacıları bu riskleri her boyutuyla deneyimledi. (...) Bazıları tehlikeli bulduğundan bazıları da (bizi) düşman olarak gördüğünden mesafe koydu. Karşı komşum telefon etmeye çekindi, telefonum dinleniyordur diye! Bunu bana açıkça söyledi."

(4) Foucault, Entelektüelin Siyasi İşlevi, s.31

(5) Emile Zola, Suçluyorum, Can Yayınları, İstanbul, 2015, s.20

(6) Aykut Çoban, İmza ve Ötesi: Barış İçin Akademisyenler Anlatıyor, s.44

(7) Bourdieu, Karşı Ateşler-2, s.33

(8) Bourdieu, a.g.e., s.34-35

Kitaplarda 'Sokak'...

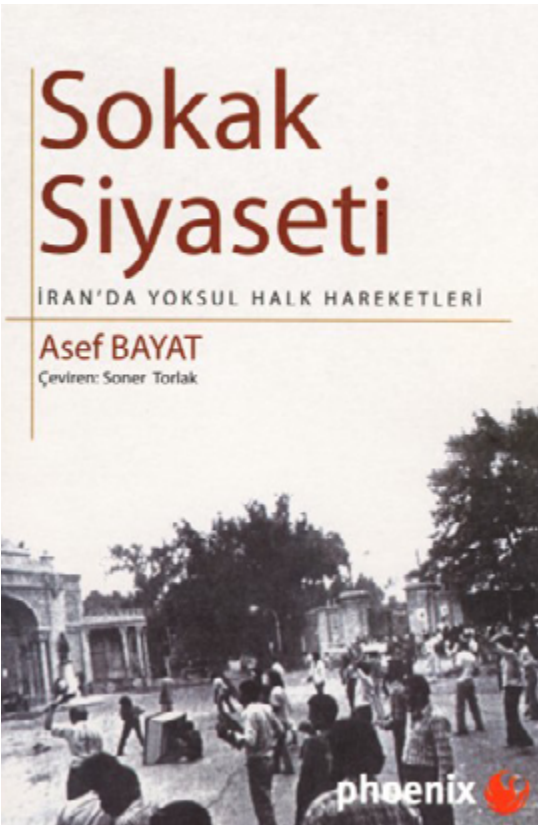
Sokak Siyaseti

Yazar: **Funda Çoban**

Yayınevi: **Metis Yayıncılık**

Baskı Yılı: **2015**

Sayfa Sayısı: **320**

Sokak Siyaseti İran'da Yoksul Halk Hareketleri

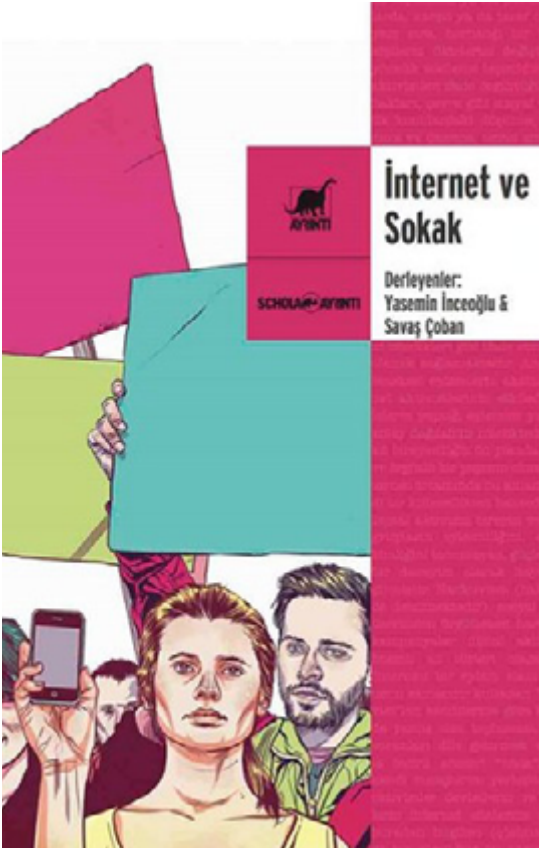
Yazar: **Asef Bayat**

Çevirmen: **Soner Torlak**

Yayınevi: **Phoenix Yayınları**

Baskı Sayısı: **2008**

Sayfa Sayısı: **334**

İnternet ve Sokak

Derleyen: **Savaş Çoban , Yasemin İnceoğlu**
Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
Baskı Yılı: **2015**
Sayfa Sayısı: **368**

Anarşizm ve Doğrudan Eylem

Yazar: **Voltairine De Cleyre**
Çevirmen: **Burcu Denizci**
Yayınevi: **Altıkırkbeş Basım Yayın**
Baskı Sayısı: **2015**
Sayfa Sayısı: **57**

Kitaplarda 'Sokak'...

GEZİ TARTIŞMALARI

İsyanın Dünü, Bugünü ve Yarını

Fikret BAŞKAYA
Kadir CANGIZBAY
Ulaş Başar GEZGIN
Dave HILL
Evren HOŞGÖR
Kemal İNAL
Aslı KAYHAN

İzzettin ÖNDER
Nuray SANÇAR
Cenk SARAÇOĞLU
Kostas SKORDOULIS
Gündüz VASSAF
Gün ZİLELİ

ÜTOPYA
Yayınları

Editorler: GENCER ÇAKIR – ÖZGÜR BAŞPINAR AKTÜKÜ

Gezi Tartışmaları

Yazar: **Kolektif**

Editör: **Özgür Başpınar Aktükün, Gencer Çakır**

Yayınevi: **Ütopya Yayınevi**

Baskı Yılı: **2015**

Sayfa Sayısı: **304**

Bülent Selçuk

DİREN GEZİ

Türkiye'yi Değiştiren Direniş Hareketi
A Resistant Movement that Changed Turkey

Diren Gezi

Yazar: **Bülent Selçuk**

Yayınevi: **Kaynak Yayınları**

Baskı Sayısı: **2014**

Sayfa Sayısı: **336**

Türkiye'nin Gezi'si

Yazar: **Özlem Kılıç**
Yayınevi: **Postiga**
Baskı Yılı: **2013**
Sayfa Sayısı: **264**

Gezi'den Sonra Sınıf

Yazar: **Selim Ergunalp**
Yayınevi: **h2o Kitap**
Baskı Sayısı: **2016**
Sayfa Sayısı: **224**

Kitaplarda 'Sokak'...

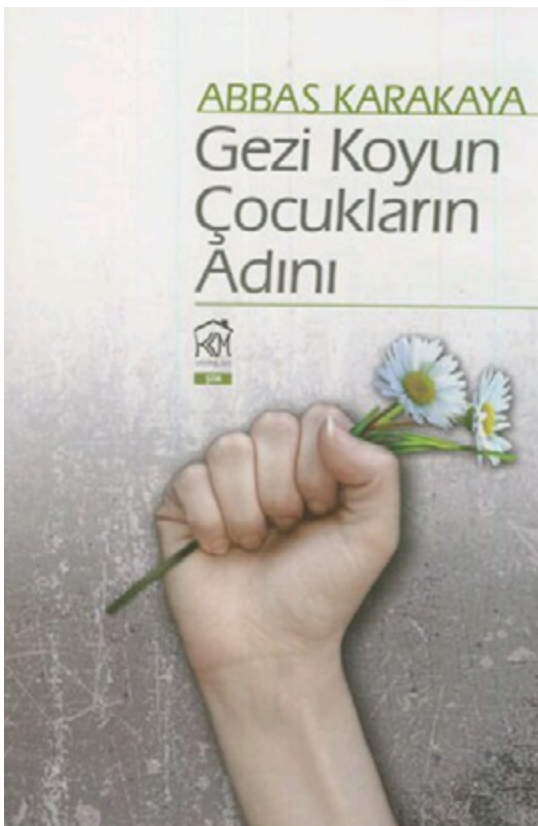
Gezi'yi Psikanalikle Düşünmek

Yazar: **Kolektif**

Yayınevi: **Bağlam Yayınları**

Baskı Yılı: **2016**

Sayfa Sayısı: **128**

Gezi Koyun Çocukların Adını

Yazar: **Abbas Karakaya**

Yayınevi: **Kurgu Kültür**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **94**

Gezi Parkı Olayları

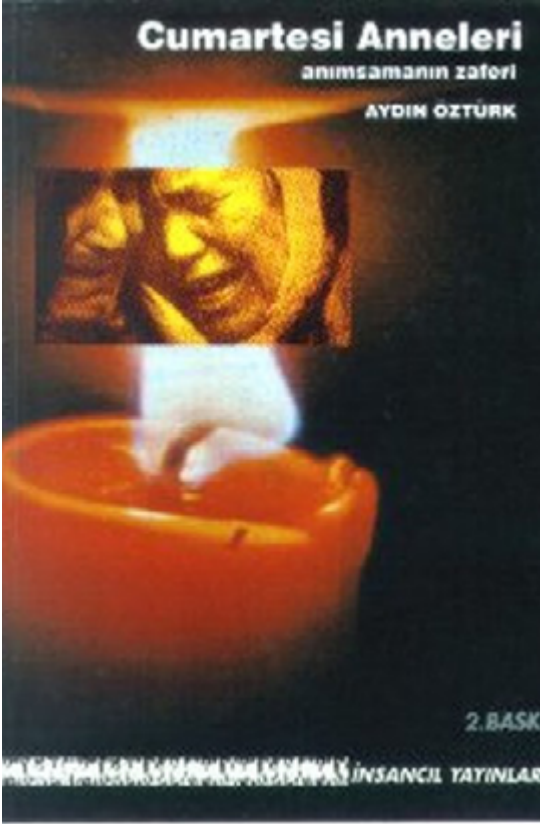
Yazar: **Ulaş Karan , Cansu Muratoğlu , İdil Elveriş , İdil Işıl Gül , Gökçe Çiçek Ayata , Ezgi Taboğlu , Lami Bertan Tokuzlu , Sevinç Ergılmaz , Burcu Yeşiladalı , Pınar Çağlı**
Yayınevi: **İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları**
Baskı Yılı: **2013**
Sayfa Sayısı: **211**

Gezi Ruhü ve Politik Teori

Yazar: **Murat Özbank**
Yayınevi: **Kolektif Kitap**
Baskı Sayısı: **2013**
Sayfa Sayısı: **142**

Kitaplarda 'Sokak'...

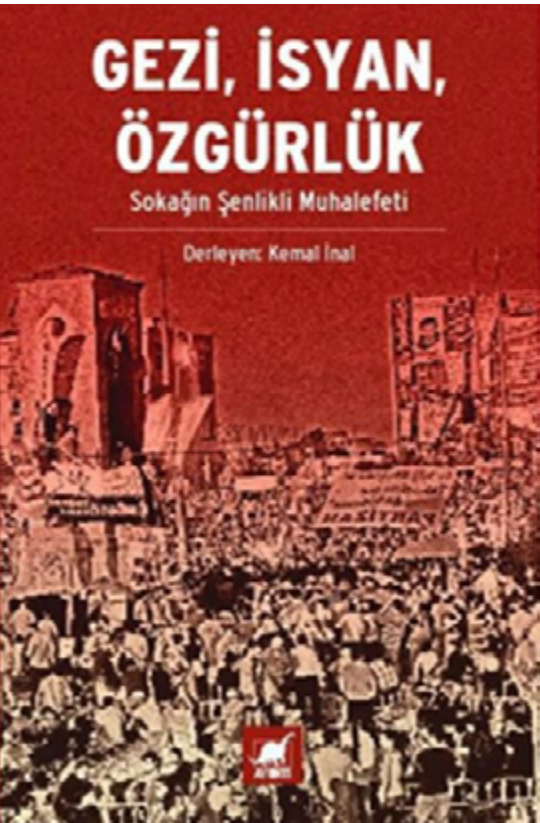
Cumartesi Anneleri Anımsamanın Zaferi

Yazar: **Aydın Öztürk**

Yayınevi: **İnsancıl Yayınları**

Baskı Yılı: **1996**

Sayfa Sayısı: **64**

Gezi, İsyân, Özgürlük

Yazar: **Kolektif**

Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **400**

Gezi ve Sosyoloji

Yazar: **Kolektif**

Derleyen: **Vefa Saygın Öğütle, Emrah Göker**

Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **336**

Gezi'yi Soldan Kavramak 18 Brumaire'den Taksim Direnişi'ne

Yazar: **Mustafa Sönmez , Atilla Özsever , Me-
tin Özügürlü , Akif Karatepe , Hakan Koçak ,
Kurtul Gülenç , Deniz Yıldırım , Ahmet Haşim
Köse , Alpay Biber , Can Atalay , Taner Timur ,
Ferda Koç , Aslı Odman , Şebnem Oğuz**

Yayınevi: **Kalkedon Yayınları**

Baskı Yılı: **2014**

Sayfa Sayısı: **306**